

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
COĞRAFYA OKURYAZARLIK
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

Hüseyin EROL

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Kasım, 2014

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
COĞRAFYA OKURYAZARLIK
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Hazırlayan
Hüseyin EROL

Danışman
Prof. Dr. Hakkı YAZICI

AFYONKARAHİSAR 2014

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14/11/2014

Hüseyin EROL

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

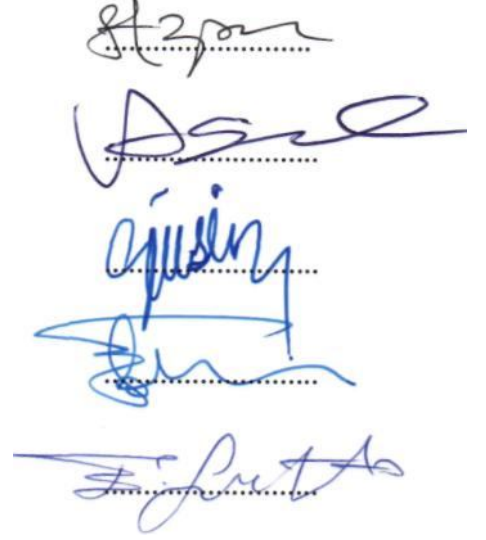
Tez Danışmam : Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

: Doç. Dr. Gürbüz OCAK

: Doç. Dr. Salih ŞAHİN

: Yrd. Doç. Dr. Ebru GENÇTÜRK

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora öğrencisi Hüseyin EROL'un" **Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi**" başlıklı tezi, 14.11.2014 günü saat 10:00'da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Hüseyin EROL

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Kasım 2014

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin farklı değişkenlerle olan ilişkisi ortaya konulmuştur. Araştırmanın çalışma evreni, Adıyaman ilinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Adıyaman ilinde seçilen 41 ortaokulda 7. sınıflarda öğrenim gören 1678 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, pilot ve asıl uygulama olarak iki basamakta gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Coğrafya Okuryazarlık Testi” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ebevylerin eğitim seviyesi, öğrencilerin genel not ortalamaları, sosyal bilgiler ders notu ortalamaları, öğrenim gördükleri yerleşim yerleri, yaşadıkları yerleşim yerleri, öğrenim gördükleri sınıf mevcutları, ziyaret ettikleri il sayıları ve takip ettikleri medya kaynakları açısından coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde var olan durumun iyileştirilmesine ve ileride yapılacak olan bilimsel araştırmalara yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okuryazarlık, Coğrafya Okuryazarlığı, Sosyal Bilgiler, Coğrafya.

ABSTRACT

DETERMINATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' GEOGRAPHIC LITERACY LEVELS

Hüseyin EROL

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ELEMENTARY EDUCATION**

November 2014

Advisor: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

In this research, relationship between secondary school students' geographic literacy levels and different variables is revealed. Population of the research consists of students in the secondary schools in Adıyaman. Research sample consists of 1678 students at the 7th grade in 41 secondary schools selected by the researcher in Adıyaman. Descriptive survey model was used in the research. The research was applied in two steps as pilot application and original application. "Geographic Literacy Test" developed by the researcher was used in order to gather data. At the end of the research, it is found out that geographic literacy levels of the students are not satisfying. It is determined that geographic literacy levels of the students do not vary significantly in terms of genre. However, geographic literacy levels of the students vary significantly in terms of education levels of the students' parents, their grade point averages, their course grade averages in Social Sciences, the settlements where they study, the settlements where they live, their class sizes, the number of cities they visit and the media they follow. Based on the findings of the research, some suggestions are put forward to enhance the present situation and for scientific studies in future.

Key words: Literacy, Geographic Literacy, Social Studies, Geography.

ÖN SÖZ

Bireyin hayatında belirleyici olan ve iz bırakan en etkili kurumun aile olduğu bilinmektedir. Kural ve kaideleriyle çocuğun davranış değişikliğini içselleştirmesine yardımcı olan diğer belirleyici kurum ise okuldur. Toplumsal olabilme duygusunun kazandırılmaya çalışıldığı okul hayatında var olan ders programları önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu ders programları içerisinde ön plana çıkan derslerden birinin sosyal bilgiler dersi olduğu göze çarpmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin çok boyutlu olması, farklı disiplinlerin ortak paydasını oluşturan bir ders olması “sosyal insan” yetiştirme noktasında kendisine verilen önemi artırmaktadır. Bu dersi oluşturan disiplinlerden biri olan coğrafya bireyin yakın çevresinden başlayarak dünyaya dair bazı bilgileri ve birtakım coğrafi yetenekleri kazandırma noktasında önemlidir. Bu araştırmada ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri incelenerek var olan durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma birçok kişinin katkısıyla gerçekleştirilmiştir. Gerek bu çalışmanın planlanıp yürütülmesinde ve gerekse ders döneminde yardım ve desteğini sürekli gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Hakkı YAZICI’ya, özellikle çalışmanın temel direğini oluşturan literatür aşamasında yardım ve desteğini esirgemeyen, yol göstericiliği ile bana ışık tutan Yrd. Doç. Dr. Ebru GENÇTÜRK’e, akademik paylaşımlarından dolayı Melinda SCHOENFELDT’e, Linda K. ROGERS’e, Karen BROMLEY’e, ölçme aracının hazırlanması sürecinde katkı sunan değerli bilim insanları Prof. Dr. Servet KARABAĞ’a, Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL’e, Doç. Dr. Salih ŞAHİN’e, Doç. Dr. Hilmi Demirkaya’ya, Doç. Dr. Nusret KOCA’ya, Doç. Dr. Gülbüz OCAK’a ve Doç. Dr. Şaban ORTAK’a teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın hem pilot uygulamasında hem de asıl uygulamasında verilerin istatistikî işlemlerinin gerçekleştirilmesinde desteğini gördüğüm çok kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Kenan ÖZCAN’a teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın her aşamasında yardım ve destek veren tüm kişi ve kurumlara teşekkür eder saygılar sunarım.

Hüseyin EROL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
DOKTORA TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
EKLER DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. PROBLEM DURUMU.....	4
2. DİSİPLİNLERARASI BİR YAKLAŞIM OLARAK SOSYAL BİLGİLER ...	6
2.1. COĞRAFYA ÖĞRETİMİ.....	7
3. OKURYAZARLIK VE COĞRAFYA OKURYAZARLIĞI.....	10
3.1. OKURYAZARLIK.....	10
3.2. COĞRAFYA OKURYAZARLIĞI.....	12
4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	20
4.1. ULUSAL ARAŞTIRMALAR.....	20
4.2. ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR.....	23
5. PROBLEM CÜMLESİ.....	39
5.1. ALT PROBLEMLER.....	39

6. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	40
7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	40
8. SINIRLILIKLAR.....	42
9. TANIMLAR.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	44
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	44
3. VERİ TOPLAMA ARACININ HAZIRLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ SÜRECİ.....	45
4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	52
--	----

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	90
KAYNAKÇA	102
EKLER.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	130

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Coğrafya Okuryazarlık Testi Sorularının Belirtke Tablosu.....	47
Tablo 2. Madde Bazında Güvenirlilik Analizi.....	49
Tablo 3. Coğrafya Okuryazarlık Testi Sorularının Betimsel Verileri.....	52
Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyeti, Yaşadıkları Yerleşim Birimi, Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimi, Annelerinin Ve Babalarının Eğitim Düzeyi Ve Ziyaret Ettikleri İl Sayısına İlişkin Betimsel Veriler.....	55
Tablo 5. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Aşağıdaki Hangi Kaynakları Kullanarak Takip Ediyorsunuz?.....	57
Tablo 6. Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ve Sosyal Bilgiler Ders Notu Ortalamaları.....	58
Tablo 7. Aşağıda Yer Alan Bilgi Ve Becerilerden Hangisi Sizce Daha Önceliklidir?.....	59
Tablo 8. Coğrafi Bilgilerinizi Arttırmak İçin Aşağıdakilerden Hangisini Veya Hangilerini Ne Sıklıkla Yaparsınız?.....	60
Tablo 9. Öğrencilerin Coğrafya Okuryazarlık Testinden Almış Oldukları Ortalama Puanlar.....	61
Tablo 10. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni İle Coğrafya Okuryazarlık Testi Ölçeği Puanı Arasındaki İlişki.....	62
Tablo 11. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimine İlişkin Betimsel Veriler.....	62
Tablo 12. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları....	63
Tablo 13. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	64
Tablo 14. Öğrencileri Yaşadıkları Yerleşim Birimine İlişkin Betimsel Veriler.....	65
Tablo 15. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	65
Tablo 16. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	66
Tablo 17. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel Veriler.....	67
Tablo 18. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	67
Tablo 19. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	68
Tablo 20. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel Veriler.....	69
Tablo 21. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	69
Tablo 22. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları Tablosu.....	70
Tablo 23. Öğrencileri Ziyaret Ettikleri İl Sayılarına İlişkin Betimsel Veriler.....	71
Tablo 24. Öğrencilerin Ziyaret Ettikleri İl Sayıları Coğrafya Okuryazarlık Testi Ölçeği Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	71
Tablo 25. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	72
Tablo 26. Öğrencilerin Genel Not Ortalamasına İlişkin Betimsel Veriler.....	73
Tablo 27. Öğrencilerin Genel Not Ortalaması İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	73
Tablo 28. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	74
Tablo 29. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Not Ortalamasına İlişkin Betimsel Veriler..	75

Tablo 30. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Not Ortalaması İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	76
Tablo 31. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	76
Tablo 32. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcutlarına İlişkin Betimsel Veriler.....	77
Tablo 33. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcutları İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	78
Tablo 34. LSD Çoklu Karşılaştırma Testi Tablosu.....	78
Tablo 35. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Televizyondan İzlemelerine İlişkin Betimsel Veriler.....	79
Tablo 36. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Televizyondan İzlemeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	80
Tablo 37. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	80
Tablo 38. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri İnternette Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler.....	81
Tablo 39. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri İnternette Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	82
Tablo 40. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	82
Tablo 41. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Gazetelerden Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler.....	83
Tablo 42. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Gazetelerden Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	84
Tablo 43. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	84
Tablo 44. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Radyo Yayınlarından Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler.....	85
Tablo 45. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Radyo Yayınlarından Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	86
Tablo 46. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	86
Tablo 47. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Dergilerden Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler.....	87
Tablo 48. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Dergilerden Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Testi Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	88
Tablo 49. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	88

KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
CBS : Coğrafi Bilgi Sistemleri
CCGE : Canadian Council For Geographic Education
GENİP: Geographic Education National Implementation Project
NAEP : National Assessment of Educational Progress
NCLB : No Child Left Behind
NGS : National Geographic Society
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Vb : Ve benzeri

EKLER

	Sayfa
Ek 1: Coğrafya Okuryazarlık Testi (Pilot Uygulama)	110
Ek 2: Coğrafya Okuryazarlık Testi (Asıl Uygulama)	119
Ek 3: Valilik İzin Belgesi.....	126
Ek 4: Araştırmada Yer Alan Okulların Listesi.....	128

GİRİŞ

Günümüz dünyası bilim ve teknolojinin olanakları sayesinde her alanda ve her anlamda hızlı ve çok yönlü bir gelişim içerisinde. Bu hızlı değişim ve dönüşüme ayak uydurabilmek bireylerin kendilerini geliştirmeleriyle birebir ilişkilidir. Tıp, sanayi, teknoloji, güvenlik, sanat ve diğer alanlardaki çalışmalar eğitim sektörünü de etkilemektedir. Eğitim alanındaki gelişmelerden ilk önce eğitimciler daha sonrada öğrenciler etkilenmektedir. Ülkemiz çağdaşlaşma konusunda örnek aldığı ülkeleri takip ederken onların eğitim alanındaki farklı bakış açılarını da örnek almaktadır. Bu etkilenme çerçevesinde eğitim anlayışı ve öğretim programlarında bazı temel değişiklikler zaman zaman yapılmaktadır. Günümüz eğitiminde yapılandırmacı eğitim felsefesi doğrultusunda bireysel farklılıkların temel alındığı, öğrenciyi etkin kılacak, yaparak yaşayarak öğreneceği ortamlar sağlanmaya çalışılmaktadır.

Ders programları da geçmiş dönemlerdeki katı merkeziyetçi eğitim anlayışından ayrılarak yapılandırmacı eğitim felsefesi doğrultusunda bir yenilenmeye doğru gitmiştir. Bu amaçla ilk önce ders programlarında bir yenilenmeye gidilmiştir. Değişen ders programları içerisinde ilkokullarda 3. ve 4. sınıflarda, ortaokullarda ise 5.,6. ve 7. sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders programında da büyük değişiklikler yapılmıştır. Sosyal bilgiler dersi geçmiş dönemlerde ağırlıklı olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konu alanlarıyla sınırlandırılmaktaydı. Günümüz yeni sosyal bilgiler anlayışı bu üç ana disiplinin dışında birbiriyle ilişkili bireyi çok yönlü yetiştirme amacına hizmet edebilecek şekilde farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle yeniden dizayn edilmiştir. Bu disiplinler arasında ekonomi, siyaset, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe sayılabilir. Sosyal bilgiler dersinin temel hedeflerinden biri olan “sosyal insan yetiştirme” hedefi doğrultusunda öğrencilerin çok yönlü yetişmesi amaçlanmıştır Öğrencilerin yakın çevrelerinden başlayarak dünya’da meydana gelen olay ve olguları doğru bir biçimde algılama ve kavramalarında bu dersi oluşturan disiplinlerden biri olan coğrafya ön plana çıkmaktadır. Coğrafya sayesinde yüzündeki varlığımızı sürdürebilmek, hızla değişen ve dönüşen dünyaya uyum sağlayabilmek aynı zamanda geleceğe hazırlanabilmek

için coğrafı bilgiyi etkili bir şekilde kullanmaya ve kullanırken de coğrafya biliminin sunduğu ağdaş metot, teknik ve araç-gereçlere geçmişte olduğundan daha fazla ihtiyaımız bulunmaktadır (Öztürk ve Alkış, 2009).

Çünkü coğrafya ve coğrafı bilgi yaşıadığımız dünyanın problemleriyle ilgisi nedeniyle değerlidir ve bu bilgi öğrencilere haritaların nasıl okunması gerektiğini, yerel ve küresel ölçekte bilgilerin nasıl yorumlanacağını öğreterek öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. Böylece öğrencilerin dünyayı anlamalarına yardımcı olur. Bu nedenle coğrafı düşünme becerisine sahip olmak ve insan yaşamına yön vermek için coğrafya yaşamın merkezi olmalıdır (Thomas, 2011). Coğrafya yaşıadığımız dünya hakkında önemli ve büyük sorular sorma ve dünyadaki ilişkilerin bağlantılarına odaklanır. 21. yüzyılda küresel bir dünyanın vatandaşı olmak için coğrafya okuryazarı olmak gereklidir (Roper, 2006).

Coęrafya okuryazarı olmak için temel coğrafı bilgi ve becerilere sahip olmak gereklidir. Coęrafya okuryazarlığı genelde üç basamakta değerlendirilmektedir. Bunlardan ilk basamağı lokasyon bilgisine sahip olmak oluşturmaktadır. Coęrafya okuryazarlığı denilince de akla ilk bašta lokasyon bilgisine sahip olma gelmektedir. Bu basamakta olan bir kiři yaşıadığı çevreyi veya Dünya'nın herhangi bir yerini harita üzerinde gösterebilir. Kolay bir şekilde yön tayininde bulunabilir. Coęrafya okuryazarlığının ikinci basamağında olan bir kiři ise yaşıadığı çevreyi anlama ve anlamlandırma becerisine sahip olan kişidir. Bu basamakta birey coğrafya okuryazarlığının gerektirdiği daha üst düzey bilgilere sahip olmalıdır. Bu basamakta olan bir kiři farklı yerleşim yerlerindeki insanların yaşam tarzlarını inceleyebilir. Yaşanılan yerlerin seçilme nedenleri hakkında analizler yapabilir. Coęrafya okuryazarlığının en son basamağı ise üst düzey coğrafya okuryazarlık olarak adlandırılır. Bu basamakta olan bir kiři dünyadaki ekonomik ve politik güç dengelerini anlayıp eleştirebilir. İnsanlar ve yerler arasındaki etkileşimi eleştirel bir bakış açısıyla sorgulayabilir. Coęrafya okuryazarlığı ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konuyla ilgili çalışmaların ağırlıklı olarak yurt dışında yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde coğrafya okuryazarlığı yeni yeni ilgi görmeye

başlamıştır. Yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığı görülmüştür. Ortaokul düzeyinde eğitim gören öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle bu düzeyde bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Araştırmada 7. Sınıf öğrencileri üzerinde çalışılmıştır. Bu sınıf düzeyindeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin tüm kazanımlarını ve coğrafya okuryazarlığını ilgilendiren tüm becerileri öğrencileri düşünülerek özellikle 7. Sınıf öğrencileri seçilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde problem durumu, araştırmaya temel oluşturan literatüre ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar, araştırmanın problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar ve tanımlar açıklanmaya çalışılmıştır.

1. PROBLEM DURUMU

Dünya yaşamış olduğu iki büyük felaketten sonra (I. ve II. Dünya Savaşları) kendisini hızlı bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde bulmuş, silahlanmaya ayrılan zaman, emek ve para kaybı hızlı bir şekilde telafi edilmek istenmiştir. Özellikle bilimsel alanda yoğunlaşan çalışmalar Batı’da bir sanayi toplumu meydana getirmiş ve Batı “cazibe merkezi” haline gelmeye başlamıştır. Zincir halkaları misali bir alanda meydana gelen gelişme diğer alanları da etkilemeye başlamıştır. Teknoloji, güvenlik, eğitim, sağlık ve sanat gibi hayatın her alanında baş döndürücü gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Bu değişim ve dönüşüme ayak uydurabilen toplumlar hızlı bir gelişme gösterebilmişlerdir. Ancak kapalı toplum yapısını sürdürme eğiliminde olan devletler bu gelişmeden paylarını alamamışlar ve kendilerini “geri kalmış ülke” kategorisinde bulmuşlardır. Özellikle bilgi akışının hızlı bir biçimde gelişmesi bireyin bilgi dağarcığını genişletmiş, bu durum okuyan, öğrenen ve üreten insan sayısında inanılmaz bir artışa yol açmıştır. Geçmişte erişilmez, bilinmez olan her şey günümüzde bir anlık mesafeye inmiş dünya “global bir köye” dönüşmüştür. Ülkemiz de cumhuriyetten günümüze bazı aralıklarla sekteye uğramış olmasına rağmen gelişme hızını sürekli artıran bir profil çizmektedir. Batı toplumları kadar hızlı bir gelişme ivmesi gösteremediyse de günümüzde gelişmiş ülkelerle bir arada olmak için büyük bir çaba içerisinde. Her alanda ve her anlamda gelişmenin başarı getireceği düşüncesiyle yapılan çalışmalar günümüzde sonuçlarını vermeye başlamıştır. Ülkemizin kuruluşundan günümüze örnek aldığı Batı toplumlarındaki gelişmeler kendisini eğitim alanında da göstermiştir. Dünya ile

yarışabilecek bir devlet yapısı oluşturmak için toplumun tüm kesimlerinin kaliteli eēitimden geçmiş uzman kadrolara ihtiyaı vardır. Geçmiş yıllarda uygulanmış olan eēitim programlarında katı ve merkeziyetçi bir program yapısı göze çarpmaktaydı. ēretmen odaklı, ērenciyi pasif, sadece alıcı konumda gören tüm uygulamaların ve bilginin yegne kaynaēı olarak ēretmeni kabul eden ezberci, sorgulamaya ve araştırmaya fazla yer vermeyen bir program anlayışı uzun yıllar takip edilmiştir. Gelişmiş ülkelerde eēitim alanında kaydedilen gelişmeler Milli Eēitim Bakanlıēı ve üniversitelerdeki akademik çevreler tarafından takip edilmiş, modern eēitim anlayışına ulaşmak için yeni arayışlara girilmiştir. ēretim programları bu çerçeveye büyük bir deēiřime uēramıř ve yenilenmişlerdir. Her ders programında olduēu gibi sosyal bilgiler ders programı da bu deēiřimden payını almıştır. Bu çerçeveye daha önceki programda yer alan (1998 programı) sosyal bilgiler dersinin tanımı deēiřtirilmiř;

Sosyal bilgiler, “bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coērafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; ērenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek baēlamında incelendiēi; toplu ēretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköēretim dersi” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2005).

Bu yeni tanımlamadan hareketle sosyal bilgiler dersinin bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması, sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını içermesi, insanın yakın ve uzak çevresiyle etkileşimini zaman boyutunda ele alması ve son olarak toplu ēretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduēu ortaya çıkmaktadır (Safran, 2008). Sosyal bilgiler dersi programının ieriēi önceki programda tarih, coērafya ve vatandaşlık dersleriyle sınırlandırılmıştı. Hazırlanan yeni programda ise yapılandırmacılık felsefesinden hareketle ērenci merkezli olmaya odaklanılmıştır. Bu doērultuda etkinlik aēırlıklı, bilgi ve beceriyi dengeleyen, ērencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alındıēı, ērencilerin çevreyle etkileşimlerine olanak saēlayacak bir anlayış doērultusunda çalışmalar hayata geirilmıştir (Ata, 2007).

Tüm bu eğitim sürecinden etkilenen öğrencilerin coğrafi bilgi düzeyleri de ayrı ve önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde coğrafya okuryazarlığı konusu ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Daha önce yapılan çalışmaların büyük bir kısmı üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan herhangi bir çalışmanın olmaması nedeniyle araştırmanın bu düzeyde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmasına karar verilmiştir. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin tüm kazanımlarıyla ilgili içeriği görmüş olmaları ve coğrafi okuryazarlığı ilgilendiren beceriye sahip oldukları düşünülerek çalışma grubu olarak ortaokul 7. sınıf öğrencileri seçilmiştir.

2. DİSİPLİNLERARASI BİR YAKLAŞIM OLARAK SOSYAL BİLGİLER

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren başlayan bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm çabaları sosyal bilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnsanın toplumsal bir varlık olması, bir toplum içinde yaşama ihtiyacı beraberinde sorunları getirince sosyal bilimlere sorun çözme misyonu yüklenmiştir. Bu nedendir ki sosyal bilimler denilince akla ilk önce “sorun çözücü bilim” gelir. Üstlendiği bu görev gereği sosyal bilimler geçmişten günümüze gelişerek ve artarak devam eden önemle günümüze kadar gelmiştir. Sosyal bilimlerin toplumsal hayata olan katkısı fark edildiğinde de bundan faydalanma yolu olarak sosyal bilgiler ortaya çıkmıştır (Bilgili, 2009). Dünyada sosyal bilgiler kavramını ilk tanımlayan kuruluş 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu olan Sosyal Bilgiler Komitesidir. Bu komiteye göre; “mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir.” şeklinde tanımlamışlardır (Köstüklü, 2001). Tüm bilim dalları insan yararına yeni bilgiler ortaya koymaktadır. Üretilen bu bilgilerin insanlara ulaştırılmasında en etkili ve kalıcı yol eğitimidir. Eğitimde sosyal bilimlere ait bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılması ya sosyal bilimlerin tek tek disiplinler halinde ya da çok disiplinli veya disiplinlerarası bir yaklaşımla öğretimi ile öngörülür (Safran, 2008). Sosyal bilgilerin insanı ve onun yaşamını konu alması bireyin kendisini tanımasına ve anlamasına yardımcı olur. Çünkü sosyal bilgiler disiplinlerarası çok disiplinli bir alandır (Doğanay, 2002). Bu yönüyle sosyal hayata

ilişkin tüm olgular ve genellemeler sosyal bilgilerin alanına girer (Bilgili, 2009). Bu ders bu nedenle “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” olarak ifade edilmiştir (Erden, 1998). Sosyal bilgiler sosyal bilimlerin, felsefenin ve diğer etkinliklerin birbirini tamamladığı bir alan olarak görülmektedir (Sönmez, 2005). ABD’de profesyonel sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’ne göre bu ders “sosyal ve beşeri bilimlerin vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak amacıyla organize edilmiş bir çalışma alanı” olarak görülmektedir. Okul programları içerisinde antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden özümseyerek kendine özgü oluşturduğu içerik üzerinde düzenli ve birbiriyle uyumlu bir çalışma sağlar. Sosyal bilgiler dersinin amacı yaşadığı dünyada kültürel farklılıkları zenginlik olarak algılayan genç insanların bilgiye dayalı akla ve mantığa uygun karar alabilme yeteneklerini geliştirmede onlara yardımcı olmaktır (Öztürk, 2007).

“Sosyal bilgiler dersi, çevresinde meydana gelen olayları değerlendirebilen ve sağlıklı sonuçlara ulaşabilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde sosyal bilgilerin temel disiplinlerinden birisi olan coğrafya ayrı bir yere sahiptir. Çünkü coğrafya, öğrencilerin tarihte geçen olayların yaşandığı mekânın coğrafi özelliklerinin bilinmesi, geçmişte yaşanan askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik kökenli olayların analiz edilmesi ve daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi açısından oldukça önemlidir. Coğrafi bilgi, bireylerin yakın çevresinden başlayarak farklı yerler, bölgeler ve kültürlerle yönelik dünya algısı oluşturmalarına, mekânsal analizler yaparak yaşadığı çevreye yönelik projeler geliştirmelerinde önemli bir işleve sahiptir” (Gençtürk, 2009).

2.1. COĞRAFYA ÖĞRETİMİ

Merak duygusu insanın en temel özelliklerinden birisidir. Coğrafyanın ortaya çıkışında bu duygunun önemli bir yeri vardır. İnsanlık tarihi boyunca merak edilen en temel konulardan birisi hiç şüphesiz “Nerede yaşıyoruz?” Sorusu ve cevabı olmuştur. Sorunun kendisi ve cevabı bilim olarak coğrafya’ya işaret etmektedir. Coğrafya sadece var olan sorulara cevap arama faaliyeti değil, aynı zamanda

yaşadığımız dünyayı doğru algılama ve anlama için uygun sorular sorabilmektir (Göçen, 2011). Geçmişten günümüze coğrafyanın birbirinden pek çok farklı tanımı yapılagelmiştir. İlk kez “geographe” yani coğrafya terimi eskiçağ Yunan filozoflarından İskenderiye Coğrafya Ekolü’nün kurucusu Eratoshenes tarafından kullanılmıştır. Bugünkü çağdaş coğrafya bilimi içerik olarak yeryüzünü incelemekte ve yeryüzünde meydana gelen olaylar arasındaki bağlantıları, bunların dağılışını ve bu dağılışın nedenlerini araştırmaktadır (Doğanay, 1997). Modern coğrafi düşüncede sadece yaşadığımız dünyanın anlatımıyla ilgilenilmez, coğrafya biliminin araştırma konusunu oluşturan olaylar ve olgular açıklanmakla yetinilmez, bu açıklamaların yanında bunların nedenleri, sonuçları, insanla olan ilişkileri ve yeryüzünün genelinde veya bir bölümündeki dağılım ve düzenleri de araştırılır (Atalay, 1994).

Coğrafya denilince doğal ve sosyal bilimleri kapsayan çeşitli bakış açılarını, yaklaşımları ve belirli konu alanlarını içeren son derece geniş bir disiplin akla gelmektedir (Lohman, 2011). Coğrafyanın araştırma konuları şu başlıklar altında belirtilebilir: Yaşadığımız çevrenin fizikî özellikleri, insan-doğal çevre etkileşimi ile ortaya çıkan beşerî ve ekonomik faaliyetlerimiz, ortaya koyduğumuz kültürel varlıklar, yine insan-doğal çevre etkileşimi sonucu ortaya çıkan çevre sorunları, doğal ortamın bizler üzerindeki var olan olumsuz etkileri (doğal afetler) ve son olarak doğal ortam ile insanlar arasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkan çeşitli çevre sorunları (Şahin, 2003). Coğrafya disiplini sadece lokasyonların yerlerini ve isimlerini öğrenme, bu yerlerin bulundukları coğrafi bölgeleri haritalarda gösterme faaliyeti değildir. Bu ders öğrencilerin çevreleriyle ilgili anlayış geliştirmelerine de yardımcı olur (Karabağ, 1998).

Başka bir araştırmacıya göre ise coğrafya dersleri, “hayati bir takım kabiliyet ve maharetleri kuvvetlendirmek için de fırsatlar hazırlar. Uzaklık tahminleri, büyüklük kıyaslamaları, harita üzerinde ölçmeler yapmayı ve uzay (mekân) duygusunu kuvvetlendirir. Ayrıca öğrenciye haritaları, profilleri ve grafikleri okuma, haritalarda, resimlerde düşündürücü birtakım problemler bulup çıkarma ve bunları süratle çözme yeteneği kazandırır” (Sagay, 2007).

Coğrafya yiyecek, giyim ve barınak sağlamak amacıyla doğal kaynakları organize etmek, uygun yerleri bulmak için ihtiyacımız olan bilgiyi bize sunarak

hayatta kalmayı mümkün kılar. Arazi kullanımını, bir yerde yaşanan hava kirliliğinin uzak mesafedeki başka bir yeri nasıl etkilediğini anlamamızı, kültürel grupların nasıl ayırt edici yaşam yolları geliştirdiğini kavramamızı sağlar (Stoltman, 1991). Gezegenimizi oluşturan mekânsal ağları ve sürekli değişim içerisinde olan dünyayı anlamamıza yardımcı olan coğrafyanın gücü karmaşık olarak görünen insan-çevre ilişkilerini anlamak için sağladığı iç görüden geçmektedir (Keeling, 2003).

“Strateji ve jeopolitik biliminin teorileri, coğrafi görüşlere dayanır. Tarihteki savaşlarda da ilk hedefler hep stratejik coğrafi konuma sahip yerler olmuştur. Bu gibi yerlerin savunulması, askeri taktiklerin ve savaş alanlarının hazırlanması için bölgenin iklim şartlarını, arazinin engebe durumunu, matematik ve özel konumunu iyi bilmek gerekmektedir. Bunların yapılabilmesi içinde jeomorfoloji, kartografya ve klimatoloji gibi coğrafi bilgilere ihtiyaç vardır. Sözelimi Napolyon 420 bin kişilik ordusuyla, 24 Haziran 1812’de Moskova’ya sefere çıktığında sefil bir şekilde 50 bin kişiyle Fransa’ya geri dönmek zorunda kalmıştır. Bu ağır yenilginin sebebi şiddetli kış şartlarıydı. Hatta Napolyon bu seferde “Rus ordularına değil, ağır kış şartlarına yenildik.” demiştir. Gerçekten de Napolyon bu sefere çıkarken, Doğu Avrupa’nın kasım ve aralık aylarındaki çetin kış şartlarını dikkate almamıştı. Benzer hataları II. Dünya savaşı yıllarında Rusya’ya saldıran Hitlerin yaptığı taktik yanlışta ve Enver Paşanın Sarıkamış Harekâtı’nda da görmekteyiz. Görüldüğü gibi milletlerarası ilişkilerde, harp sanatında, ülke yönetiminde özellikle devlet adamlarının hem ülkelerin coğrafyasını, hem de Dünya coğrafyasını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. M. Kemal “Ben askeri meseleleri olduğu gibi, siyasi meseleleri de haritadan mütalaa ederim.” derken bu bilimin önemini vurgulamıştır” (Aydın, 2005).

Vatan sevgisinin kazandırılmasında bile coğrafyanın payı büyüktür. Coğrafya sayesinde yaşadığımız ülkenin dağlarını, platolarını, göllerini, baharlarını ve kışlarını tanır, köylerini, her türlü bayındırlık eserlerini, turistik değerlerini öğreniriz bu şekilde yaşadığımız ülkeye dair hissettiğimiz sevgi duygularının şiddeti artar, boyutları genişler ve giderek bütün ülkeyi kucaklayacak şekilde tüm benliğimizi sarar. Bu nedenle coğrafya ilmi, milli ve genel kültürü besleyen ve milletlerarası analiz yapma becerisini devlet adamlarına sağlayan yol gösterici bir ilimdir (Doğanay, 1999). Kaliteli coğrafya eğitimi almış bireyler edindikleri coğrafi bilgi ve beceri ile hem kendilerini geliştirebilir hemde kişiliklerine entelektüel katkı sağlayarak çevrelerindeki olaylara karşı farklı bakış açısı kazanabilirler (Göçen, 2011). ABD Coğrafyacılar Topluluğu Başkanı Murphy coğrafyanın önemini daha radikal bir biçimde açıklamaktadır. Ona göre 20.yüzyıl başlarında ABD’de coğrafyanın neredeyse tüm eğitim kurumlarında önemini kaybetmesi hatta ülkenin

önde gelen bazı üniversitelerinde bile kaldırılmış olması “ABD’nin gücünün zayıflamasına hizmet etmiştir” (<http://www.suntimes.com>).

Coğrafi bilgi bugün elli yıl öncesinden çok farklıdır. Günümüzde coğrafi bilginin ve coğrafi kavramların doğası değişmiş ve gelişmiştir. Dünyada birçok alandaki değişim insanın coğrafi bilgisinde de değişikliğe yol açmıştır. İnsan yeni teoriler geliştirmiş ve bu entegre bilim yeni bir ilgi yaratmıştır. Bu ilgi insan-çevre ilişkilerini inceleyerek benzersiz bir şekilde coğrafi disiplin içerisinde çok farklı bir bilgi alt yapısı oluşturmuştur (Golledge, 2002). Ulusal ve uluslararası kararların alınmasında coğrafi sorular sormak (ne, nerede, ne zaman) küresel gelişmeler karşısında bilinçli insanlar yetiştirmek, gerek günlük yaşamda gerekse bilimsel alanda sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek ve coğrafi bilinç oluşturmak için coğrafi bilgiye ihtiyaç vardır (Thomas, 2011).

Her milletin fertleri temel coğrafya becerilerine sahip olmalıdır. Bu beceriler bireyin en temelde yaşadığı yeri ya da farklı herhangi bir yeri haritada gösterebilme, günlük olayları gerçekleştikleri coğrafi yerler bağlamında daha iyi anlayabilme, coğrafyanın sağladığı düşünme araçlarını kullanabilme gibi becerilerdir. Sayılan bu temel beceriler coğrafya okuryazarlığını oluşturmaktadır (Altınbilek ve Sanalan, 2005).

3. OKURYAZARLIK VE COĞRAFYA OKURYAZARLIĞI

3.1. OKURYAZARLIK

Okuryazarlık kavramının günümüze kadar çeşitli tanımları yapılagelmiştir. Okuryazarlık Türk Dil Kurumu Türkçe sözlükte “Okuması yazması olan öğrenim görmüş kimse” şeklinde açıklanmıştır (<http://www.tdk.gov.tr>). Bir kişinin ismini yazıp okuyabilmesinden yüksek bir eğitim almasına kadar tanımlar değişmektedir (Terzi, 2008). Bu terim okumayı ve yazmayı bilme veya daha genel anlamı ile

okuma yazma eğitimini almış olma durumu olarak ta ifade edilebilir (Keçe, 2009). Okuryazarlık kişinin okuma ve yazma faaliyetinin eşliğinde yaşadığı hayatı ve bu hayat içerisinde karşılaştığı nesne ve olayları algılayışı, bunları anlaması ve sosyal hayatındaki bütün ilişkilere bir anlam yüklemesi ile ilgili bir kavramdır. Kelimenin bu anlamı, batı kültürü içinde oluşmuş ve ülkemizde de kullanılmaya başlanmıştır. Okuryazarlık günümüzde yazı sembolleri ile gerçekleştirilen bir eylem olmanın ötesinde, pek çok zihinsel beceriye ek olarak dili de kullanarak gerçekleştirilen iletişim becerilerini ve tutumlarını ifade eden bir eğitim terimi olarak ifade edilebilir (Aşıcı, 2009). Bu terim anlama ve kavrama gerektiren, üst düzey düşünme becerisi kazanarak belli becerilere ulaşmayı amaç edinen olay, olgu, durum ve yerlere karşı sistemli bir yaklaşımdır (Dikmenli, 2013). Okuma yazma faaliyetinin temelini oluşturan okuryazarlık kavramının birbirinden farklı tanımlarının yapılması değişen koşulların etkisiyle ortaya çıkan çeşitli ihtiyaçlar ve okuma yazma öğretimi anlayışının gelişiminden kaynaklanmıştır (Güneş, 1997). Okuryazarlık sadece örgün eğitim sırasında kazanılan okuma yazma becerileri ile sınırlı değildir. Son yıllarda tartışılmaya ve anlaşılmaya başlanan okuryazarlık kavramı ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından da farkındalık yaratma amacıyla ön plana çıkarılmaktadır. Bu kapsamda 1990 yılı Birleşmiş Milletler tarafından “Uluslararası Okuryazarlık Yılı” olarak ilan edilmiştir. Bu yıldan sonra okuryazarlık kavramı yoğun ilgi görmeye başlamıştır (Bawden, 2001). İnsanların toplumsal birikimden faydalanmaları, bilgiyi kullanmayı öğrenmeleri ve kendilerinde etkin değişimler yaratmaları okuryazarlıkla mümkündür. Yeni öğrenilen bilgilerin özümsemesi kadar, edinilen bilgiler üzerine yeni okuryazarlık türlerinin eklenmesi de büyük bir öneme sahiptir. Günümüzde okuryazarlık kavramı farklı işlevleriyle çeşitlenmektedir (Önal, 2010). Bunlar arasında tarım okuryazarlığı, ekonomi okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, eskiçağ okuryazarlığı, siyaset okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, yasa (hukuk) okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, işyeri okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı, dünya okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık ve coğrafya okuryazarlığı gibi 34 farklı okuryazarlık kavramının kullanıldığı ifade edilmektedir (Snaveley ve Natasha, 1997). Son on yılda bilgi miktarındaki artış ve teknolojik gelişmelerle beraber okuryazarlığın “beceri tabanlı” bir karakter kazandığı bilinmektedir. Beceri tabanlı

okuryazarlık türleri arasında ise bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık sayılmaktadır (Bawden, 2001).

3. 2. COĞRAFYA OKURYAZARLIĞI

Okuryazarlık türleri içerisinde yer alan ve günümüzde önemi her geçen gün artan coğrafya okuryazarlığı kültürel ve fonksiyonel anlamda, ağırlıklı olarak yerlerin lokasyon bilgisi, temel harita becerileri ve insan çevre etkileşimi eksenindeki becerileri içeren yeteneklere sahip olma şeklinde ifade edilebilir (Gençtürk, 2009). Coğrafya okuryazarlığı temel coğrafi bilgileri kullanarak, coğrafi fenomenleri anlamlandırma sürecinde coğrafi bakış açısıyla değerlendirmeler yapabilme yeteneğidir. Coğrafi akıl yürütme de diyebileceğimiz bu okuryazarlık türünde kişi coğrafi verilerden yola çıkarak analiz yapabilir. Toplumsal ve politik güçleri anlayıp sorgulama yapabilir. Günlük hayatında karşılaştığı sorunların çözümünde ve verdiği kararlarda coğrafi bilgisini kullanabilir. İnsan – yer- çevre üçgenindeki ilişkiyi yorumlayabilir. Neden burada yaşıyoruz? Yaşadığımız yerin özellikleri nelerdir? Bu yeri diğer yerlerden farklı kılan özellikler nelerdir? Şeklindeki sorulara cevap verebilen kişi coğrafi okuryazar bir kişi olarak nitelendirilebilir.

Coğrafya okuryazarlığı kavramı konusunda birbirinden farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazılarını değinilecek olursa; çeşitli coğrafi bilgileri anlama ve kavrama sonucunda bunları beceri haline getirme yetkinliği coğrafya okuryazarlığı olarak tanımlanabilir (Dikmenli, 2013). Coğrafya okuryazarlığı bilimsel okuryazarlık tanımından yola çıkılarak coğrafya bilimi ile ilgili temel bilgi, kavram ve süreçleri öğrenme, anlamlandırma ve karar verme sürecinde bunları kullanma becerisi şeklinde de ifade edilebilir (Tuna, 2013). Bu okuryazarlık türü insanın çevresindeki fiziksel sistemlerle nasıl bir iletişim ve etkileşim içerisinde olduğunu anlamaya çalışma faaliyetidir. Bu amaca ulaşmak için coğrafyacı kendisine şu soruları sorar: Kime ne öğretilmeli? Niçin öğretilmeli? Ne zaman öğretilmeli?

Nasıl öğretilmeli? (Hertig ve Sbylle, 2011). Haritalandırma yaklaşımındaki anlayışı geliştirmek aynı zamanda ülkenin farklı bölgelerindeki doğal ortamı koruma altında tutmak için yapılacak çalışmalara öncelik vermek coğrafya okuryazarlığı olarak adlandırılır (Swanton, 2011).

Bazı coğrafyacılar ile coğrafi kurumlar coğrafya okuryazarlığı konusunda bazı ilkeler belirlemişlerdir. Bu ilkeler birbirinden farklı şekilde ifade edilse de temelde aynı bakış açısına sahiptirler. Education National Geographic, coğrafya okuryazarlığını “etkileşim, bağlantı ve etkiler” olmak üzere üç başlığa ayırmış, yanı sıra sağlık, çevre ve toplum hakkında mantıklı kararlar almak için coğrafi aklı kullanma yeteneğini de coğrafya okuryazarlığı olarak adlandırmıştır (<http://education.nationalgeographic.com>). Geography For Life’a göre ise coğrafya okuryazarlığı: konu, beceri ve coğrafi bakış açısıyla Dünya’yı incelemedir (Geography Education Standards, 1994). Edelson (2012), coğrafya okuryazarlığının üç şey gerektirdiğini bunlardan birincisinin etkileşim olduğunu coğrafi okuryazar bir bireyin Dünyadaki kaynakları ve bu kaynakların birbiriyle etkileşim içerisinde olduğunu anlayabilmesi gerektiğini, bunların sosyal, politik, ekonomik ve kültürel sistemler olduğunu, ikincisinin ara bağlantılar olduğunu coğrafi okuryazar bir bireyin bu sistemlerin insanları ve yerleri birbirine bağladığını anlayabilmesi gerektiğini, üçüncüsünün çıkarımlar olduğunu coğrafi okuryazar bir bireyin bağlantıları anlaması ve bundan sonuçlar çıkarabilmesi gerektiğini belirtmektedir. Oigara (2006), coğrafya okuryazarlığının kendi içerisinde üç basamaktan oluştuğunu bunlardan birinci basamağı alt düzey coğrafya okuryazarlık, ikinci basamağı orta düzey coğrafya okuryazarlık, üçüncü basamağı da üst düzey coğrafya okuryazarlık olarak adlandırmıştır. Alt düzeyde coğrafya okuryazarı olan bir kişi yerleri ve onların lokasyonlarını bilen kişidir; çünkü ilköğretim ve orta öğretimde yerlerin isimlerini ve lokasyon bilgisini bilmek coğrafyanın temel çekirdeğini oluşturur. Bu basamakta coğrafi yeterliliğe sahip olan birey mekânsal düzeni anlamak ve öğrenmek için coğrafyanın sonuçlarından faydalanabilir. Ancak günümüzdeki öğrenciler coğrafi konumların birbirleriyle olan ilişkilerini anlamak ve analiz etmek yerine coğrafi bilgileri ezberlemeyi seçmektedir. Halen bazı coğrafyacılar göre Afrika’daki tüm ülkelerin yerlerini ve isimlerini bilmek Dünya üzerindeki tüm şehirlerin nüfusunu

bilmek gerekir. Bu durum coğrafi okuryazarlığın ilk basamağı olarak adlandırılabilir. İkinci basamak olan orta düzeyde coğrafya okuryazarı olan bir kişi bu basamakta Dünya'nın farklı yerlerinin fiziki ve beşeri özelliklerini inceleyebilir. Bu özellikler içerisinde halklar arasındaki ilişkileri ve bunların nedenlerini anlayabilir. Bu coğrafya okuryazarlık seviyesi temel coğrafi gerçeklerin ezberlenmesinin ötesine geçer. Sorgulama, analiz, doğrulama ve coğrafi bilgiyi değerlendirmeyi vurgular. Öğrenciler geniş bir yelpazede coğrafi kavramların farkında olabilir; ama hala kritik özellikler ile ilgili pek çok yanlış anlama ve yorumlama hatalarına sahip olma eğilimindedirler. Örneğin, öğrencilere bir yanardağın patladığı söylendiğinde durumu ilk başta basit şekliyle anlayabilirler. Ancak volkanik faaliyetin tüm süreçlerini açıklayamazlar; hatta volkanik faaliyet sonucu ortaya çıkan şekilleri tespit edemezler. Üçüncü basamak olan üst düzey coğrafya okuryazarlık seviyesini kritik coğrafya yaklaşımı veya üst düzey coğrafya okuryazarlığı olarak adlandırmıştır. Bu basamakta coğrafya okuryazarı olan bir kişi alt ve orta seviyenin geleneksel becerilerinin ötesindeki konuları inceler. Bu basamakta öğrencilerin eleştirel düşünme ve anlama becerisine sahip olmaları beklenir. Aynı zamanda ülkeler arasındaki güç dengelerini ve aralarındaki eşitsizlikleri birbirleriyle bağlantılı şekilde anlayabilmeleri beklenir. Eleştirel coğrafya özellikle insanın günlük yaşamında etkili olan politik ve ekonomik süreçleri anlayabilecekleri bir basamaktır. Coğrafi fenomenleri anlamak için, dünyayı ve insanları şekillendiren toplumsal ve politik güçleri anlamak gerekir. Bu yüksek coğrafya okuryazarlık düzeyi kişilerin ve yerlerin sürekliliklerini, özelliklerini, değişikliklerini açıklamak ve aralarındaki dinamik ilişkileri anlamayı çözümlemekle ilgilidir. Coğrafya okuryazarlığının bu seviyesi aynı zamanda sorunları çözmek ve günlük hayatımızda aldığımız kararlar için coğrafi bilgiyi kullanmayı gerektirir.

Bliss (2005), coğrafya okuryazarlığındaki ilk adımı lokasyonların yerlerini bilme, ikinci adımı dünya çapındaki fiziksel ve beşeri faktörleri bilme olarak değerlendirmiştir. Ona göre son adım ise daha yüksek ama daha karmaşık olan insanlar, yerler ve çevre arasındaki etkileşimi anlamayı gerektirir. Diğer bir deyişle coğrafya okuryazarı olan bir kişi insanların yaşamak için seçtikleri yerlerin nedenlerini, neden topluluklar halinde yaşadıklarını, bulundukları yerlerin hayatlarını

ne şekilde etkilediğini anlar. Coğrafya okuryazarlığı günlük yaşantımızda problemlerin çözümünde aldığımız kararları içerir. Etik olarak gezegenimizin çıkarları doğrultusunda daha eşitlikçi, barışçıl, sosyal adaletin sağlandığı, huzurlu bir geleceği amaçlayan insanlararası işbirliğini artıran bir bakış açısı sağlar. Hızla globalleşen dünyadaki fiziksel ve beşeri sistemleri öğrenmek günümüz dünyasında yeterli değildir. Coğrafyanın şu sorularına cevap aramak gerekir: Niçin? ve Nasıl? Teknoloji niçin değişir? Ulaşım sistemlerinin gelişmesi ekonomik faaliyetleri etkiler mi? Politik sınırlar neden değişir? Bu değişim komşu ülkeleri etkiler mi? Coğrafya okuryazarlığı öğrencilere bu tür konularda analiz ve sentez yapma imkânı tanır (Nishimoto, 2012). Bu okuryazarlık türü bireye yerel ve küresel ölçekteki bilgileri nasıl yorumlayacağını ve eleştirel düşünme becerilerini nasıl geliştireceği konusunda yardımcı olur (Dikmenli, 2013).

Coğrafya okuryazarlığı konusunda ilk çalışmaların ABD’de başladığı bilinmektedir. Bu çalışmaların ABD’de başlamasında 1950’li yıllarda yapılan bir araştırmada ABD’li öğrencilerin kendi ülkeleri hakkında çok az şey bildikleri, aynı zamanda Dünya hakkındaki bilgilerinin de yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu şok edici durum gazetelere konu olmuş ve toplumun dikkati bu konu üzerine çekilmiştir. O dönemde Amerikan ve Dünya coğrafyası, ABD yükseköğretim kurumlarında unutulmuş bir konu haline gelmişti. Bu durumu aşmak için bazı kurumlar bu konuyla ilgili çalışmalar yapma kararı almışlardır. The Association of American Geographers, The National Council for Geographic Education, The American Geographical Society ve The National Geographic Society gibi kurumlar biraraya gelerek “GENIP” (Geographic Education National Implementation Project) Coğrafya Eğitimi Ulusal Projesi’ni hayata geçirmişlerdir. Düzenlenen ortak kongre sonucunda 15-21 Kasım 1987 “Coğrafya Farkındalık Haftası” olarak ilan edilmiştir. Daha sonra California eyaletinde eğitim programlarında tarih ve coğrafyanın daha fazla yer almasına yönelik kampanyalar düzenlenmeye başlanmış yanı sıra National Geographic Society tarafından hazırlanan Coğrafya Eğitimi Programı da Amerikan eğitim sisteminde coğrafyanın yerini güvence altına almıştır (Downs, 1988). Seksenli yılların sonunda ABD’de yapılan başka bir araştırmada coğrafya konularında bireylerin yeterli becerilere sahip olmadığı ortaya çıkmış ve kısa zamanda diğer

lkeler tarafından da uyarlanan coğrafya okuryazarlığı kavramı doğmuştur. Coğrafya okuryazarlığı da diğer okuryazarlık türleri gibi eğitimin zihinsel işlevler bakımından yeterli bireyler üretmemesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç coğrafya eğitiminin felsefesi, amaçları ve içeriğinin yeniden düzenlenmesini gerekli hale getirmiştir (NAEP, 2002).

ABD’de Gallup araştırma şirketinin 1988 yılında sanayileşmiş dokuz ülkedeki 18-24 yaş arasındaki genç yetişkinlerin coğrafı bilgi düzeylerini ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışma sonucunda ABD genel sıralamada yedinci olmuş, 18-24 yaş arası kategoride ise son sırada yer almıştır. Çalışmaya katılan ABD’lilerin yedide birinin Dünya haritası üzerinde kendi ülkelerini gösteremedikleri, dörtte birinin ise Pasifik Okyanusu’nu gösteremedikleri ortaya çıkmıştır (Schoenfeldt, 2001). Bu araştırmanın endişe verici sonuçları coğrafyacılara harekete geçirmiştir. Yapılan çalışmalarla 1989 yılında Başkan George Bush ve eyalet valilerinin katıldığı tarihi bir eğitim zirvesinde ulusal eğitimin beş ana konusundan biri olarak coğrafya belirlenmiştir (NCLB, 2001). Bunu takiben ABD senatosu tarafından 2002 yılında eğitime dair hazırlanan No Child Left Behind (bundan sonra kısaca NCLB) kanununda tasarı, seminerler ve çalıştaylar aracılığıyla tüm öğretmenlerin mesleki gelişimini artırmak amacıyla mali kaynak ayrılmıştır. NCLB Kanunu kapsamında belirlenen derslere gereken önemin verilmesine karar verilmiştir. Ancak derslere verilecek desteğin test sınavlarından çıkacak sonuçlara endeksleneyeği belirtilmiştir. Coğrafya dersinde ise değerlendirme sürekli testlerle yapılmadığı için bu ders alması gereken mali desteği tam olarak alamamıştır. NCLB’ye göre coğrafya dersinde belirlenen hedeflere ulaşılması için çalışmalar planlanmış ancak bu hedeflerin gerçekleşmesi için 15465 saatlik ders saatine ihtiyaç olduğu coğrafyacılardan tarafından belirtilmiş ama yıl içinde coğrafya dersine ayrılan toplam saatin 9042 saat olduğu ve bununda yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Bu durum ilkokul ğretmenlerinin zaman yetersizliğinden şikayetçi olmalarına sebep olmuştur. İlkokulda sosyal bilimler konularında öğrencilere gerekli bilgi ve beceri öğretilmediği için öğretmenler ortaokulda sınıf düzeyinin altında bilgi vermek durumunda kalmışlardır. Teste dayalı reform fikri coğrafyayı geri plana itmiştir. Yanı sıra yine ABD’de 2000 yılında Arizona Coğrafya Birliği, K-8 sınıflarında okuma, yazma ve coğrafya konu alanlarını

birarada kullanan “Arizona İçerik Standartları”na dayalı bir müfredat geliştirmiştir. Ulusal Coğrafya Eğitim Kuruluşundan ve Arizona Eğitim Bölümü’nden fon alınmış, müfredatın adı “Geoliteracy” (coğrafya okuryazarlığı) olarak belirlenmiştir. Birlik eyalette bir grup öğretmeni toplayarak ders planları hazırlatmıştır. Sonuçta K-8 öğretmenleri için 85 entegre ders planı, değerlendirme ve ek materyal içeren bir internet sitesi ve cd hazırlanmıştır. Uygulama süreci sonunda coğrafya okuryazarlığı konusunda yerli Amerikalıların ve göçmen Amerikalıların bilgi ve beceri düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir (Hinde, E, Popp, S, Ekiss, G.O ve Dorn, R.I, 2011). ABD’de coğrafi alandaki geriliği aşmak amacıyla 1994 yılında ulusal coğrafya standartlarının da içinde yer aldığı coğrafya eğitim kılavuzu yayımlanmıştır. Bu standartlarla ABD’de öğrenim gören her öğrencinin coğrafi bilgisinin hangi düzeyde olması gerektiği konusunda kriterler oluşturulmuştur. Bu standartlara göre coğrafi bilgisi olan bir kişi;

MEKÂNSAL AÇIDAN DÜNYA

1. Mekânsal bir bakış açısıyla haritaları ve diğer coğrafi araçları kullanarak bilgileri nasıl rapor edeceğini bilir.
2. İnsanlar, yerler ve mekânsal bağlamda ortamlar hakkında bilgileri organize etmek için zihinsel haritaları nasıl kullanacağını bilir.
3. Yeryüzü üzerindeki kişiler, yerler ve çevrenin mekânsal organizasyonun nasıl analiz edileceğini bilir.

YERLER VE BÖLGELER

4. Yerlerin fiziki ve beşeri özelliklerini bilir.
5. Dünyanın karmaşıklığını yorumlamak için bölgeler oluşturulduğunu bilir.
6. Kültür ve deneyimlerin insanların yer ve bölge algılarını nasıl etkilediğini bilir.

FİZİKSEL SİSTEMLER

7. Dünya'nın yüzey şekillerini belirleyen fiziksel süreçleri bilir.
8. Ekosistemlerin mekânsal dağılımını ve yeryüzü üzerindeki etkilerini bilir.

BEŞERİ SİSTEMLER

9. Yeryüzü üzerindeki insan nüfusunun hareketliliğinin dağılışını ve karakteristik özelliklerini bilir.
10. Dünyanın kültürel mozağının karmaşıklığını, dağılışını ve karakteristik özelliklerini bilir.
11. Yeryüzündeki karşılıklı ekonomik bağımlılığı ve bunun oluşturduğu ağı bilir.
12. İnsanın yerleşim fonksiyonlarının dağılışını ve süreçlerini bilir
13. Yeryüzünü şekillendiren bölümlerin oluşmasında etkili olan çatışmacı ve iş birlikçi güçleri bilir.

ÇEVRE VE TOPLUM

14. İnsan hareketlerinin fiziksel çevreyi nasıl değıştirdiğini anlar.
15. Fiziksel sistemlerin insanı nasıl etkilediğini anlar.
16. Kaynakların önemini, dağılışını ve kullanımındaki meydana gelen değışimi anlar.

COĞRAFYA VE KULLANIMI AÇISINDAN

17. Coğrafyanın geçmişı yorumlamada nasıl kullanıldığını bilir.
18. Geleceğı planlamak ve günümüzü yorumlamak için coğrafyadan nasıl yararlanacağını bilir.

Coğrafya okuryazarlığı ile ilgili farklı düzeylerdeki katılımcılar üzerinde yapılan çalışmaların dışında bu konuya farklı yönlerden yaklaşan bilim insanları da bulunmaktadır. Rogers ve Bromley (1995), çocuk edebiyatındaki öykülerin ve hikâyelerin çocuklarda coğrafya okuryazarlık becerisinin geliştirilmesinde kullanılabileceğini bu eserlerdeki anlatılan olayların, coğrafi mekânların coğrafi okuryazarlığın geliştirmesi sürecinde doğal bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilere hikâyelerin anlatılabileceğini, eserlerdeki karakterlerin yanında hikâyede geçen yerlerin veya bölgelerin özelliklerinin öğrenciler tarafından açıklanmasının istenebileceğı, öğretmenin de bu anlatımlardan yola çıkarak yerlerle insanlar arasındaki etkileşimi açıklayabileceğini belirtmişlerdir. Hikâyelerdeki karakterlerin yolcuğunu anlatmada haritaların veya kürelerin kullanılabileceğı bu şekilde de öğrencilerde yer ve lokasyon bilgisi düzeyinin artırılabilceğini,

haritalardan faydalanılarak hikâyelerdeki yolculukların nerelerde geçtiği gösterilerek öğrencilerin konumlar arasındaki ilişkileri anlamalarının kolay bir hale getirilebileceği belirtilmiştir. Bu fikri destekleyici tarzda ABD’de ilkokul 2. ve 4. sınıflar için hazırlanmış olan “Shaped by the Standards. Geographic Literacy Through Children's Literature” adlı kitapta öğretmenlere, coğrafya okuryazarlığının öğrencilere öğretilmesi konusunda bazı yol gösterici yöntemler anlatılmıştır. Küçük yaştaki öğrencilerin önemli coğrafi kavramları öğrenmeleri için çeşitli aktiviteleri içeren kaynak hazırlanmıştır. Bu şekilde temel eğitimin alındığı yaşlardan itibaren coğrafi okuryazar bireyler yetiştirme amaçlanmıştır (Rogers, 1997). Edwards (2011), çocuklarda coğrafya okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde hikâyelerden yararlanılabileceğini belirten yazarlardan bir diğeridir. Bu alanda ilgi çekici yazar olarak Daniel Defoe’nin hikâyelerini örnek olarak göstermiştir. Defoe’nin “The Complete English Tradesman” ve “The Compleat English Gentleman” adlı eserlerinde geçen olayların ve anlatımların ilgi çekici olduğunu ve çocukların coğrafya okuryazarlık yeteneklerinin geliştirilmesinde bu eserlerin kullanılabileceğini belirtmiştir.

İngiltere’de de son yıllarda coğrafya okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar hız kazanmıştır. 2011 yılında yapılan bir coğrafya çalıştayında belirlenen amaçlara ulaşılması için hükümetle ilişkiye geçilmesine, harita servisiyle bağlantı sağlanmasına, arkeologlar, okullar ve çevre savunucularıyla birlikte açık hava etkinlikleri düzenlenmesine ayrıca yaban hayatını korumak için internet siteleri açılmasına bununla ilgili ağlar oluşturulmasına, ulusal yarışmalar düzenlenmesine, sosyo-ekonomik veriler toplanmasına karar verilmiştir (Swanton, 2011).

4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde coğrafya okuryazarlığı ile ilgili ulusal ve uluslararası alanda yapılmış olan araştırmalara ve bu araştırmaların sonuçlarına yer verilmektedir.

4.1. ULUSAL ARAŞTIRMALAR

Tuncel (2002), üniversite öğrencilerinin “İslam Dünyası” algılarını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada Türkiye’de farklı üniversitelerin coğrafya bölümlerinde öğrenim gören 400 üniversite öğrencisine 30 soruluk anket uygulamış ek olarak öğrencilerin bir kâğıda Dünya haritası çizmelerini, çizdikleri harita üzerinde de İslam ülkelerini göstermelerini istemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük bölümünün çizdikleri haritalarda 20’den daha az İslam ülkesinin yerini doğru bildikleri görülmüştür. Sınıf düzeyi arttıkça bilinen ülke sayısının da orantılı bir şekilde artış gösterdiği tespit edilmiştir. En fazla ülkenin yerini 4. sınıf öğrencilerinin bildiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin büyük kısmı sadece kabaca bölgeyi belirlemiş ve sınır çizmeksizin isimlendirmeyi tercih etmiştir. Bu durumun öğrencilerin coğrafi bilgilerine güvenmemeleri veya yetersiz bilgiye sahip olmalarıyla ilişkili olduğu düşünülmüştür. Taslak haritalardan elde edilen verilere göre dikkat çekici bir durum Suudi Arabistan ile ilgili çıkan sonuçtur. Suudi Arabistan, İslam ülkeleri arasında imajı açısından Kâbe’nin varlığı sebebiyle İslamiyet’in en önemli merkezi olmasına rağmen öğrenciler tarafından Mısır’ın ardından beşinci sırada bilinmiştir. Anadolu’dan uzaklaşıldıkça ülkelerin bilinme oranlarında önemli ve belirgin azalmalar olduğu görülmüştür. Bu araştırmadan çıkan diğer bir şaşırtıcı sonuç ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yerinin sadece 20 öğrenci tarafından gösterilmiş olmasıdır. Araştırmacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Türkiye’nin bir parçası olarak görüldüğü için yazılmamış olma ihtimalinin makul karşılanabileceğini ancak daha kötüsü ve önemlisi bu durumun Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kamuoyunda unutulduğunun da işareti olabileceği şeklinde de değerlendirilebileceğini de belirtmiştir. Yazar bu sonucu düşündürücü ve rahatsız edici bulmuştur. Genel olarak Türkiye’de coğrafya bölümünde öğrenim gören

öğrencilerin mevcut bilgilerini kullanarak, taslak harita tasarlama ve çizme konusunda başarısız oldukları ortaya çıkmıştır.

Altınbilek ve Sanalan (2005), tarafından yapılan çalışmada coğrafya okuryazarlığının dünyadaki gelişimi hakkında bilgi verilmiş, ABD’de yapılan çalışmalara atıfta bulunulmuş, coğrafya okuryazarlık kavramının nasıl ortaya çıktığı anlatılmıştır. Konuyla ilgili araştırma yapan kurum ve kuruluşların araştırma sonuçlarına yer verilmiş, Türkiye’nin yapılan uluslararası çalışmalarda gösterdiği performans sorgulanmıştır.

Türkiye’de sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde yapılan ilk coğrafya okuryazarlık çalışması Gençtürk’e (2009), aittir. Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "coğrafya okuryazarlık" düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma üç farklı üniversitede 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 624 sosyal bilgiler öğretmen adayı üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada 64 çoktan seçmeli sorudan oluşan “Standart Temelli Coğrafya Okuryazarlık Ölçeği” ile “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Özyeterlik İnançları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının cinsiyet, tutum, sınıf düzeyi, ilköğretim döneminde yaşanan yerleşim biriminin türü, coğrafya ile ilgili bazı etkinlikleri yapma sıklığı ve öz-yeterlik inançları ile coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğretmen adaylarının akademik ortalamalarının, çeşitli medya kaynaklarını kullanım sıklıklarının ve ortaöğretim döneminde yaşadıkları yerleşim birimi türünün coğrafya okuryazarlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkide bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Demirkaya (2009), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nde birinci sınıfta öğrenim gören 860 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgilerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin uygulanan testten aldıkları puanların ortalaması 17,20 çıkmıştır. Katılımcıların % 65’inin aldıkları puanların

ortalamanın altında olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları ABD’li genç yetişkinler (18-24 yaş) zerinde yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında Türkiye’deki genç yetişkinlerin ortalamasının ABD’lilerden düşük çıktığı tespit edilmiştir. Erkek ğretmen adayları kadın ğretmen adaylarından daha yüksek puan almışlardır. Bölümler arasında coğrafya okuryazarlık testinden alınan puanlar açısından farklılık tespit edilmiştir (en yüksek ortalamayı Türkçe bölümünde okuyan öğrenciler almıştır). Araştırmada beklenmeyen sonuç not ortalaması 2,00-2,59 arası olan öğrencilerin en yüksek puanı almış olmaları olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin lisede aldığı coğrafya dersleri ve medya kaynaklarını takip etmeleri ile testten aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir (en yüksek puanı TRT radyosunu takip eden öğrenciler almıştır). Öğrencilerin bildikleri yabancı dil sayısı, farklı uluslardan arkadaşı olma ve yurt dışı seyahat değişkeni ile coğrafya okuryazarlığı arasında ilişki bulunamamıştır. Ziyaret edilen il sayısı ile öğrencilerin coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış 5-6 ve üstünde ili ziyaret eden öğrencilerin daha az ili ziyaret eden öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Ancak ortaya çıkan farkın anlamlı bir düzeyde olmadığı belirtilmiştir.

Tuna (2013), niversite ğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelemek amacıyla hazırladığı anketi Türkiye’deki 168 niversitenin farklı bölümlerinde öğrenim gören toplam 1549 öğrenciye on-line olarak uygulamıştır. Ankette yer alan 76 terim hakkında öğrencilerin bilgi düzeyi incelenmiş, ek olarak 15 çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında; Türkiye’deki üniversitelerde lisans eğitimi almakta olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin azımsanmayacak oranda iyi olduğu belirlenmiştir. 76 terim arasında öğrencilerin “hiç duymadıkları” terimin bulunmadığı, terimlerin yaklaşık dörtte üçü hakkında ise “açıklayacak kadar bilgi sahibi” oldukları görülmüştür. Öğrencilerin “tam olarak bilindiği” ifade edilen terimler ile birlikte “bilgi sahibi oldukları” terimlerin oranı % 80 düzeyinde çıkmıştır. Geriye kalan % 20 ile ilgili ise öğrenciler bu terimleri “duydıklarını ancak aıklayamayacaklarını” ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan bayanların coğrafi bilgi düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Mezun olunan lise türleri açısından sonuçlar

karşılaştırıldığında liseler arası ortaya çıkan farkın istatistikî olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Anketin ikinci bölümünde yer alan çoktan seçmeli testin sonucunda ise öğrencilerin toplam 15 soruya verdikleri cevapların doğru ortalaması 12,65 başarı oranı ise % 84,33 olarak ölçülmüştür. Erkek öğrencilerin ortalaması 12,59 başarı oranı % 83,94 olurken bayan öğrencilerin ortalaması 12,69 başarı oranı ise % 84,60 çıkmıştır. Anketin ilk bölümüne benzer şekilde bayan öğrencilerin başarı ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Dikmenli (2013), yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir algı ölçeği geliştirmeye çalışmıştır. Farklı bölümlerde öğrenim gören 473 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmanın sonucunda 21 maddelik 3 faktörlü “Coğrafya Okuryazarlığı Algı Ölçeği” geliştirilmiştir. Yazar ortaya çıkan bu algı ölçeğinin lisans düzeyinde yapılacak olan diğer araştırmalarda kullanılabilecek düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu belirtmiştir.

4.2. ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Cross (1987), 879 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilere temel bazı coğrafi bilgiler gerektiren sorular sormuştur. Çalışmanın yapıldığı dönemde dünya politikasında belirgin bir yere sahip ülkeler listelenmiş (Çin, Etiyopya, El Salvador, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İran, Küba, Lübnan, Polonya, Sovyetler Birliği) bu ülkelerin yerleri, enlem ve boylam değerleri öğrencilere sorulmuştur. Belirlenen değişkenler açısından öğrencilerin coğrafi bilgi düzeyleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ışığında öğrencilerin coğrafi bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyetin coğrafi bilgi ve beceri açısından belirleyici olduğu, erkeklerin öğrencilerin kız öğrencilere göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Yaş değişkeni ile coğrafi bilgi arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin seyahat tecrübesiyle konumlandırma becerisi arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin kitle iletişim araçlarını çok

fazla kullanmadığı, neredeyse yarıya yakının gazetelerden dünya haberleriyle ilgili bölümleri okumadığı tespit edilmiştir.

MC. Kinney ve diğerleri (1988), yaptıkları araştırmada 124 üniversite öğrencisinin Dünya coğrafyası hakkındaki bilgilerini ölçmek amacıyla bir test uygulamışlardır. Bu testin sonucunda öğrencilerin yerleri belirleme ve isimlendirme konusunda zorlandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin genel olarak kötü bir performans sergiledikleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50'si 27 puanın altında not almıştır. Öğrencilerin sadece % 9'u yüksek puan alabilmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Wood ve diğerleri (1988), South Dakota Üniversitesi İlköğretim Bölümü'nde öğrenim gören 158 öğrenciye farklı bir araştırmada kullanılmış olan su kaynakları, ülkeler ve şehirlerin lokasyonu ile ilgili hazırlanmış testi bazı değişiklikler yaparak uygulamışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin su kaynaklarının yerini % 65, ülkelerin yerini % 41, şehirlerin yerini ise % 30 ortalama ile bildikleri görülmüştür. Araştırmada % 70 ortalama kriter olarak belirlenmiştir. Belirlenen kritere göre öğrencilerin % 30'u başarısız bulunmuştur. Erkek öğrencilerin performansı (su kaynakları % 76, ülkeler % 58, şehirler % 46) kız öğrencilerden (su kaynakları % 60, ülkeler % 37, şehirler % 30) daha iyi çıkmıştır. Önceki yıllarda coğrafya dersi alanlarla (su kaynakları % 65, ülkeler % 41, şehirler % 30) almayan öğrenciler (su kaynakları % 61, ülkeler % 40, şehirler % 33) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmacı bireysel olarak su kaynaklarının, ülkelerin veya şehirlerin yerini bilmenin çok önemli olmayacağını ancak genele yayılmış bir coğrafi cehaletin dünya meseleleri hakkında bir umursamazlığa yol açacağını bunun da ciddi bir problem olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bein (1990), üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada 3382 öğrenciye uyguladığı testin sonucunda yaş ve cinsiyetin öğrencilerin coğrafi bilgi düzeylerini belirleyici oranda etkilemediğini ortaya çıkan ilişkinin de düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin yerleri

isimlendirmede % 75, harita becerilerinde % 70, beşeri coğrafyada % 63, fiziki coğrafyada % 58 ortalama puan elde ettiklerini tespit etmiştir. Sanat ve bilim bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim, işletme ve diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Harita becerisi açısından ise öğrencilerin % 43'ünün haritada verilen bir nehrin kuzeye akamayacağını anlayamadığı, % 48'inin harita üzerindeki verilen enlem ve boylamı bildiği, % 87'sinin ise haritada verilen yönleri ve mesafeleri bildiği ortaya çıkmıştır. Yerleri isimlendirme konusunda öğrencilerin % 5'i Sahra çölünün Kuzey Afrika'da olduğunu, % 44'ü ise Orta ve Latin Amerika arasındaki kavramsal farkı bilmiştir. Öğrencilerin % 66'sı Mısır'ı, % 66'sı İsrail'i, % 72'si Japonya'yı, % 94'ü Sovyet Rusya'yı ve Avustralya'yı harita üzerinde bulabilmiştir.

Chiodo (1993), sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan 70 öğretmen adayı üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerden 20 dakika içerisinde harita çizmelerini istenmiştir. Aynı çalışma 7. sınıfta öğrenim gören 40 ortaokul öğrencisine de uygulanmıştır. Öğrencilerin çizdikleri haritalar araştırmacı tarafından belirlenen 4 kritere göre değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Çizilen haritalarda öğrencilerin 7 kıtanın tamamını çizip çizmediklerine, kıtaları olması gereken yarım kürelerde gösterip göstermediklerine, 7 kıtanın tamamını doğru bir şekilde etiketleyip etiketlemediklerine, kara kütlelerinin boyutlarını doğru çizip çizmediklerine bakılmıştır. Çalışma sonucunda araştırmaya dâhil edilen bütün öğrencilerin çizdikleri haritalarda problemler olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarından ikinci sınıfta okuyanların çizdikleri haritalar birinci sınıfta okuyan öğrencilerin haritalarından daha iyi çıkmıştır. Erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha iyi haritalar çizmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin çizdikleri haritalar öğretmen adaylarının çizdikleri haritalarla karşılaştırıldığında aralarında çok da fark olmadığı şaşırtıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Donovan (1993), İrlanda'da yaptığı çalışmada genel coğrafi bilginin lokasyon bilgisi düzeyini etkileyip etkilemediğini ölçmeye çalışmıştır. Harita tanımlamaya dayalı içerisinde 7 tane çoktan seçmeli sorunun da yer aldığı test hem yetişkinlere

hem de okulda öğrenim gören çocuklara uygulanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda coğrafi bilgi düzeyi açısından yetişkinlerle öğrenciler arasında farklılık tespit edilmiştir. Coğrafi eğitim seviyesi arttıkça çocukların ve yetişkinlerin aldıkları puanların arttığı görülmüştür. Seyahat değişkeni açısından sonuçlar değerlendirildiğinde, İrlanda dışına seyahat eden yetişkinlerin coğrafi bilgi seviyesinin en üst düzeyde olduğu, İrlanda dışına hiç çıkmayanların coğrafi bilgi seviyesinin en düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Seyahatin yetişkin grup üzerinde öğrencilerden daha etkili olduğu görülmüştür. Medya kaynakları açısından çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde televizyon izleme oranı ile coğrafi bilgi düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış, gazetelerden uluslararası haberleri takip edenlerin coğrafi bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak haftada 5-6 kez günlük haberleri takip edenlerle, günlük haberleri düzenli takip edenlerin aldıkları puanlar arasında önemli bir farklılık tespit edilememiştir. Medya kaynaklarının kullanım sıklığı düştükçe alınan puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrencilerden ortalama puanı düşük olanların ayda sadece 1-2 kez haberlere erişebildikleri görülmüştür. Haberlere düzenli erişim sıklığının coğrafi bilgi edinmede önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir. Araştırmacı lokasyon bilgi düzeyinin coğrafi bilgiyi değerlendirme açısından önemli gösterge olduğunu belirtmiştir (Aktaran; Whinship, 2004).

Eve ve diğerleri (1994), 313 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada öğrencilerin coğrafya okuryazarlık seviyelerini ortaya çıkarmak amacıyla bir test uygulamışlardır. Testin sonucunda öğrencilerin sorulan soruların neredeyse yarısına doğru cevap verdikleri görülmüştür. Araştırmada öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Üst sınıflar ile alt sınıflar arasında önemli farklılık tespit edilmiştir. Alt sınıftaki öğrencilerin ortalamaları % 33,8 üst sınıfların ortalamaları ise % 64,3 çıkmıştır. Üst sınıf öğrencilerinin alt sınıftaki öğrencilere göre daha fazla ders görmüş olmalarının onların lehine sonuç çıkmasını sağladığı ifade edilmiştir. Öğrencilerin not ortalamaları ile coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Akademik ortalaması yüksek olan öğrencilerin ortalaması % 67,6 (3,50-4,00), ortalaması düşük olan öğrencilerin ortalaması ise % 40,9 (1,50-1,99) çıkmıştır.

Araştırmada beklenmedik bir diğer sonuç ise öğrenim görülen bölümler arasında ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimler bölümünde okuyan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık seviyesi işletme ve mühendislik bölümlerinde okuyan öğrencilerden düşük çıkmıştır. Sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin ortalaması % 39,6 hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin ortalaması % 26,6 işletme bölümünde okuyan öğrencilerin ortalaması ise % 40,2 çıkmıştır. Bu sonucun öğrencilerin genel bilgi düzeyiyle ilişkili olduğu düşünülmüştür. Düzenli okuma alışkanlığı olan öğrencilerin yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Seyahat değişkeniyle ilgili olarak öğrencilerin ABD dışına kaç defa seyahat ettikleri sorulmuş alınan cevaplardan yola çıkılarak seyahat deneyimi ile coğrafya okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. ABD dışına 3 defadan fazla çıkanlarla çıkmayanlar arasında istatistikî açıdan çok fazla bir fark çıkmamıştır. Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleriyle, cinsiyet, ırk ve yaşları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların ortalaması % 9 erkeklerin ortalaması % 91 bulunmuştur. 27 ve üzeri yaştakilerin ortalaması % 40,5, 18-20 yaş arasındakilerin ortalaması % 46,5, 21-26 yaş arasındakilerin ortalamasının ise en yüksek (yüzde belirtilmemiştir) düzeyde olduğu görülmüştür. Siyah öğrencilerin ortalaması % 8,8 beyaz öğrencilerin % 57,5 Asyalı öğrencilerin % 21,5 Koyu esmer olanların % 33,3 diğerlerinin ortalaması % 36,4 çıkmıştır. Annenin eğitim seviyesinin öğrencinin coğrafi bilgi seviyesinde ve coğrafya okuryazarlık düzeyinde belirleyici bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın babaların eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin ortalamalarının da arttığı görülmüştür. Ancak babanın eğitim seviyesi ile ilgili çıkan bu sonucun çok fazla belirleyici olmadığı da belirtilmiştir. Öğrencilerin önceki öğrenim dönemlerinde almış oldukları coğrafya derslerinin sayısı ile coğrafi bilgi ve coğrafi beceri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Saarinen ve Maccabe (1995), Ulusal Coğrafya Birliği tarafından finanse edilen araştırmalarında toplam 52 ülkede coğrafya bölümünde öğrenim gören birinci sınıf öğrencilerinden Dünya'nın taslak haritasını çizmelerini istemişlerdir. 3568 harita veri olarak toplanmıştır. Farklı ülkelere haritaların toplanması ülkelerarası karşılaştırma yapma imkânı sağlamıştır. Elde edilen veriler ışığında araştırmacılar coğrafi bilgi yetersizliğinin sadece bu konuda araştırma yapıp kendi seviyelerinin

düşük olduğunu tespit eden devletlerin sorunu olmadığını bunun küresel bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında Batıdaki kıtalarda bulunan ülkelerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin (Avrupa'daki öğrenciler % 14,2 Kuzey Amerika'daki öğrenciler % 5,2 Afrika'daki öğrenciler % 3,5 Asya'daki öğrenciler % 1,7 oranında ortalamada ülke ve yer isimleri belirtmişlerdir) ortalamada daha iyi sonuçlar elde ettikleri görülmüştür.

Trygestad (1997), 6.,9., ve 12. sınıflarda öğrenim gören 66 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada “Ulusal Coğrafya Standartları” içerisinde yer alan bazı coğrafi terimlerden yola çıkarak öğrencilerin coğrafyanın konusunu nasıl tanımladıklarını, belirlenen kavramları anlamlı şekilde açıklayabilme yeteneklerini değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırma verileri öğrencilerin sınıf düzeyleri ve başarı düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin üst düzey düşünme becerisine sahip olmadıkları, sınıf düzeyi yükseldikçe coğrafya okuryazarlık düzeyinin de aynı oranda arttığı tespit edilmiştir. 6. sınıf öğrencilerinin enlem, boylam ve lokasyon ile ilgili sorularda düşük performans sergiledikleri belirlenmiştir. 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin aynı sorulardaki performansının daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Chiodo (1997), toplam 44 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada deney ve kontrol grubu olarak iki sınıf belirlemiştir. Sınıflardan birinde Dünya coğrafyası konuları herhangi bir ek materyal kullanılmadan ortak müfredat dizisi kullanılarak öğretilmiş, diğer sınıfta Dünya zihin haritaları kullanılarak dersler anlatılmıştır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin uygulandığı çalışmanın sonunda zihin haritalarının kullanıldığı sınıftaki öğrencilerin diğer sınıftaki öğrencilere göre coğrafi ayrıntıları daha fazla öğrendiği tespit edilmiştir. Öğrencilere gereğinden fazla bilgi depolanması yerine derslerde haritaların kullanılmasının daha fazla fayda sağlayacağı belirtilmiştir. Le Vaseure (1999), Florida da 6. ve 9. sınıflar üzerinde yaptığı araştırmasında Afrikalı kökenli Amerikan erkeklerinin Afrika kökenli Amerikan kadınlarından daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. Amerika kökenli beyazların Afrika kökenlilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Araştırmanın genel

sonuçları değerlendirildiğinde cinsiyetin coğrafya başarısında belirleyici bir faktör olmadığı belirtilmiştir.

Coğrafya okuryazarlığı konusunda bilimsel çalışmaların genelde ABD’de yapıldığı bilinmektedir. Son yıllarda ABD dışında da coğrafya okuryazarlığı konusunda çalışmaların arttığı görülmektedir. Kanada da 1993 yılında kurulan Kanada Kraliyet Coğrafya Kurumunun (bundan sonra kısaca CCGE) okullarda coğrafi eğitimin güçlendirilmesi, okul sistemi içinde coğrafi farkındalığın artırılması ve coğrafya okuryazarlığıyla ilgili kamu bilincini artırmak için çalışmalar yaptığı bilinmektedir. 2009 yılı şubat ayında National Geographic Society (bundan sonra kısaca NGS) coğrafi okuryazarlığa dikkat çekmek amacıyla bir kampanya başlatmıştır. Özellikle, NGS 2025 yılında 18 yaşındakiler arasında her 50 eyalette coğrafi okuryazarlığın % 80’ler düzeyine ulaşmasını kendisine hedef olarak belirlemiştir (<http://www.esri.com>). CCGE Kanada'daki 13 ilde ve farklı bölgelerde coğrafya okuryazarlığı için 2025 hedefi doğrultusunda çalışmayı taahhüt etmiştir. CCGE bu hedefe ulaşma yolunda NGS ile birlikte çalışmayı ilke olarak benimsemiştir. Kanada’da coğrafi okuryazarlığın artırılması amacıyla ayrıca 2009 yılında internet üzerinden tanıtıcı, ilgi çekici çalışmalar başlatılmıştır. Bu amaçla dergilere reklamlar verilmiş ve broşürler hazırlanmıştır. Yanı sıra 2007 yılında bir üniversite öğrencisine Coğrafya Okuryazarlığı “CCGE Bursu” verilmiştir. (<http://www.ccge.org>). Ayrıca Kanada Coğrafya Eğitim Kurumu tarafından coğrafya okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla aileler için bir kitapçık hazırlanmıştır. Bu kitapçık ebeveynlere ve çocuk bakıcılarına yaşadığımız dünya hakkında bilgi edinmeleri ve coğrafyayı çocuklara sevdirmek amaçlı nelerin yapılabileceği konusunda rehber niteliğinde hazırlanmıştır. Bu kitapçıkta bir nevi bir aile etkinliği yapmak için yollar önerilmektedir (<http://www.cgeducation.ca>).

Hardwick (2000), ABD Southwest Texas Üniversitesi Coğrafya Bölümü’nde öğrenim gören 194 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyet farklılığının coğrafya performansını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Kişinin biyolojik cinsiyeti ve toplumsal olarak benimsediği cinsiyetinin öğrenmesini etkilediği, yanı sıra bu

öğrenme sürecini etkileyen birçok faktörün de bulunduğunu belirtmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgi seviyesinin yeterli düzeyde olmadığı, erkeklerin özellikle mekânsal öğrenme konusunda bayanlardan daha fazla başarılı oldukları, coğrafi öğrenme sürecinin bilinenin aksine çok karmaşık bir süreç olduğu belirtilmiştir.

Thomas (2001), yaptığı çalışmada ABD Midwestern Üniversitesi'nde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretimde derse girecek coğrafya öğretmen adaylarının coğrafi bilgi düzeylerini ölçmeye çalışmıştır. Farklı kurumların hazırladığı anketler araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının coğrafi bilgi düzeylerinin genel olarak yetersiz olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının coğrafi bilgi düzeyleri ile harita becerileri ve lokasyon bilgileri arasında ilişki tespit edilmiştir. Ortaöğretimde görev alacak öğretmen adaylarının bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ancak ilköğretimde derse girecek öğretmen adaylarının ortaöğretimde görev alacak öğretmen adaylarından daha düşük performans sergiledikleri görülmüştür. Kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha düşük performans sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

Torrens (2001), İrlandalı öğrencilerin lokasyon bilgi düzeylerini belirlemek ve bunun altında yatan sebepleri ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada televizyon izleme oranı ile coğrafya okuryazarlığı arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Haftada 10 saatten az televizyon izleyenlerin performansı haftada 10 saatten fazla televizyon izleyenlerden daha yüksek çıkmıştır. Radyo yayınlarını takip etmeyle lokasyon bilgisi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Konumlandırma becerisi açısından gazete haberlerinin coğrafi bağlamda fenomen olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir. Ancak bu çalışmada öğrencilerin lokasyon bilgi düzeyleri ile gazete okuma arasında bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan çalışmada lokasyon bilgi düzeyi ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Alt sınıftaki öğrencilerin lokasyon bilgi düzeyinin üst sınıftaki öğrencilerden daha yüksek çıktığı görülmüştür. Lokasyon bilgi düzeyi çalışmalarının öğrencilerin performansını belirleme noktasında önemli bir argüman olduğu belirtilmiştir. Araştırmada tarih

eğitimi ile lokasyon bilgi seviyesi arasında pozitif yönlü bir sonuç beklenirken herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Tarih kitaplarında yaygın coğrafi çizimlerin olması, haritaların yer alması ilişkinin beklenti sebebi olarak belirtilmiştir. Karma eğitim uygulanan okullardaki seviye uygulanmayan okullardan daha yüksek çıkmıştır. Araştırmacı alışmasında İrlanda'nın kuzeyi ile güneyinden farklı okullar seçmiştir (kuzeydeki okul sosyo ekonomik açıdan daha alt düzeyde seçilmiştir). Okulların bulunduğu yerleşim yeri ile öğrencilerin lokasyon bilgi seviyeleri karşılaştırıldığına anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin etnik kökenleri ile lokasyon bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Özel okullar ile devlet okullarının karşılaştırılmasında ise okullar arasında anlamlı herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin seyahat deneyimi ile lokasyon bilgi seviyeleri arasındaki ilişkiye bakıldığında daha fazla seyahat edenlerin performansı daha az seyahat edenlerden iyi çıkmıştır.

The National Assessment of Educational Progress (1994-2001), (bundan sonra kısaca NAEP) tarafından farklı yıllarda yaptığı araştırmalarda birbirinden farklı sonuçlara ulaşılmıştır. 1987-1988 eğitim ğretim yılında ABD'de 3000 lise ğrencisi üzerinde yapılan araştırmanın sonuçları tam bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Çünkü çoğu ğrenci temel coğrafi kavramları bile anlayamamıştır. NAEP'in 1994 yılında yaptığı başka bir araştırmada özel okullarda ve kamu okullarında öğrenim gören 4., 8. ve 12. sınıf öğrencileri arasından seçilen 1800 ğrenci üzerinde yapılan çalışmada 4. sınıfların % 22'si, 8. sınıfların % 28'i, 12. sınıfların ise % 27'sinin coğrafi bilgi düzeyi yeterli seviyede bulunmuş, öğrencilerin % 70'inin temel düzeyde coğrafi bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. NAEP'in 2001 yılında yaptığı bir diğer araştırmada ise elde edilen sonuçlar 1994 yılında yapılan çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Bu alışma ABD'de yapılan en kapsamlı çalışma olarak değerlendirilebilir. Toplamda 24.900 ğrenci üzerinde araştırma yapılmıştır. NAEP bu çalışmayla coğrafi bilgideki varolan gelişmeyi ölçmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda 4. sınıf ğrencilerinin % 2'si, 8. sınıfların % 4', 12. sınıf ğrencilerinin % 1'inin ileri düzeyde coğrafi bilgiye sahip olduğu, 4. sınıfların % 19'unun, 8. sınıfların % 26'sının, 12. sınıfların % 23'ünün ise yeterli düzeyde coğrafi bilgiye sahip olduğu, yine 4. sınıfların % 53'ünün, 8. sınıfların % 44'ünün, 12. sınıfların %

47'sinin temel coğrafi bilgiye sahip oldukları görülmüştür. 4. ve 8. sınıf öğrencilerinin coğrafi bilgi seviyesinin 1994 yılında yapılan araştırmaya göre daha iyi çıktığı tespit edilmiştir. 12. sınıflar düzeyinde ise çok fazla bir fark bulunamamıştır. Sonuçlar etnik köken bazında değerlendirildiğinde beyaz öğrencilerin siyah, koyu esmer, Asya kökenli ve Hint kökenli öğrencilere göre daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

Nolan (2002), 321 yetişkin üzerinde yaptığı çalışmasında farklı özelliklere sahip iki grup belirlemiştir. Bu gruplara fiziki ve beşeri coğrafya konularının da dâhil olduğu 29 sorudan oluşan test uygulamıştır. Çalışmada eğitim düzeyi, seyahat deneyimi ve medya kaynaklarının coğrafi okuryazarlığa olan etkisi incelenmiştir. Araştırmanın ilk grup üniversite mezunu yetişkinler ve mezun olabilecek durumda olan toplam 161 katılımcıdan oluşmuştur. Bu katılımcılar 22-70 yaş arasındaki kişilerden meydana gelmiştir. İkinci grup ise bir alışveriş merkezinde tesadüfi yöntemle belirlenen 22-70 yaş arasındaki 160 kişiden oluşturulmuştur. Bu gruptakilerin bir kısmı tam zamanlı çalışan kişiler, bir kısmı ise ev hanımlarından oluşmuştur. Araştırma sonucunda birinci grubun ortalaması 17,94 ikinci grubun ortalaması 16,38 çıkmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyi dikkate alınarak yapılan analizlerde önceki eğitim döneminin gruplar arasında farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Üst düzey eğitim alanların ortalamasının daha alt düzey eğitim alanlardan yüksek çıktığı görülmüştür. Katılımcılara Dünya coğrafyası ile ilgili bilgi edinme kaynakları sorulmuş, birinci gruptakilerin sırasıyla kitap, formal sınıf, televizyon ve seyahat cevaplarını verdikleri, ikinci gruptakilerin ise ilk sırada formal sınıf, daha sonra televizyon, kitaplar ve son sırada ise gazeteleri kaynak olarak gösterdikleri tespit edilmiştir. Birinci grupta seyahati belirten kişilerin ortalamasının ikinci gruptaki kişilerden daha yüksek olduğu, aynı şekilde birinci grupta üst düzey eğitim alanların ortalamasının ikinci gruptakilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanlardan daha yaşlı olanların coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha iyi düzeyde olduğu ayrıca erkeklerin ortalamasının kadınlardan daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bu durumun erkeklerin daha fazla eğitim alma imkanlarıyla ilişkili olduğu düşünülmüştür.

ABD Ulusal Coğrafya Kurumu (2002), Roper adlı araştırma şirketine yaptırdığı çalışmada 3250 yetişkinin coğrafi bilgi düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda coğrafya dersini alanların performansı dersi almayanlara göre daha iyi çıkmıştır. ABD’li genç yetişkinlerden yaşı 18-24 arası olanların Dünya haritasıyla ilgili olan sorulardaki performansı 7,9 çıkmıştır. Hemen hemen tüm ülkelerdeki katılımcılardan eğitim düzeyi yüksek olanların ortalaması daha iyi çıkmıştır. ABD’li genç yetişkinler 56 sorudan 30 soruya doğru cevap vermişlerdir. İsveç, Almanya ve İtalya gibi çok dilli olma (İsveç’in % 92’si birden fazla dil konuşmakta, gençlerin ise % 89’u birden fazla dili konuşmaktadır) imkânına sahip ve uluslararası seyahat deneyimi daha fazla olan (İsveçlilerin % 92’si son 3 yılda ülke dışına seyahat etmişlerdir) ülkelerin katılımcılarının daha iyi sonuçlar elde ettikleri görülmüştür. Avrupa’da tatil süresinin ABD’den uzun olmasının sonuçların Avrupalı katılımcılar lehine çıkmasını sağladığı düşünülmüştür. ABD’li gençlerden sadece % 36’sı 2 ya da daha fazla dil konuştuklarını, % 21’i ise son 3 yılda ABD dışına seyahat edebildiklerini belirtmişlerdir. ABD’li katılımcılardan son 3 yılda ülke dışına seyahat edenlerin daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür. İnternet kullanımının coğrafi bilgi düzeyini olumlu etkilediği belirlenmiştir. Aynı sonucun neredeyse tüm ülkeler için geçerli olduğu ifade edilmiştir. En yüksek sonuç İsveçli (% 93) katılımcılara ait çıkmıştır. Medya kaynaklarını kullanım açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise en iyi performansı Alman ve İsveçli katılımcıların gösterdiği tespit edilmiştir. Günümüz gençliğinin uluslararası haberlerden ve çoklu kaynaklardan faydalandığı, televizyonun bütün ülkelerde en fazla kullanılan baskın medya aracı olduğu belirtilmiştir.

Whinship (2004), National Geographic-Roper Küresel Coğrafya Okuryazarlık anketinden uyarlayarak Virginia’da ki 400 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı online araştırmada öğrencilerin coğrafi bilgi düzeyini ve bunu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Önceki araştırmaların aksine bu araştırmada elde edilen sonuçların “iyi” düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sınavdan aldıkları puan ortalamasının % 81 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyetin belirleyici bir faktör olduğu ancak bayanlar ve erkekler arasındaki farkın çok fazla olmadığı da belirtmiştir. Yanı sıra yaş, yaşanan yerleşim birimi,

uluslararası arkadaşlıklar, yabancı dil bilgisine sahip olma durumlarının ve sınıf seviyesinin coğrafya okuryazarlığı konusunda belirleyici bir oranda etkisinin olmadığı, seyahat etme ve medya kaynaklarına erişim sıklığının coğrafya okuryazarlığını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Sieverston (2005), 1950 ile 2002 yılları arasında öğrencilerin coğrafi bilgi seviyelerini ölçmeye yönelik yapılan çalışmaların ABD’de genelde lise öğrencileri üzerine yapıldığını belirtmiş, araştırmasını önceki araştırmalardan ayrı olarak ABD’de farklı yerleşim birimlerindeki 39 eyalette 1004 üniversite öğrencisi üzerinde yapmıştır. Araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi seviyelerinin istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Genel ortalama 17,88 çıkmıştır. En kötü yapan öğrencinin 3 doğru yaptığı, en iyi yapan öğrencinin 26 doğru yaptığı görülmüştür. Öğrencilerin yaşadığı yerin onların coğrafi bilgi seviyelerinde farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Oigara (2006), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla ABD Binghamton Üniversitesi’nde öğrenim gören 165 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada kendisinin belirlediği alt-orta-üst düzey coğrafya okuryazarlık becerilerini öğrenciler üzerinde ölçmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgilerinin düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin alt ve orta seviyedeki coğrafya okuryazarlığını ölçen sorulardaki performanslarının üst düzey okuryazarlık becerisini ölçen sorulara göre daha düşük çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet, tutum, ülke dışı seyahat etme sıklığı, yurtdışında yaşama değişkenleri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre, yaşı büyük olanların küçük yaştakilere göre, seyahat deneyimi daha fazla olanlar seyahat deneyimi az olanlara göre daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür. Medya kaynaklarının coğrafya okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi konusunda olumlu katkıları olduğu belirtilmiştir. Araştırmacı yaş değişkeninin coğrafya okuryazarlığı konusunda tam olarak belirleyici bir yerinin olmadığını belirtmiştir. Kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin merkezi yerlerde yaşayanlara göre daha başarılı oldukları

görülmüştür. En son lisede coğrafya dersi alanların performansı daha iyi çıkmıştır. Irk değişkeni açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise beyaz ırktan olanların, siyah, Latin Amerika kökenli ve Asya kökenlilere göre coğrafi bilgilerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebevyınlerin ve velilerin öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin artırılmasında önemli roller üstlenebileceği belirtilmiştir.

ABD Ulusal Coğrafya Kurumu (2006), Roper adlı araştırma şirketine yaptırdığı bir diğer araştırmada 510 kişiye hayali bir yerin haritası gösterilmiş, katılımcılardan kasırga sırasında tahliye amacıyla haritadaki hangi şehre gitmeleri gerektiği sorulmuştur. 18-24 yaş arasındakilerin % 66'sının olması gereken cevabı verdikleri görülmüştür (coğrafya hakkında daha fazla bilgisi olduğunu söyleyenlerin ortalaması % 77, çevrimiçi haberleri takip edenlerin ortalaması % 79 çıkmıştır). Benzer başka bir soruda katılımcıların % 66'sı Japonya'ya ve Avustralya'ya gitmek için güneye gitmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bu soruda daha yüksek eğitim alanların sonuçlarının daha iyi çıktığı görülmüştür. Lokasyonların yerinin sorulduğu soruda Kolombiya % 79, Nijerya % 77, Ruanda % 60, Sahra % 58, Pakistan % 58, Alpler % 56 ortalamaıyla bilinmiştir. Katılımcıların % 48'i Srilanka'nın Asya'da olduğunu, (2004 yılında tsunami olmasına rağmen), % 46'sı ise Sudan'ın Afrika'da olduğunu bilmiştir. Katılımcıların % 10'u ise Sudan'ın (medyada yaşadığı karışıklıklar nedeniyle çok yer almasına rağmen) Avrupa yer aldığını belirtmiş, % 59'u yağmur ormanlarının yerini doğru bilmiş, çok az bir kısmı da (% 18) Amazon Ormanları'nın Afrika yer aldığını belirtmiştir. Birçok genç katılımcı haritada etiketsiz verilen yerleri bulmakta zorlanmıştır. 5 Asya ülkesinin (Kuzey Kore, Afganistan, Hindistan, Çin ve Japonya) yerinin sorulduğu soruda ABD'li genç yetişkinler 5 ülkenin ancak 2'sini bulabilmişlerdir. % 69'u Çin'i, % 53'ü Hindistan'ı, % 49'u Japonya'yı bulabilmiştir. Katılımcıların % 88'i ise gündemde olmasına rağmen Afganistan'ı, % 70'i ise Kuzey Kore'yi bulamamıştır.

Tesar (2010), coğrafya ve tarih arasındaki ilişkinin derinliğinden yola çıkarak ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini ve tarihsel empati yeteneklerini geliştirmede coğrafi bilgi sistemleri (bundan sonra kısaca CBS)

teknolojilerinin etkili olup olmadığını araştırmak amacıyla Güneydoğu Ohio’da 3 sınıfta toplam 143 öğrenci üzerinde çalışma yapmıştır. Google Earth programı belirlenen sınıflarda sosyal bilgiler derslerinde kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler CBS teknolojisinin öğrencilerin coğrafi algıları ve tarihsel empati yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda olumlu katkılar sunduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmacı sosyal bilgiler öğretiminde CBS teknolojisinin entegrasyonu yükselen bir olgu olduğunu, bu teknolojinin aynı zamanda coğrafi bilgileri analiz etmek içinde kullanılabileceğini ifade etmiştir. Ancak Google Earth’in öğrencilerin coğrafya okuryazarlık ve tarihsel empati yeteneğinin geliştirilmesinde tek başına etkili bir yöntem olduğunun iddia edilmeyeceğini de belirtmiştir.

Dylan (2011), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla hazırladığı testi Florida’da lisans öğrenimi gören 200’den fazla öğrenciye online olarak uygulamıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların puan ortalaması % 65 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin yaşı arttıkça testten alınan puanların da artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. En yüksek ortalama puanın (% 73,90) 23 yaş ve üzeri olan öğrencilere ait olduğu, en düşük ortalama puanın (% 68,39) ise 18 yaşındaki öğrencilere ait olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin (% 74,64) kız öğrencilerden (% 61,68) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları tespit edilmiştir. Birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ortalama puanlarının (% 66,08) diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden düşük olduğu, en yüksek ortalamaya son sınıf öğrencilerinin (% 71,93) sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okuduğu bölüm açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise en yüksek ortalamanın coğrafya/geomatic (% 79,88) bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerde olduğu, bunları mühendislik ve işletme (% 64,24) bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin takip ettiği görülmüştür. Araştırmada beklenmeyen sonuç ise akademik ortalaması düşük olan öğrencilerin (2,00-2,49) yüksek puan alması olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacı bunun sebebini kopya çekilmiş olma olasılığına veya öğrencilerin zor gördükleri derslere daha fazla çalışmalarına bağlamıştır. En yüksek ortalama puanın not ortalaması en yüksek olan (3,75 ve üzeri) öğrencilerde ait olduğu, not ortalaması arttıkça alınan puanın da aynı şekilde artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Irk değişkeni açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise en yüksek ortalamayı Asya kökenliler (% 69,77)

daha sonra sırasıyla Beyazlar (% 68,11), Latin kökenliler (% 62,85), son sırada ise Afrika kökenliler (% 47,41) yer almıştır. Irksal açıdan ortaya çıkan sonuçları genelleştirmenin mümkün olmadığı da belirtilmiştir. Bilinen yabancı dil sayısı değişkeni açısından sonuçlar değerlendirildiğinde en yüksek ortalama (% 71,81) 3 dil bilen öğrencilerde en düşük ortalama (% 62,50) ise 4 ve daha fazla dil bilen grupta ortaya çıkmıştır. Sonucun daha farklı çıkmasının beklendiği belirtilmiş ancak ortaya çıkan bu sonucun daha az coğrafya dersi almayla ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Yabancı ülkede bir ay geçirenlerle (% 65,61) hiç gitmemiş olanlar (% 68,65) arasında çok fazla fark bulunamamıştır. Yabancı ülkeye gidip gitmemenin coğrafya okuryazarlığı açısından belirleyici bir faktör olmadığı belirtilmiştir. Öğrenim süresi içinde 3 tane coğrafya dersi alanların ortalaması (% 79,68) diğer gruplardan daha yüksek çıkmıştır. Coğrafya dersi almayla coğrafya okuryazarlığı arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Bascom (2011), üniversite yıllarındaki ahlaki oluşuma katkı sağlayıcıları belirlemek amacıyla 323 üniversite öğrencisinden sağlanan anket verilerine dayanarak bir yer tanımlama sınavını uygun demografik verilerle ve ahlaki gelişimin iki ölçütünü kullanarak değerlendirmiştir. Ahlaki oluşumun seviyeleri ile birçok değişken arasındaki ilişkinin güçlü yanlarını değerlendirmek için çok değişkenli teknikler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda coğrafi bilginin ahlaki gelişimin önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin çalışma saatlerinin uzunluğu, haftalık televizyon izleme saatleri ve üniversitedeki sınıf seviyeleri ile ahlaki oluşum arasında dikkate değer ilişkiler olduğu belirtilmiştir. Ahlaki gelişimin ölçütlerine verilen tepkiler kadınların ahlaki durumlar konusunda erkeklerden farklı yorumlayış ve algı içerisinde olduğunu göstermiştir. Cinsiyet ile yapılan yolculuk miktarı arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kadınlarda yolculuk yapanlar, yapmayanlardan erkeklerde olduğundan daha iyi performans göstermişlerdir.

Coğrafya okuryazarlığı konusu dünyada gittikçe önemi artan ve araştırmalara konu olan bir alan haline gelmeye başlamıştır. Bu konuyla ilgili araştırmaların

genelde ABD’de yoğun olarak yapıldığı bilinmesine rağmen Afrika kıtasında da bu konuyla ilgili yapılan bir çalışma tespit edilmiştir. Zimbabwe’de Mhishi (2013), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelediği araştırmasında National Geographic-Roper Global Geographic Literacy araştırmasından uyarlanmış bir anketi Bindura Üniversitesi Fen Eğitimi Programı’nda öğrenim gören 103 öğrenciye uygulamıştır. Araştırma sonucuna göre okullarda verilen coğrafya eğitiminin öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyinin artırılmasında tek başına etkili olmayacağı belirtilmiştir. Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek olduğu ve öğrencilerin ortalamada % 82 düzeyinde başarılı oldukları tespit edilmiştir. Araştırmada erkeklerin (% 81) kadınlardan (% 67) daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler arasında haberleri düzenli takip edenlerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak öğrencilerin coğrafi bilgi düzeylerinin geliştirilmesi gerektiği öğretmenlerin bu konuda sorumlu olduğu, Zimbabwe’de çevre bilimi olarak okutulan ve içi boşaltılan dersin coğrafya adı altında zorunlu ders olarak okutulması gerektiği belirtilmiştir. Medya kaynaklarının düzenli bir şekilde takip edilmesi gerektiği, öğretmenlerin haberleri analiz etmede öğrencilere yardımcı olması, ayrıca uluslararası kursların düzenlenmesi bu kurslardan elde edilen bilgilerin coğrafya içeriğine eklenmesi, üniversite öğrencilerinin yurtdışı eğitim programları için teşvik edilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu araştırmanın Zimbabwe örgün eğitim programı içerisinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların geneline bakıldığı zaman araştırmalar farklı gruplar üzerinde farklı değişkenler kullanılarak yapılsa da sonuçların büyük çoğunlukla birbirine benzediği görülmektedir. Araştırmaların çoğunda cinsiyetin belirleyici bir faktör olduğu, erkeklerin kızlara göre daha başarılı oldukları, yaşı büyük olan katılımcıların daha fazla başarılı oldukları, seyahat deneyimi fazla olanların coğrafi bilgilerinin veya coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çoklu medya kaynaklarını takip edenlerin, ebeveynleri yüksek eğitim alanların, coğrafi yayınları daha fazla takip edenlerin performansının daha iyi olduğu, coğrafya dersine yönelik olumlu tutum besleyen

öğrencilerin ve coğrafya dersini alan öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.

5. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın temel problemi ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri nedir? Şeklinde oluşturulmuştur.

5.1. ALT PROBLEMLER

- 1- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 2- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 3- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri öğrenim gördükleri yerleşim birimine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 4- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 5- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 6- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri Türkiye’de ziyaret ettikleri il sayılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 7- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri genel not ortalamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 8- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri sosyal bilgiler not ortalamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 9- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri öğrenim gördükleri sınıf mevcutlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 10- Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri medya kaynaklarını takip etme sıklıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bireyin kendisini tanıması, potansiyelinin farkına varması, yaşadığı devleti ve sosyal kurumları tanıması, milli değerleri evrensel değerlerle bütünleştirebilmesi için çok yönlü bir eğitim sürecinden geçmesi gerekmektedir. Bahsedilen davranışları kazanabilmesinde ilköğretimde verilen sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Günümüzde her alanda ve her anlamda yaşanan değişim ve dönüşüme ayak uydurabilmek gereklidir. Bu hızlı değişime katkı sunabilecek önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersi. Sosyal bilgiler dersini oluşturan bilim dallarından biri olan coğrafya da bu çok yönlü gelişim sürecinin önemli bir noktasını oluşturmaktadır. Coğrafya sayesinde birey yaşadığı çevreyi tanımakta çevresinde ve dünyada meydana gelen birçok coğrafi olayı değerlendirme ve anlamlandırma yeteneğini kazanabilmektedir. Bu çok yönlü değerlendirme ve anlamlandırma süreci beraberinde coğrafi bir akıl yürütme becerisini de gerektirmektedir. Coğrafya okuryazarlığı da diyebileceğimiz bu yeteneğin ülkemizde ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerdeki varolan durumunun ortaya konulması gerektiği düşüncesinden hareketle bu araştırmada ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın konu ile ilgili literatüre katkı sağlaması ve bu alanda çalışma yapacak kişilere bilimsel bir veri kaynağı olması beklenmektedir.

7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yaşadığımız yüzyıl her alanda ortaya koyduğu baş döndürücü gelişme hızıyla hayatımızı çok yönlü bir şekilde etkilemektedir. Bilgi birikimindeki olağanüstü artış kendisini teknoloji, savunma, sanayi ve eğitim vb. alanlarında göstermektedir. Günümüz dünyası global bir köy olarak adlandırılmaktadır. Gelişen teknoloji sayesinde dünyanın en uzak noktasında meydana gelen bir olayı anında öğrenebiliyor ve uluslar arası ölçekte gösterilen tepkilere ortak olabiliyoruz. Her şeye erişimin neredeyse anlık mesafeye inmesi yaşadığımız yakın çevreden uzak çevreye birçok konuda donanımlı olmamızı gerektirmektedir. İnsan olarak biz kimiz? Nerede yaşıyoruz? Neden burada yaşıyoruz? Yaşadığımız yerin bizlere ve ülkemize katkıları

nelerdir? Sorularına cevap aramak zorundayız. Tüm bu sorulara cevap verebilmek için kaliteli ve çok yönlü bir eğitim sürecinden geçmek gerekmektedir. Eğitimin bireyin hayatındaki en önemli çıktısı bireyde meydana getirdiği davranış değişikliğidir. Bu davranış değişikliği kişinin “sosyal insan” olma sürecini tamamlamış olmasına bağlıdır. Sosyal bir varlık olarak yaratılan insan yaratılışı gereği tek başına yaşayamaz. Bir toplum içerisinde sosyalleşmek zorundadır. Birey üyesi olduğu toplumun kurallarını önce ailesinde daha sonra okulda öğrenebilmektedir. Okul sürecinde devreye ders programları girmektedir. Öğrencinin sosyal kural ve kaideleri öğrenmesi, haklarını öğrenmesi, yaşadığı devleti tanıması, geçmişini öğrenmesi belli başlı dersler sayesinde olmaktadır. Burada devreye sosyal bilgiler dersi girmektedir. Bu ders ağırlık noktasını oluşturan vatandaşlık, tarih ve coğrafya disiplinlerinin yanı sıra sosyal bilimlerin birçok disiplinini bünyesinde barındırması açısından disiplinlerarası bir alan olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrenci geçmişle günümüz arasındaki bağlantıyı kavrayacak, günümüzde yaşanan olayları anlamlandırırken tarihten, iyi ve sorumlu vatandaş olmanın kurallarını öğrenirken vatandaşlıktan faydalanacaktır. Kendimizi ve dünyadaki diğer insanlarla bağlantılarımızı daha iyi anlamamız için değer, bilgi, kavram ve becerileri bizlere coğrafya sunar (Haas, 1989). Coğrafyanın sunduğu bu birikim kişinin karşılaştığı veya anlamlandırmaya çalıştığı bazı sorunların çözümünde kendisine farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu sorunlar nerelerde yaşanabileceği, insanın karşılaştığı doğal felaketler karşısında ne gibi tedbirler alabileceği, üretim zinciri kurmak için yapılması gerekenler, tarımsal faaliyetlerden daha yüksek verim almak için yapılması gerekenler veya sıkışık trafikten kurtulmak için alternatif yollar üretebilme gibi pek çok konuda karar verebilme yeteneği coğrafya okuryazarlık becerisi gerektirmektedir (Tuna, 2013). Bu beceri sayesinde insanlar ile coğrafi çevre arasındaki etkileşimi ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan sonuçları kavrar, insanların çevre üzerine olan etkilerinin neler olduğunu belirtebilir, devletlerin coğrafi konumlarından dolayı farklı jeopolitik unsurlara sahip olduğunu kavrarız (Şahin, 2003). Dünyada küresel olarak yaşanan çatışmalı bölgelerin veya bölgesel savaşların nedenlerini çözümlemeye veya insan hayatını etkileyen küresel ölçekteki coğrafi değişimleri kavrama konusunda coğrafi okuryazar olan bireylere ihtiyaç vardır. Çünkü coğrafi okuryazar olan birey için dünyada yaşanan olayların,

Ülkelerarası ilişkilerin, küresel g savaşlarının, iklim değişiminin, gelişmişliğin veya geri kalmışlığın nedenleri mantıkı sebepleri vardır. Literatürde yeni bir kavram olmasına rağmen gittikçe önemini artıran coğrafya okuryazarlığı konusunda dünyada yapılan çalışmalar son yıllarda gittikçe artmaktadır. Kavramın ilk ortaya çıktığı ABD’de yoğun çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. ABD dışında Kanada, İngiltere, İrlanda, Zimbabwe ve ülkemizde çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Ulusal ve uluslar arası yapılan çalışmaların büyük bölümünün niversite öğrencileri üzerinde yapıldığı tespit edilmiştir. Ülkemizde de bu konuda yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak niversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Altınbilek ve Sanalan (2005), Gençtürk (2009), yaptıkları çalışmalarının sonucunda Türkiye’de farklı ğretim kademeleri üzerinde coğrafya okuryazarlığı ile ilgili çalışmaların yapılarak var olan durumun ortaya konulması gerektiğini önermişlerdir. Ülkemizde yapılan literatür çalışmasında ortaokul ğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırmanın yapılmadığı ve ortaokul ğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçeğin geliştirilmediği görülmüştür. Bu düzeyde bir çalışmanın daha önce yapılmamış olması araştırmayı önemli bir hale getirmekte ve bu çalışmanın ileride yapılacak araştırmalara katkı sunacağı düşünülmektedir.

8. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 1- Adıyaman ilinde belirlenen 41 ortaokul,
- 2- Belirlenen ortaokullarda öğrenim gören 1678 tane 7. sınıf ğrencisi,
- 3- Veri toplama aracı olarak öğrencilere uygulanan lme aracı ile sınırlıdır.

9. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren

insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Coğrafya: Yeryüzündeki doğal, beşerî ve ekonomik olayları insanla ilgi kurarak inceleyen bir bilimdir (Doğanay, 2002).

Okuryazarlık: Okuma ve yazma faaliyetinin eşliğinde kişinin yaşadığı hayatı ve bu hayat içinde nesne ve olayları, algılayışı anlaması ve sosyal hayatındaki bütün ilişkilere anlam yüklemesi ile ilgili bir kavramdır (Aşıcı, 2009).

Coğrafya Okuryazarlığı: Kültürel ve fonksiyonel anlamda, ağırlıklı olarak yerlerin lokasyon bilgisi, temel harita becerileri ve insan çevre etkileşimi eksenindeki becerileri içeren yeteneklere sahip olmaktır (Gençtürk, 2009).

İlköğretim: İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretimin amaç ve görevleri milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın temel amacına uygun olarak araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yönelik süreç açıklanmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntemde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 2005). Bir araştırmada sosyal olay ve olguların olduğu gibi, değiştirilmeden ortaya konması betimleme metodu ile yapılır. Bu tür incelemeler mevcut durumları, şartları ve özellikleri olduğu gibi ortaya koymaya çalışır (Aslantürk, 1999).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evreni, Adıyaman ilindeki ortaokullarda öğrenim gören ortaokul 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi Adıyaman ilinde seçilen 41 ortaokulda öğrenim gören 1678 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde ekonomiklik ve araştırmanın uygulanabilirliği dikkate

alınmıştır. Örnekleme yöntemi olarak basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir. Tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır. Seçkisiz örnekleme yöntemlerinin temsilliği sağlamada diğerlerinden çok daha güçlü olduğu ifade edilebilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Bu sınıfın seçilmesindeki gerekçe ise sosyal bilgiler dersinin en son bu sınıf düzeyinde görülüyor olması, bu sınıf düzeyine gelen öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin tüm kazanımlarını ve coğrafya okuryazarlığını ilgilendirebilecek beceriye sahip olduklarının düşünülmüş olmasıdır. Sosyal bilgiler dersinde bu çalışmada kullanılabilecek tüm kazanımlarla ilgili konuların işlendiği tespit edildikten sonra coğrafya okuryazarlık testi belirlenen okullarda 2012-2013 eğitim öğretim yılının mayıs ayı sonunda uygulanmıştır.

3. VERİ TOPLAMA ARACININ HAZIRLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ SÜRECİ

Bu çalışmada ilk önce sosyal bilgiler öğretimi ve programı incelenmiş daha sonra coğrafya okuryazarlığı ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın kuramsal çerçevesi belirlenmiştir. Daha sonra araştırmanın uygulama safhasında veri toplama aracı olarak “coğrafya okuryazarlık testi” araştırmacı tarafından bu çalışmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Test iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde çalışmaya katılacak öğrencilerin kişisel bilgilerinin öğrenilmesi amacıyla sorular yer almıştır. Testin ikinci bölümünde ise öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Bu sorular hazırlanırken ilk önce sosyal bilgiler öğretim programı incelenmiş daha sonra ortaokul beşinci, altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımları taranmıştır. Kazanımlara uygun olabilecek düzeyde farklı sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan 49 soru tez danışmanına, alanda uzman akademisyenlere ve eğitim bilimleri uzmanlarına sunulmuş yapılan dönütlere göre ölçekten 9 soru elenmiş pilot uygulamada öğrencilere 40 soru sorulmuştur. Pilot uygulama belirlenen 3 ortaokulda 7. sınıfta öğrenim gören 258 öğrenciye uygulanmıştır. Pilot uygulamadan sonra test üzerinde yapılan analizler sonucunda 10 soru daha elenmiş daha sonra teste son şekil verilerek asıl uygulamaya geçilmiştir. Öğrencilerin

coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan coğrafya okuryazarlık testindeki seçenek sayısı bu düzeyde eğitim gören öğrencilerin girmiş oldukları tüm test sınavlarında alışkın oldukları seçenek sayısının 4 seçenekli olması nedeniyle bu testteki sorularda 4 seçenekli olarak hazırlanmıştır.

Tablo 1. Coğrafya Okuryazarlık Testi Sorularının Belirtke Tablosu

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Sınıf Seviyesi	Kazanım Soru İlişkisi
Kültür ve miras	Çevresindeki ve ülkemizdeki doğal varlıkları, tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır, kültürel özelliklere örnekler verir. Aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırarak kültür öğelerinin insanların bir arada yaşamalarındaki katkısını fark eder.	5	2., 4.,5. 13., Soru
İnsanlar, yerler ve çevreler	İnsanların yoğun olarak yaşadığı yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir. İnsanların çevreyi değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir	5	1.,8.,27. Soru
Üretim, dağıtım ve tüketim	Doğal afetleri, coğrafi özellikler ve beşeri etkiler ile ilişkilendirir ve kültür ürünlerinden yola çıkarak doğal afetlerin toplum hayatı üzerindeki etkisine örnekler verir	5	12. Soru
Üretim, dağıtım ve tüketim	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri coğrafi özelliklerle ilişkilendirerek ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki etkisini değerlendirir	5	7. Soru
Küresel bağlantılar	Çeşitli ülkelerdeki ortak miras öğelerine örnekler verir. Bunların tanınmasında turizmin yerini fark eder.	6	16.,19.,Soru
İnsanlar yerler çevreler	Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	6	3.,6.,9.,10.,14.,16.,17.,18 26.,28.,29.,30.,31.,32.,33 .,34.,35.,36.,37.,38. 39.,40 Soru
İnsanlar yerler çevreler	Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	11.,24.,26. Soru
İnsanlar yerler çevreler	Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	6	15.Soru
Kültür ve miras	Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	6	20. Soru
İnsanlar, yerler ve çevreler	Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	23. Soru
Küresel bağlantılar	Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	22. Soru
Küresel bağlantılar	Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.	6	21. Soru
Küresel bağlantılar	Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.	7	25.Soru

Tablo 1’de araştırmada kullanılan coğrafya okuryazarlık testi sorularının hazırlanması sırasında kullanılan kazanımlara ilişkin belirtke tablosu verilmiştir. Ortaokul 7. sınıf oğrencilerinin coğrafya okuryazarlık dőzeylerinin belirlenmesi amacıyla bu araştırmada kullanılmak őzere araştırmacı tarafından hazırlanan “coğrafya okuryazarlık testi” nin soruları oluşturulurken ilk önce 5.,6. ve 7.sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan tőm kazanımlar incelenmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olduğu dőřőnőlen kazanımlar ayrılmıştır. Tablo 1’de de gőrőldőęő gibi coğrafya okuryazarlığı ile ilgili olduğu dőřőnőlen kazanımların özellikle 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yoğunlaştığı buna karşın 5. ve 7. sınıf dőzeylerinde coğrafya okuryazarlığı ile ilgili kazanımların sayısının yeterli olmadığı gőrőlmektedir.

Tablo 2. Madde Bazında Güvenirlik Analizi

Betimsel İstatistik				Madde Analizi							
				Ayırt Edicilik					Madde Güçlük İndeksi	Madde Toplam Korelasyonu	Güvenirlik ($\alpha: 0.87$)
				Alt %27 (n=70)		Üst %27 (n=70)					
Soru	N	Sh	Ss	\bar{X}	Ss	\bar{X}	Ss	t			
1	258	0,03	0,42	0,49	0,50	0,97	0,17	-7,66**	0,77	0,43	0,85
2	258	0,03	0,49	0,27	0,45	0,83	0,38	7,94**	0,62	0,40	0,86
3	258	0,03	0,48	0,07	0,26	0,73	0,45	10,62**	0,36	0,48	0,85
4	258	0,03	0,40	0,6	0,49	0,94	0,23	5,25**	0,79	0,33	0,86
5	258	0,03	0,47	0,39	0,49	0,97	0,17	9,26**	0,66	0,41	0,86
6	258	0,03	0,47	0,44	0,50	0,89	0,32	6,24**	0,73	0,33	0,86
7	258	0,03	0,45	0,50	0,50	0,93	0,26	6,33**	0,76	0,31	0,86
8	258	0,03	0,43	0,44	0,50	0,96	0,20	7,96**	0,78	0,40	0,86
9	258	0,03	0,41	0,47	0,50	0,90	0,30	6,11**	0,81	0,36	0,86
10	258	0,02	0,39	0,53	0,50	0,93	0,26	5,92**	0,81	0,37	0,86
11	258	0,02	0,39	0,59	0,50	0,99	0,00	6,99**	0,49	0,37	0,86
12	258	0,03	0,50	0,54	0,50	0,96	0,20	6,40**	0,41	0,44	0,86
13	258	0,03	0,49	0,23	0,42	0,86	0,35	9,55**	0,67	0,32	0,86
14	258	0,03	0,47	0,16	0,37	0,66	0,48	6,94**	0,55	0,49	0,85
15	258	0,03	0,50	0,31	0,47	0,94	0,23	10,06**	0,40	0,32	0,85
16	258	0,03	0,49	0,30	0,46	0,79	0,41	6,56**	0,58	0,38	0,86
17	258	0,03	0,49	0,17	0,38	0,69	0,47	7,14**	0,65	0,41	0,86
18	258	0,03	0,48	0,30	0,46	0,87	0,34	8,36**	0,65	0,31	0,86
19	258	0,03	0,48	0,39	0,49	0,86	0,35	6,53**	0,65	0,50	0,85
20	258	0,03	0,50	0,26	0,44	0,89	0,32	9,66**	0,51	0,44	0,86
21	258	0,03	0,45	0,20	0,40	0,83	0,38	9,50**	0,71	0,46	0,86
22	258	0,03	0,49	0,34	0,48	0,94	0,23	9,43**	0,62	0,50	0,85
23	258	0,03	0,47	0,24	0,43	0,94	0,23	11,93**	0,68	0,33	0,86
24	258	0,03	0,50	0,46	0,50	0,93	0,26	6,98**	0,55	0,42	0,86
25	258	0,03	0,49	0,30	0,46	0,89	0,32	8,72**	0,42	0,35	0,86
26	258	0,03	0,50	0,20	0,40	0,74	0,44	7,61**	0,45	0,40	0,85
27	258	0,03	0,49	0,20	0,40	0,80	0,40	8,81**	0,61	0,50	0,86
28	258	0,03	0,50	0,21	0,41	0,91	0,28	11,71**	0,53	0,31	0,86
29	258	0,03	0,50	0,31	0,47	0,77	0,42	6,07**	0,50	0,35	0,86
30	258	0,03	0,50	0,23	0,42	0,73	0,45	6,79**	0,52	0,36	0,86

**P<0.01

Tablo 2’de coğrafya okuryazarlık testine ilişkin betimsel istatistik ve madde analizi değerleri verilmiştir. Coğrafya okuryazarlık testinin geliştirilmesi sürecinde, uzman görüşü alındıktan sonra 38 madde kalmıştır. Bu test ilk önce 7. sınıflarda öğrenim gören 258 öğrenciye uygulanarak madde analizleri yapılmıştır. Testin madde bazındaki standart hatası 0.02 ile 0,03, standart sapması 0,39 ile 0,50 ve ortalaması 0,40 ile 0,81 arasında bulunmuştur. Test sorularının ayırt edici olup olmadığını belirlemek amacıyla alt ve üst gruptan % 27’li dilim alınarak ayırt edicilik testi yapılmıştır. Alt-üst grupların madde puanlarının karşılaştırılmasında ise bağımsız grup t testi yapılmıştır [$t(138) = -40,22, p < 0,001$]. Bu test ölçekten elde edilen yüksek puan ile düşük puan arasında ölçeğin amaçladığı özelliği ölçme konusunda ayırt edici olduğunu göstermektedir (Baloğlu & Karadağ, 2008). Testin madde güçlük indeksi 0,36 ile 0,81 arasındadır. Bu sonuç test sorularının ortagüçlülükte olduğunu göstermektedir. Testin madde toplam korelasyon değerleri 0,30 ile 0,50 arasında bulunmuştur. Bu sonuç 30 maddeden oluşan testin bütünü ile tutarlı olduğunu göstermektedir. Özgüven (2007) korelasyon katsayısının 0,30’dan yüksek olmasının iyi olduğunu belirtmektedir. Testin toplam Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.87’dir. Madde bazında ise 0,85 ile 0,86 arasındadır. Güvenirlilik katsayısının 0.90 civarında olması “mükemmel”; 0.80 “çok iyi” ve 0.70 civarında olması da “yeterli” olarak kabul edilir (Kline, 2011). Madde analizi, ölçekteki maddelerin ölçmeyi amaçladığı bir özelliği başka özelliklerle karıştırmadan ölçüp ölçmediğini belirleyerek tutarlı bir ölçek geliştirmek için yapılır (Büyüköztürk, 2007; Karasar, 2006; Balcı, 2006).

4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Coğrafya okuryazarlık testi belirlenen okullarda uygulandıktan sonra güvenli bir şekilde toplanmıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçeklerin geliştirilmesi ve elde edilen verilerin analiz edilmesi sürecinde nicel veri analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın problem durumu ve alt problemlerini oluşturan sorular ışığında elde edilen verilerin çözümlenmesi sırasında bağımsız iki örneklem grubu arasındaki ortalamalar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla “t testi”

kullanılmıştır. Bu test bir gruptaki ortalamanın diğer gruptaki ortalamadan önemli derecede farklı olup olmadığını belirler (Kalaycı, 2010). Bağımsız örneklemeler için t testi özellikle betimsel araştırmalarda iki grubun sürekli değişken üzerinden aldıkları değerlerin karşılaştırılmasında sıklıkla kullanılır (Seçer, 2013). İki ya da daha fazla ortalama arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü anova analiz tekniği kullanılmıştır. Bu teknik bağımlı değişkene ilişkin puanların eşit aralıklı ve oranlı ölçüm sonucu elde edildiği tüm betimsel araştırmalarda kullanılabilir. Genel olarak araştırmada incelenen şey bağımsız bir değişkenin bir ya da daha fazla bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmektir (Seçer, 2013). Varyans analizinin sayıtlılarından olan varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla Levene tekniği kullanılmıştır. Bu test bağımlı değişkenlerdeki gruplar arası varyans eşitliğini test eder. Bu test her bir bağımlı değişken için ayrı sonuçlar verir ve bağımsız değişkenin gruplarına göre o bağımlı değişkendeki gruplar arası varyans eşitliğinin sağlanıp sağlanmadığını kontrol eder (Kalaycı, 2010). Araştırmada çoklu karşılaştırma teknikleri arasında yer alan LSD analiz tekniği de kullanılmıştır. Araştırmada gruplar arasındaki ortalamalar az olduğu için daha duyarlı olan LSD analiz tekniği kullanılarak farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3. Coğrafya Okuryazarlık Testi Sorularının Betimsel Verileri

Cevaplar			
Soru	Doğru	Yanlış	Yüzde (%)
1	49,40	50,60	100,00
2	36,20	63,80	100,00
3	28,80	71,20	100,00
4	56,30	43,70	100,00
5	41,80	58,20	100,00
6	47,10	52,90	100,00
7	61,30	38,70	100,00
8	63,50	36,50	100,00
9	66,90	33,10	100,00
10	75,10	24,90	100,00
11	63,80	36,20	100,00
12	23,30	76,70	100,00
13	24,00	76,00	100,00
14	57,70	42,30	100,00
15	41,20	58,80	100,00
16	30,90	69,10	100,00
17	43,70	56,30	100,00
18	48,80	51,20	100,00

19	46,40	53,60	100,00
20	33,90	66,10	100,00
21	49,90	50,10	100,00
22	42,20	57,80	100,00
23	49,50	50,50	100,00
24	49,80	50,20	100,00
25	23,80	76,20	100,00
26	33,30	64,70	100,00
27	47,60	52,40	100,00
28	34,30	65,70	100,00
29	26,80	73,20	100,00
30	33,40	66,60	100,00
Toplam			100,00

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık testine verdikleri cevaplara ilişkin veriler yer almaktadır. Coğrafya okuryazarlık testinde yer alan birinci soruya öğrencilerin % 49,40'ı (n=829) doğru, % 50,60'ı (n=849) yanlış cevap vermiştir. İkinci soruya öğrencilerin % 36,20'si (n=608) doğru, % 63,80'i (n=1070) yanlış cevap vermiştir (coğrafya okuryazarlık testinde yer alan ikinci soru kendi içerisinde iki soru olarak değerlendirilmiştir. Üçüncü soruya öğrencilerin % 28,80'i (n=483) doğru, % 71,20'si (n=1195) yanlış cevap vermiştir. Dördüncü soruya öğrencilerin % 56,30'u (n=945) doğru, % 43,70'i (n=733) yanlış cevap vermiştir. Beşinci soruya öğrencilerin % 41,80'i (n=702) doğru, % 58,20'si (n=976) yanlış cevap vermiştir. Altıncı soruya öğrencilerin % 47,10'u (n=791) doğru, % 52,90'ı (n=887) yanlış cevap vermiştir. Yedinci soruya öğrencilerin % 61,30'u (n=1029) doğru, % 38,70'i (n=649) yanlış cevap vermiştir. Sekizinci soruya öğrencilerin, % 63,50'si (n=1066) doğru, % 36,50'si (n=612) yanlış cevap vermiştir. Dokuzuncu soruya öğrencilerin % 66,90'ı (n=1122) doğru, % 33,10'u (n=556) yanlış cevap vermiştir. Onuncu soruya öğrencilerin % 75,10'u (n=1260) doğru, % 24,90'ı (n=418) yanlış cevap vermiştir. On birinci soruya öğrencilerin % 63,80'i (n=1071) doğru, % 36,20'si (n=607) yanlış cevap vermiştir. On ikinci soruya öğrencilerin % 23,30'u (n=391) doğru, % 76,70'i (n=1287) yanlış cevap vermiştir. On üçüncü

soruya öğrencilerin % 24'ü (n=402) doğru, % 76'sı (n=1276) yanlış cevap vermiştir. On dördüncü soruya öğrencilerin % 57,70'i (n=968) doğru, % 42,30'u (n=710) yanlış cevap vermiştir. On beşinci soruya öğrencilerin % 41,20'si (n=691) doğru, % 58,80'i (n=987) yanlış cevap vermiştir. On altıncı soruya öğrencilerin % 30,90'ı (n=518) doğru, % 69,10'u (n=1160) yanlış cevap vermiştir. On yedinci soruya öğrencilerin % 43,70'i (n=734) doğru, % 56,30'u (n=944) yanlış cevap vermiştir. On sekizinci soruya öğrencilerin % 48,80'i (n=819) doğru, % 51,20'si (n=859) yanlış cevap vermiştir. On dokuzuncu soruya öğrencilerin % 46,40'ı (n=778) doğru, % 53,60'ı (n=900) yanlış cevap vermiştir. Yirminci soruya öğrencilerin % 33,90'ı (n=569) doğru cevap vermiş, % 66,10'u (n=1109) yanlış cevap vermiştir. Yirmi birinci soruya öğrencilerin % 49,90'ı (n=838) doğru, % 50,10'u (n=840) yanlış cevap vermiştir. Yirmi ikinci soruya öğrencilerin % 49,50'si (n=830) doğru, % 50,50'si (n=848) yanlış cevap vermiştir. Yirmi üçüncü soruya öğrencilerin % 49,50'si (n=835) doğru cevap vermiş, % 50,50'si (n=843) yanlış cevap vermiştir. Yirmi dördüncü soruya öğrencilerin % 49,80'i (n=835) doğru, % 50,20'si (n=843) yanlış cevap vermiştir. Yirmi beşinci soruya öğrencilerin % 23,80'i (n=400) doğru, % 76,20'si (n=1278) yanlış cevap vermiştir. Yirmi altıncı soruya öğrencilerin % 33,30'u (n=593) doğru, % 64,70'i (n=1085) yanlış cevap vermiştir. Yirmi yedinci soruya öğrencilerin % 47,60'ı (n=799) doğru cevap vermiş, % 52,40'ı (n=879) yanlış cevap vermiştir. Yirmi sekizinci soruya öğrencilerin % 34,30'u (n=576) doğru, % 65,70'i (n=1102) yanlış cevap vermiştir. Yirmi dokuzuncu soruya öğrencilerin % 26,80'i (n=449) doğru, % 73,20'si (n=1229) yanlış cevap vermiştir. Otuzuncu soruya öğrencilerin % 33,40'ı (n=561) doğru, % 66,60'ı (n=1117) yanlış cevap vermiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyeti, Yaşadıkları Yerleşim Birimi, Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimi, Annelerinin Ve Babalarının Eğitim Düzeyi Ve Ziyaret Ettikleri İl Sayısına İlişkin Betimsel Veriler

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	846	50,40
	Erkek	832	49,60
	Toplam	1678	100,00
Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimi	Köy	328	19,50
	Kasaba	378	22,50
	İlçe	403	24,00
	İl	569	33,90
	Toplam	1678	100,00
Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimleri	Köy	328	19,50
	Kasaba	378	22,50
	İlçe	403	24,00
	İl	569	33,90
	Toplam	1678	100,00
Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	397	23,70
	İlkokul Mezunu	848	50,50
	Ortaokul Mezunu	267	15,90
	Lise Mezunu	134	8,00
	Üniversite Mezunu	32	1,90
	Toplam	1678	100,00
Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	75	4,50
	İlkokul Mezunu	704	42,00
	Ortaokul Mezunu	404	24,10
	Lise Mezunu	344	50,50
	Üniversite Mezunu	151	9,00
	Toplam	1678	100,00
Öğrencilerin	1 ya da 2 İl	441	26,30

Ziyaret Ettikleri İl Sayısı	2 ya da 3 il	286	17,00
	3 ya da 4 il	236	14,10
	4ya da 5 il	463	27,60
	Yaşadığım yerin dışına hiç çıkmadım	252	15,00
	Toplam	1678	100,00

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili betimsel verilere yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50,40'ı (n=846) kız, % 49,60'ı (n=832) erkeklerden oluşmaktadır. Öğrencilerin % 19,50'si (n=328) köylerdeki okullarda, % 22,50'si (n=378) kasabalardaki okullarda, % 24,00'ı (n=403) ilçelerdeki okullarda, % 33,90'ı (n=569) il merkezindeki okullarda öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin % 40,60'ı (n=682) köylerde, % 10,30'u (n=172) kasabalarda, % 21,10'u (n=354) ilçelerde, % 28,00'ı (n=470) il merkezinde ikamet etmektedir. Öğrencilerin annelerinin % 23,70'i (n=397) okuryazar değildir. % 50,50'si (n=848) ilkokul mezunu, % 15,90'ı (n=267) ortaokul mezunu, % 8'i (n=134) lise mezunu, % 1,90'ı (n=32) üniversite mezunudur. Öğrencilerin babalarının % 4,50'si (n=75) okuryazar değildir. % 42'si (704) ilkokul, % 24,10'u (n=404) ortaokul, % 20,50'si (n=344) lise, % 9,00'ı (n=151) üniversite mezunudur. Öğrencilerden % 26,30'u (n=441) sadece 1 ya da 2 ili, % 17'si (n=286) 2 ya da 3 ili, % 14,10'u (n=236) 3 ya da 4 ili, % 27,60'ı (n=463) 4 veya daha fazla ili ziyaret etmiştir. % 15,00'ı ise (n=252) yaşadığı ilin dışına hiç çıkmamıştır.

Tablo 5. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Aşağıdaki Hangi Kaynakları Kullanarak Takip Ediyorsunuz?

		Hergün	Haftada 5-10 kez	Haftada 1-2 kez	Ayda 1-2 kez	Hiçbir zaman
Televizyon	N	1055	215	363	23	22
	%	62,90	12,80	21,60	1,40	1,30
İnternet	N	158	175	596	358	391
	%	9,40	10,40	35,50	21,30	23,30
Gazete	N	191	143	399	458	487
	%	11,40	8,50	23,80	27,30	29,00
Radyo	N	75	113	182	409	899
	%	4,50	6,70	10,80	24,40	53,60
Çeşitli Dergiler	N	94	115	299	497	673
	%	5,60	6,90	17,80	29,60	40,10

Tablo 5’te araştırmanın asıl uygulamasına katılan öğrencilerin araştırmaya katılan öğrencilerin “Ülkemizde ve Dünyada meydana gelen gelişmeleri aşağıdaki hangi kaynakları kullanarak takip ediyorsunuz?” Sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Öğrencilerin % 62,90’ı (n=1055) televizyonu hergün izlediklerini, % 12,80’i (n=215) haftada 5-10 kez, % 21,60’ı (n=363) haftada 1-2 kez, % 1,40’ı (n=23) ayda 1-2 kez izlediklerini, % 1,30’u (n=22) hiçbir zaman izlemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 9,40’ı (n=158) interneti hergün takip ettiklerini, % 35,50’si (n=596) haftada 1-2 kez, % 10,40’ı (n=175) haftada 5-10 kez, % 21,30’u (n=358) ayda 1-2 kez takip ettiklerini, % 23,30’u (n=391) hiçbir zaman takip etmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 11,40’ı (n=191) hergün gazete okuduklarını, % 23,80’i (n=399) haftada 1-2 kez, % 8,50’si (n=143) haftada 5-10 kez, % 27,30’u (n=458) ayda 1-2 kez okuduklarını, % 29,00’ı (n=487) hiçbir zaman gazete okumadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 4,50’si (n=75) hergün radyo dinlediklerini, % 10,80’i (n=182) haftada 1-2 kez, % 6,70’i (n=113) haftada 5-10 kez, % 24,40’ı (n=409) ayda 1-2 kez dinlediklerini, % 53,60’ı (n=899) hiçbir zaman radyo dinlemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 5,60’ı (n=94) hergün dergi takip ettiklerini, % 17,80’i (n=299) haftada 1-2 kez, % 6,90’ı (n=115) haftada 5-10

kez, % 29,60'ı (n=497) ayda 1-2 kez takip ettiklerini, % 40,10'u (n=673) hiçbir zaman dergileri takip etmediklerini belirtmişlerdir. Bu soru için öğrenciye verilen seçeneklerin dışında “diğer” seçeneğini dolduran öğrencilerden 12 tanesi telefon, 9 öğrenci kitap, 2 öğrenci baba, 1'er öğrencinin de ansiklopedi, çevre, hikâye ve tabela yazdığı görülmüştür.

Tablo 6. Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ve Sosyal Bilgiler Ders Notu Ortalamaları

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Genel Not Ortalamaları	1-2 arası	65	3,90
	2-3 arası	311	18,50
	3-4 arası	666	39,70
	4-5 arası	636	37,90
	Toplam	1678	100,00
Sosyal Bilgiler Ders Notu Ortalamaları	1-2 arası	76	4,50
	2-3 arası	304	18,10
	3-4 arası	559	33,30
	4-5 arası	739	43,90
	Toplam	1678	100,00

Tablo 6’da araştırmaya katılan öğrencilerin genel not ortalamaları ve sosyal bilgiler ders notu ortalamalarına ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 3,90’nının (n=65) genel not ortalamasının 1 ile 2 arası, % 18,50’sinin (n=311) 2 ile 3 arası, % 39,70’inin (n=666) 3 ile 4 arası, % 37,90’nının (n=636) genel not ortalamasının 4 ile 5 arasında olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 4,50’sinin (n=76) sosyal bilgiler ders notu ortalamasının 1 ile 2 arası, % 18,10’unun (n=304) 2 ile 3 arası, % 33,30’unun (n=559) 3 ile 4 arası, % 43,90’nın (n=739) 4 ile 5 arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Aşağıda Yer Alan Bilgi Ve Becerilerden Hangisi Sizce Daha Önceliklidir?

		Kesinlikle önemli	Önemli	Biraz önemli	Hiç önemli değil
Yabancı dil bilmek	N	911	582	159	18
	%	54,30	34,70	9,50	1,10
Bilgisayar kullanmak	N	454	676	470	67
	%	27,10	40,30	28,00	4,00
Ülkelerin yerini bilmek	N	996	540	124	17
	%	59,40	32,20	7,40	1,00
Doğal kaynakları öğrenmek	N	883	589	180	25
	%	52,60	35,10	10,70	1,50
Farklı yerlerdeki insan ve kültürlerle ilgili bilgili olmak	N	945	526	172	29
	%	56,30	31,30	10,30	1,70

Tablo 7’de araştırmanın asıl uygulamasına katılan öğrencilerin “Aşağıda yer alan bilgi ve becerilerden hangisi sizce daha önceliklidir? Sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin betimsel veriler yer almaktadır. Öğrencilerin % 54,30’unun (n=911) yabancı dil bilmeyi kesinlikle önemli bulduğu, % 34,70’inin (n=582) önemli bulduğu, % 9,50’sinin (n=159) biraz önemli bulduğu, % 1,10’nunun (n=18) hiç önemli bulmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin % 27,10’nunun (n=454) bilgisayar kullanmayı kesinlikle önemli bulduğu, % 40,30’unun (n=676) önemli bulduğu, % 28’inin (n=470) biraz önemli bulduğu, % 4,00’ı (n=67) hiç önemli değil seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Öğrencilerin % 59,40’ının (n=996) ülkelerin yerini bilmeyi kesinlikle önemli bulduğu, % 32,20’sinin (n=540) önemli bulduğu, % 7,40’ının (n=124) biraz önemli bulduğu, % 1,00’ının (n=17) hiç önemli değil seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Öğrencilerin % 52,60’ının (n=883) doğal kaynakları öğrenmeyi kesinlikle önemli bulduğu, % 35,10’unun (n=589) önemli bulduğu, % 10,70’inin (n=180) biraz önemli bulduğu, % 1,50’sinin (n=25) hiç önemli değil seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Farklı yerlerdeki insan ve kültürlerle ilgili bilgili olmak seçeneğiyle ilgili olarak öğrencilerin % 56,30’u

(n=945) kesinlikle önemli, % 31,30'unun (n=526) önemli, % 10,30'unun (n=172) biraz önemli, % 1,70'inin (n=29) ise hiç önemli değil seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Aynı soruda verilen “diğer” seçeneğinde 16 öğrenci aile, 4 öğrenci arkadaş, 3 öğrenci gazete, 2’şer öğrencinin de hikâye, kitap ve gezi yazdıkları görülmüştür.

Tablo 8. Coğrafi Bilgilerinizi Arttırmak İçin Aşağıdakilerden Hangisini Veya Hangilerini Ne Sıklıkla Yaparsınız?

		Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Bazen	Hiçbir zaman
Televizyon izlerim	N	510	320	661	169	18
	%	30,4	19,10	39,4	10,10	1,10
Dergileri takip ederim	N	106	138	440	545	449
	%	6,30	8,20	26,2	32,5	26,8
Belgesel izlerim	N	251	257	575	423	172
	%	15,00	15,30	34,3	25,20	10,30
Gezilere katılırım	N	155	144	362	557	460
	%	9,20	8,60	21,6	33,20	27,40
İnterneti kullanırım	N	271	247	486	422	252
	%	16,20	14,70	29,00	25,10	15,00
Ders kitabından	N	781	464	278	127	28
	%	46,50	27,70	16,6	7,60	1,70
Öğretmenlerimden	N	734	406	324	174	40
	%	43,70	24,20	19,3	10,40	2,40
Anne ve babamdan	N	641	339	345	251	101
	%	38,20	20,20	20,6	15,00	6,00

Tablo 8’de araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafi bilgilerini arttırmak için neler yaptıklarını öğrenmeye yönelik sorulan soruda % 30,40’ı (n=510) televizyonu her gün izlediklerini, % 19,10’u (n=320) sık sık, % 39,40’ı (n=661) ara sıra, % 10,10’u (n=169) bazen izlediklerini, % 1,10’u (n=18) hiçbir zaman izlemediklerini

belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 6,30'u (n=106) dergileri her zaman takip ettiklerini, % 8,20'si (n=138) sık sık, % 26,20'si (n=440) ara sıra, % 32,50'si (n=545) bazen takip ettiklerini, % 26,80'i (n=449) hiçbir zaman dergileri takip etmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 15,00'ı (n=251) her gün belgesel izlediklerini, % 15,30'u (n=257) sık sık, % 34,30'u (n=575) ara sıra, % 25,20'si (n=423) bazen izlediklerini, % 10,30'u (n=172) hiçbir zaman belgesel izlemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 9,20'si (n=155) her gün gezilere katıldıklarını, % 8,60'ı (n=144) sık sık, % 21,60'ı (n=362) ara sıra, % 33,20'si (n=557) bazen katıldıklarını, % 27,40'ı (n=460) hiçbir zaman gezilere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 16,20'si (n=271) her gün interneti kullandıklarını, % 14,70'i (n=247) sık sık, % 29,00'ı (n=486) ara sıra, % 25,10'u (n=422) bazen kullandıklarını, % 15,00'ı (n=252) hiçbir zaman interneti kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 46,50'si (n=781) ders kitaplarından her gün faydalandıklarını, % 27,70'i (n=464) sık sık, % 16,60'ı (n=278) ara sıra, % 7,60'ı (n=127) bazen faydalandıklarını, % 1,70'i (28) hiçbir zaman ders kitaplarından faydalanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 43,70'i (n=734) öğretmenlerinden her gün faydalandıklarını, % 24,20'si (n=406) sık sık, % 19,30'u (n=324) ara sıra, % 10,40'ı (n=174) bazen faydalandıklarını, % 2,40'ı (n=40) hiçbir zaman öğretmenlerinden faydalanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 38,20'si (n=641) anne ve babalarından her gün faydalandıklarını, % 20,20'si (n=339) sık sık, % 20,60'ı (n=345) ara sıra, % 15'i (n=251) bazen faydalandıklarını, % 6,00'ı (n=101) hiçbir zaman faydalanmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Öğrencilerin Coğrafya Okuryazarlık Testinden Almış Oldukları Ortalama Puanlar

N	Soru Sayısı	Minimum Puan	Maksimum Puan	Ss	\bar{X}
1678	30	1	30	5,40	13,34

Tablo 9'da öğrencilerin coğrafya okuryazarlık testinden almış oldukları puanlara ilişkin veriler yer almaktadır. Öğrencilerin almış oldukları puanların değerlendirilmesinde aritmetik ortalamanın bir standart sapma puanı üzeri puan almış olmak coğrafya okuryazarlık ölçütü kabul edilmiştir. Bu ölçüt belirlenirken ilgili literatür ve bu alanda daha önce yapılan çalışmalar örnek alınarak değerlendirme

yapılmıştır. Bu ölçüt dikkate alındığında coğrafya okuryazarlık testinde yer alan sorulardan 19 ve üzeri “doğru” yapan her öğrenci coğrafya okuryazar kabul edilmiştir. Sınava katılan öğrencilerin ortalamasına bakıldığında öğrencilerin belirlenen kriterin altında kaldığı ve coğrafya okuryazarlık düzeylerinin orta seviyenin altında olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkeni İle Coğrafya Okuryazarlık Testi Ölçeği Puanı Arasındaki İlişki

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	P
Kız	846	13,26	5,14	1676	-,551	0,58
Erkek	832	13,40	5,63			

Tablo 10’da, cinsiyet değişkeni ile öğrencilerin coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puan karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile (erkek \bar{X} =13,40 - kız \bar{X} =13,26) coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$t_{(1676)} = -0,58$, $p < 0,05$]. Cinsiyetin coğrafya okuryazarlığı konusunda belirleyici bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Tablo 11. Öğrencileri Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimine İlişkin Betimsel Veriler

ÖGYB	N	\bar{X}	Ss
Köy	328	12,57	5,37
Kasaba	378	13,88	5,58
İlçe	403	13,33	5,43
İl	569	13,42	5,19
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 11’de, öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile yerleşim birimi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene = 0,73, $p < 0.54$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Yerleşim Birimi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	225,912	3	75,304	2,603	,050
Gruplar İçi	48426,158	1674	28,928		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 12’de, öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanı arasında anlamlı bir farklılık ortaya olduğunu koymaktadır [$F_{(3-1674)}=2,603, p < .05$]. Öğrenim görülen yerleşim biriminin öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 13. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) ÖGYB	(J) ÖGYB	Mean Difference (I-J)	P*
Köy	Kasaba	-1,30911*	,001
	İl	-,85257*	,021
İlçe	Köy	,76067	,045
İl	Köy	,85257*	,021

*P<.05, ÖGYB: Öğrenim Görülen Yerleşim Birimi

Tablo 13'te öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları verilmiştir. Test sonucuna göre kasabada öğrenim gören öğrencilerle ($\bar{x}=13,88$), il merkezinde ($\bar{x}=13,42$) ve ilçelerde ($\bar{x}=13,33$) öğrenim gören öğrencilerin, köylerde ($\bar{x}=12,57$) öğrenim gören öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Okulların teknolojik alt yapı durumları, bilgiye erişim kolaylığı öğrencileri her yönüyle etkilemektedir. Özellikle merkezi yerlerde bu tür sorunların aşılmış olması eğitimde olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Bu olumlu gelişmeler coğrafya okuryazarlığında da ister istemez kendisini göstermektedir. Kırsal kesimden kente geldikçe okuryazarlık düzeyinin arttığı görülmektedir ($p<.05$).

Tablo 14. Öğrencileri Yaşadıkları Yerleşim Birimine İlişkin Betimsel Veriler

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss
Köy	682	12,63	5,05
Kasaba	172	14,45	5,20
İlçe	354	13,38	5,26
İl	470	13,90	5,87
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 14’te öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile yaşadıkları yerleşim birimi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 0,82, $p>0,67$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	706,378	3	235,459	8,21	,000
Gruplar İçi	47945,692	1674	28,641		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 15’te öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(3-1674)} 8,21$, $p<.05$]. Bu veriler öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi türünün onların coğrafya okuryazarlık düzeylerini etkilediği şeklinde

yorumlanabilir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 16. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) ÖYYB	(J) ÖYYB	Mean Difference (I-J)	P*
Köy	Kasaba	-1,82739*	,000
	İlçe	-,75526*	,031
	İl	-1,26964*	,000
Kasaba	İlçe	1,07213*	,031

*P<.05, ÖGYB: Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimi

Tablo 16’da öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Tabloya bakıldığında kasabalarda (\bar{x} =14,45), ilçe merkezinde (\bar{x} =13,38) ve il merkezinde (\bar{x} =13,89) ikamet eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin köylerde (\bar{x} =12,62) ikamet eden öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kent merkezinden kırsal kesimdeki okullara gidildikçe coğrafya okuryazarlık düzeyinin düştüğü görülmektedir. Yaşanılan çevrenin, etkileşimde bulunulan olguların ve maddi olanakların coğrafi okuryazarlığı da etkilediği söylenebilir. Kırsal kesimdeki sosyo-ekonomik şartlar bu durumu birebir etkileyebilmektedir (p<.05).

Tablo 17. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel Veriler

Okul Türü	N	\bar{x}	Ss
Okuryazar değil	397	12,48	4,82
İlkokul	848	13,24	5,41
Ortaokul	267	13,68	5,28
Lise	134	15,17	5,98
Üniversite	32	15,66	7,04
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 17’de öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile annelerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 0,13,p>0,75]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	956,594	4	239,149	8,389	,000
Gruplar İçi	47695,475	1673	28,509		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 18’de öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puan arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [F₍₄₋₁₆₇₃₎ 8,389, p< .01]. Elde edilen veriler annenin eğitim düzeyinin çocuğun coğrafya okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisinin olduğu şeklinde

yorumlanabilir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 19. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Anne Eğitimi	(J) Anne Eğitimi	Mean Difference (I-J)	P*
Okuryazar değil	İlkokul	-,76214*	,019
	Ortaokul	-1,20183*	,005
	Lise	-2,69557*	,000
	Üniversite	-3,18018*	0,00
Ortaokul	Lise	-1,93343*	,001
	Üniversite	-2,41804*	,012
Lise	Üniversite	-1,97835*	,048

*P<.05

Tablo 19’da öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, anneleri ilkokul (\bar{x} =13,23), ortaokul (\bar{x} =13,67), lise (\bar{x} =15,17), ve üniversite (\bar{x} =15,65) mezunu olan öğrencilerin, anneleri okuryazar olmayan (\bar{x} =12,47) öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Anneleri ortaokul (\bar{x} =13,67) mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin anneleri lise (\bar{x} =15,17) ve üniversite (\bar{x} =15,65) mezunu olan öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Anneleri lise (\bar{x} =15,17) mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin anneleri üniversite (\bar{x} =15,66) mezunu olan öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim düzeyinin çocuğun coğrafya okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin okuryazarlık düzeyi de artış göstermektedir (p<.05).

Tablo 20. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine İlişkin Betimsel Veriler

Okul Türü	N	\bar{X}	Ss
Okuryazar değil	75	11,76	4,88
İlkokul	704	12,91	5,06
Ortaokul	404	12,65	5,18
Lise	344	14,46	5,85
Üniversite	151	15,26	5,69
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 20’de öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile annelerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 0,88,p>0,59]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyi İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1498,277	4	374,569	13,290	,000
Gruplar İçi	47153,792	1673	28,185		
Toplam	48652,070	1677			

*P<.05,

Tablo 21’de, öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmaktadır [$F_{(4-1673)} 13,290, p<.01$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu

belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocuğun coğrafya okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin coğrafya okuryazarlık düzeyi de artış göstermektedir ($p<.05$).

Tablo 22. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları Tablosu

(I) Baba Eğitimi	(J) Baba Eğitimi	Mean Difference (I-J)	P*
Okuryazar değil	Lise	-2,70221*	,000
	Üniversite	-3,50490*	,000
İlkokul	Lise	-1,54886*	,000
	Üniversite	-2,35155*	,000
Ortaokul	Lise	-1,80874*	,000
	Üniversite	-2,61144*	,000

* $P<.05$,

Tablo 22’de öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında babaları lise ($\bar{x}=14,46$) ve üniversite ($\bar{x}=15,26$) mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları okuryazar olmayan ($\bar{x}=11,76$) öğrencilere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Babaları lise ($\bar{x}=14,46$) ve üniversite ($\bar{x}=15,26$) mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları ilkokul ($\bar{x}=12,91$) mezunu olan öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Babaları lise ($\bar{x}=14,46$) ve üniversite ($\bar{x}=15,26$) mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları ortaokul ($\bar{x}=12,65$) mezunu olan öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir ($p<.05$).

Tablo 23. Öğrencileri Ziyaret Ettikleri İl Sayılarına İlişkin Betimsel Veriler

	N	\bar{x}	Ss
1 ya da 2 İl	441	12,90	5,11
2 ya da 3 il	286	13,56	5,58
3 ya da 4 il	236	13,69	4,86
4ya da 5 il	463	14,73	5,69
Yaşadığım yerin dışına hiç çıkmadım	252	11,19	4,71
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 23'te öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayıları değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ziyaret ettikleri il sayıları değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 6,84 $p>0,56$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin Ziyaret Ettikleri İl Sayıları Coğrafya Okuryazarlık Testi Ölçeği Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	2155,152	4	538,788	19,386	,000
Gruplar İçi	46496,918	1673	27,793		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 24'te, öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayıları ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayısı değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(4-1673)} 19,386$, $p< .01$]. Gezilip görülen yerlerin sayısının öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri

üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu ifade edilebilir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 25. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) ÖZEİS	(J) İl Sayısı	Mean Difference (I-J)	P*
4'ten fazla	1-2 il	1,82764*	,000
	2-3 il	1,17192*	,003
	3-4 il	1,33803*	,002
	Yaşadığım yerin dışına hiç çıkmadım	3,53739*	,000
Yaşadığım yerin dışına hiç çıkmadım	1-2 il	-1,70975*	,000
	2-3 il	-2,36547*	,000
	3-4 il	-2,19935*	,000
	4'ten fazla	-3,53739*	,000

*P<.05, ÖZEİS: Öğrencilerin Ziyaret Ettikleri İl Sayısı

Tablo 25'te öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayıları ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanları arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında 4'ten fazla il ziyaret eden öğrencilerin (\bar{x} =14,73), 1-2 il (\bar{x} =12,90), 2-3 il (\bar{x} =13,56), 3-4 il ziyaret eden (\bar{x} =13,69) ve yaşadığı yerin dışına hiç çıkmayan (\bar{x} =11,19) öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Yaşadığı yerin dışına hiç çıkmayan öğrencilerin (\bar{x} =11,19) 1-2 il (\bar{x} =12,90), 2-3 il (\bar{x} =13,56), 3-4 il (\bar{x} =13,69) ve 4'ten fazla il ziyaret eden öğrencilere göre (\bar{x} =14,73) coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayıları ile coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında orantısal bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ziyaret edilen il sayısı arttıkça coğrafi okuryazarlığın arttığı görülmektedir. Gezilip görülen

yerlerin öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkilediği söylenebilir ($p<.05$).

Tablo 26. Öğrencilerin Genel Not Ortalamasına İlişkin Betimsel Veriler

Genel Not	N	\bar{X}	Ss
1-2 Arası	65	8,95	4,41
2-3 Arası	311	10,56	4,34
3-4 arası	666	12,35	4,73
4-5 arası	636	16,15	5,23
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 26’da öğrencilerin genel not ortalamaları değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile annelerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 0,09, $p>0,63$]. Tek yönlü varyas analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin Genel Not Ortalaması İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	9332,561	3	3110,854	132,442	,000
Gruplar İçi	39319,509	1674	23,488		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 27’de, öğrencilerin genel not ortalaması değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin genel not ortalaması ile coğrafya okuryazarlık testi puanı

arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir [$F_{(3-1674)} 132,442$, $p<.01$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 28. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Genel Not	(J) Genel Not	Mean Difference (I-J)	P*
1-2 arası	2-3 arası	-1,60242*	,015
	3-4 arası	-3,40051*	,000
	4-5 arası	-7,19710*	,000
2-3 arası	1-2 arası	1,60242*	,015
	3-4 arası	-1,79808*	,000
	4-5 arası	-5,59467*	,000
3-4 arası	1-2 arası	3,40051*	,000
	2-3 arası	1,79808*	,000
	4-5 arası	-3,79659*	,000
4-5 arası	1-2 arası	7,19710*	,000
	2-3 arası	5,59467*	,000
	3-4 arası	3,79659*	,000

* $P<.05$,

Tablo 28’de öğrencilerin genel not ortalaması ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanları arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuca göre, öğrencilerden genel not ortalaması 2-3 arası ($\bar{x}=10,55$), 3-4 arası ($\bar{x}=12,35$) ve 4-5 arası ($\bar{x}=16,15$) olan öğrencilerin genel not ortalaması 1-2 arası ($\bar{x}=8,95$) olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel not ortalaması 2-3 arası ($\bar{x}=10,55$) olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri genel not ortalaması 1-2 arası ($\bar{x}=8,95$) olanlara göre daha fazladır. Aynı öğrencilerin genel not ortalaması 3-4 arası olan ($\bar{x}=12,35$) ve 4-5 arası ($\bar{x}=16,15$) olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Genel not ortalaması 3-4 arası ($\bar{x}=12,35$), olan öğrencilerin genel not ortalaması 1-2 arası ($\bar{x}=8,95$), 2-3 arası ($\bar{x}=10,55$) olan

öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha fazla olduğu, ancak genel not ortalaması 4-5 ($\bar{x}=16,15$) arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Genel not ortalaması 4-5 arası ($\bar{x}=16,15$), olan öğrencilerin genel not ortalaması 1-2 arası ($\bar{x}=8,95$), 2-3 arası ($\bar{x}=10,55$) ve 3-4 arası ($\bar{x}=12,35$) olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 29. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Not Ortalamasına İlişkin Betimsel Veriler

Sosyal Bilgiler Not	n	\bar{x}	Ss
1-2 Arası	76	10,63	4,59
2-3 Arası	304	10,11	4,35
3-4 arası	559	12,13	4,50
4-5 arası	739	15,84	5,32
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 29’da öğrencilerin sosyal bilgiler not ortalaması değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile annelerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene=0,34, $p>0,77$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 30. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Not Ortalaması İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	9165,773	3	3055,258	129,526	,000
Gruplar İçi	39486,297	1674	23,588		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 30’da, öğrencilerin sosyal bilgiler ders notu ortalaması ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puan arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(3-1674)} 129,526, p < .01$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 31. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Sosyal Not	(J) Sosyal Not	Mean Difference (I-J)	P*
1-2 arası	3-4 arası	-1,49901*	,012
	4-5 arası	-5,20604*	,000
2-3 arası	3-4 arası	-2,02533*	,000
	4-5 arası	-5,73236*	,000
3-4 arası	4-5 arası	-3,70703*	,000

* $P < .05$,

Tablo 31’de öğrencilerin sosyal bilgiler ders notu ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanları arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında sosyal bilgiler ders notu ortalaması 3-4 arası ($\bar{x} = 12,13$) ve 4-5 arası ($\bar{x} = 15,83$) olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders notu ortalaması 1-2 arası ($\bar{x} = 10,63$) olan öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı şekilde sosyal bilgiler ders notu

ortalaması 3-4 arası ($\bar{x}=12,13$) ve 4-5 arası ($\bar{x}=15,83$) olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders notu ortalaması 2-3 arası ($\bar{x}=10,10$) olan öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler ders notu ortalaması 4-5 ($\bar{x}=15,83$) olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders notu ortalaması 3-4 arası ($\bar{x}=12,13$) olan öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde başarılı olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersine ilgi gösteren öğrencilerin okuryazarlık düzeylerinin fazla olması bu durumu kanıtlar niteliktedir ($p<.05$).

Tablo 32. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcutlarına İlişkin Betimsel Veriler

Sınıf Mevcudu	N	\bar{x}	Ss
0-20	229	14,63	5,16
21-30	609	13,75	5,15
31 ve üzeri	840	12,67	5,52
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 32’de öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutları değişkeninin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile öğrenim gördükleri sınıf mevcudu değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre[Levene= 1,77, $p>0,17$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 33. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Mevcutları İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	855,756	2	427,878	14,995	,000
Gruplar İçi	47796,314	1675	28,535		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 33'te, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutları değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutları değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(2-1675)14,995,p<.05}$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 34. LSD Çoklu Karşılaştırma Testi Tablosu

Sınıf Mevcutları	(J) Sınıf Mevcutları	Mean Difference (I-J)	P*
0-20	20-30	,88334*	,033
	31 ve üzeri	1,95739*	,000
21-30	31 ve üzeri	1,07406*	,000

*P<.05,

Tablo 34'te öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf mevcutları değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları verilmiştir. Tabloya bakıldığında sınıf mevcudu 0 ile 20 ($\bar{x}=14,63$) öğrenci arasında değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri, sınıf mevcudu 21 ile 30 öğrenci ($\bar{x}=13,75$) ve 31 üzeri öğrenci ($\bar{x}=12,67$) arasında değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha fazladır. Sınıf mevcudu 21 ile 30 ($\bar{x}=13,75$) arasında değişen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri sınıf mevcudu 31 ve üzeri ($\bar{x}=12,67$) değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre

daha fazladır. Sınıf mevcudunun coğrafya okuryazarlığını olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Sınıf mevcudu düştükçe coğrafi okuryazarlığın arttığı, sınıftaki öğrenci sayısı arttıkça coğrafi okuryazarlığın düştüğü görülmektedir ($p<.05$).

Tablo 35. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Televizyondan İzlemelerine İlişkin Betimsel Veriler

Televizyon	N	\bar{X}	Ss
Hergün	1055	13,56	5,53
Haftada 5-10 kez	215	13,53	4,98
Haftada 1-2 kez	363	12,75	5,14
Ayda 1-2 kez	23	11,70	5,72
Hiçbir zaman	22	11,32	4,70
Toplam	1678	13,32	5,39

Tablo 35'te öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri televizyondan izlemelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri televizyondan izlemeleri değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene = 2,18, $p>0,07$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 36. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Televizyondan İzlemeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	339,193	4	84,798	2,936	,020
Gruplar İçi	48312,876	1673	28,878		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 36’da öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri televizyondan izlemeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin televizyon izlemeleri ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(4-1673)} 2,936, p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 37. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Televizyon İzleme	(J) Televizyon İzleme	Mean Difference (I-J)	P*
Hergün	Haftada 1-2 kez	,81372*	,013

* $P<.05$,

Tablo 37’de öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri televizyondan izlemeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında televizyonu hergün ($\bar{x}=13,56$) izleyen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin televizyonu haftada 1-2 kez ($\bar{x}=12,75$) izleyen öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir ($p<.05$). Medya kaynaklarından televizyonu takip eden öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın televizyonu hergün izleyen öğrencilerde olduğu görülmektedir.

Günümüzde en yaygın medya kaynağı olarak bilinen televizyonun her yönüyle insanı etkilediği bilinmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş grubu dikkate alındığında televizyonun hayatlarında çok fazla yer kapladığı ve kendilerini birebir etkilediği düşünülmektedir. Olumsuz yönleri bilinse de televizyonun öğretici yönünü de unutmamak gerekir. Yayınlanan bazı programlarda ve belgesellerde coğrafi bilgiyi artırabilecek içeriklerin de yer alması avantajlı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir

Tablo 38. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri İnternette Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler

İnternet	N	\bar{x}	Ss
Her gün	158	14,03	6,42
Haftada 5-10 kez	175	13,63	5,68
Haftada 1-2 kez	596	13,52	5,26
Ayda 1-2 kez	358	13,58	5,27
Hiçbir zaman	391	12,38	5,00
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 38’de öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri internette takip etmelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri internette takip etmeleri değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 4,98, $p>,24$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 39.Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri İnternette Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	488,171	4	122,043	4,239	,000
Gruplar İçi	48163,899	1673	28,789		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 39’da öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri internetten takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin internetten takip etmeleri ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(4-1673)} 4,239, p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 40. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) İnterneti Takip Etme	(J) İnterneti Takip Etme	Mean Difference (I-J)	P*
İnternet	Hergün	-1,64801*	,001
	Haftada 1-2 kez	-1,13650*	,001
	Haftada 5-10 kez	-1,24494*	,011
	Ayda 1-2 kez	-1,20017*	,002

* $P<.05$,

Tablo 40’da öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri internetten takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında interneti hiçbir zaman ($\bar{x}=12,38$) takip etmeyen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık

düzeylerinin interneti hergün ($\bar{x}=14,03$) takip eden, haftada 1-2 kez ($\bar{x}=13,52$), haftada 5-10 kez ($\bar{x}=13,63$), ayda 1-2 kez ($\bar{x}=13,58$) takip eden öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir ($p<.05$). Medya kaynaklarından interneti takip eden öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın hergün seçeneğini işaretleyen öğrencilerde olduğu görülmektedir.

Tablo 41. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Gazetelerden Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler

Gazete	N	\bar{x}	Ss
Her gün	191	13,50	5,60
Haftada 5-10 kez	143	12,80	5,86
Haftada 1-2 kez	399	13,48	5,42
Ayda 1-2 kez	458	13,79	5,18
Hiçbir zaman	487	12,85	5,29
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 41’de öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri gazetelerden takip etmelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri gazetelerden takip etmeleri değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 1,11, $p>0,35$]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 42.Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Gazetelerden Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	264,237	4	66,059	2,284	,058
Gruplar İçi	48387,833	1673	28,923		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 42’de ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri gazetelerden takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin gazeteleri takip etmeleri ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [$F_{(4-1673)} 2,284, p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 43. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Gazeteden Takip Etme	(J) Gazeteden Takip Etme	Mean Difference (I-J)	P*
Ayda 1-2 kez	Hiçbir zaman	,94055*	,007

* $P<.05$,

Tablo 43’te öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri gazetelerden takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında gazeteleri ayda 1-2 kez ($\bar{x}=13,79$) takip eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin gazeteleri hiçbir zaman ($\bar{x}=12,85$) takip etmeyen öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir ($p<.05$). Medya kaynaklarından gazeteleri takip eden öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın ayda 1-2 kez gazete okuyanlarda olduğu görülmektedir. Hergün gazete okuyanların ortalamasının da ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Evine hiç gazete girmeyen öğrencilerin

sayısının diğer öğrencilerden fazla olması ülkemizde düzenli gazete okunmaması ve Avrupa da en az gazete satılan ülkeler arasında yer almamızın da bir göstergesidir.

Tablo 44. Öğrencilerin Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Radyo Yayınlarından Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler

Radyo	N	\bar{x}	Ss
Her gün	75	12,36	4,89
Haftada 5-10 kez	113	13,38	5,53
Haftada 1-2 kez	182	12,49	5,62
Ayda 1-2 kez	409	13,32	5,45
Hiçbir zaman	899	13,58	5,31
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 44’te, öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri radyo yayınlarından takip etmelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri radyo yayınlarından takip etmeleri değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 0,52, P>,72]. Tek yönlü varyans analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 45.Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Radyo Yayınlarından Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	255,140	4	63,785	2,205	,066
Gruplar İçi	48396,930	1673	28,928		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 45’te, ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri radyodan yayınlarından takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin radyoları yayınlarını takip etmeleri ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(4-1673)} 2,205, p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 46. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Radyodan Takip Etme	(J) Radyodan Takip Etme	Mean Difference (I-J)	P*
Hiçbir zaman	Haftada 1-2 kez	1,08941*	,013

* $P<.05$,

Tablo 46’da öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri radyo yayınlarından takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında radyoyu hiçbir zaman ($\bar{x}=13,58$) dinlemeyen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin radyoyu haftada 1-2 kez ($\bar{x}=12,49$) dinleyen öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir ($p<.05$). Medya kaynaklarından radyoyu takip eden öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında radyoyu hiçbir zaman takip etmeyen öğrencilerin ortalamalarının diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

En düşük ortalamanın hergün seçeneğini işaretleyen öğrenciler olduğu görülmektedir. Genel olarak radyo yayınlarında bireyi geliştirecek çok fazla programın olmaması, kültür olarak da radyo yayını takip etmenin ülkemizde tam olarak yerleşmediği düşünülürse radyo yayınlarını takip etmeyenlerin sayısının tabloda da görüldüğü gibi fazla olması doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 47. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Dergilerden Takip Etmelerine İlişkin Betimsel Veriler

Dergi	N	\bar{x}	Ss
Her gün	94	12,59	5,91
Haftada 5-10 kez	115	13,22	5,63
Haftada 1-2 kez	299	13,68	5,36
Ayda 1-2 kez	497	13,93	5,50
Hiçbir zaman	673	12,85	5,15
Toplam	1678	13,33	5,39

Tablo 47’de, öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dergilerden takip etmelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine etkisine ait olan ortalama, standart sapma ve standart hataya ilişkin betimsel veriler yer almaktadır.

Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri ile ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dergilerden takip etmeleri değişkeni arasındaki varyansların homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene homojenlik testi sonucuna göre [Levene= 1,24, $p>0,29$]. Tek yönlü varns analizinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 48. Ülkemizde Ve Dünyada Meydana Gelen Gelişmeleri Dergilerden Takip Etmeleri İle Coğrafya Okuryazarlık Testi Puanları Arasında Yapılan Tek Yönlü Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	426,654	4	106,664	3,700	,005
Gruplar İçi	48225,415	1673	28,826		
Toplam	48652,070	1677			

Tablo 48’de, öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dergilerden takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testi puanları arasındaki tek yönlü anova testi sonuçları verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin dergileri takip etmeleri ile coğrafya okuryazarlık testi ölçeği puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır [$F_{(4-1673)3,700}$, $p<.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tablo 49. LSD Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

(I) Dergilerden Takip Etme	(J) Dergilerden Takip Etme	Mean Difference (I-J)	P*
Ayda 1-2 kez	Hergün	1,34648*	,026
	Hiçbir zaman	1,08315*	,001
Hiçbir Zaman	Haftada 1-2 kez	-,83383*	,026

* $P<.05$,

Tablo 49’de öğrencilerin ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dergilerden takip etmeleri değişkeni ile coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemeye yönelik yapılan LSD çoklu karşılaştırma testi verilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında dergileri ayda 1-2 kez ($\bar{x}=13,93$) takip eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlık

düzeylerinin dergileri hiçbir zaman ($\bar{x}=12,85$) takip edemeyen öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dergileri hiçbir zaman ($\bar{x}=12,85$) takip edemeyen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin dergileri haftada 1-2 kez ($\bar{x}=13,68$) kez takip eden öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Medya kaynaklarından dergileri takip eden öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında ayda 1-2 kez dergileri takip eden öğrencilerin ortalamalarının diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. İlköğretim seviyesindeki öğrencilerin büyük çoğunluğunun bilgilendirici, eğitici dergileri neredeyse hiç takip etmediği, küçük bir azınlığın ilgi çeken, farklı bilgiler sunan yayınları takip ettiği bilinmektedir. Üst düzey sosyo-ekonomik şartlara ve imkânlara sahip olan yerlerde bu soru sorulsaydı sonucun daha farklı çıkma ihtimali olabilirdi.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeyleri belirlenmeye çalışılmış ve bunun değişkenlerle olan ilişkisi ortaya konulmuştur. Araştırmada öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördükleri yerleşim yerleri, yaşadıkları yerleşim yerleri, anne ve babalarının eğitim seviyesi, ziyaret ettikleri il sayıları, genel not ortalamaları, sosyal bilgiler ders notu ortalamaları, öğrenim gördükleri sınıf mevcutları ve medya kaynaklarını takip etmelerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın bulgularından hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış elde edilen sonuçlara dayalı olarak öneriler sunulmuştur.

1. Araştırmanın temel problemine yönelik elde edilen bulgular ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymuştur. Öğrencilerin coğrafya okuryazarlık testinden aldıkları ortalama puanın 13,40 düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, coğrafya okuryazarlığı ile ilgili daha önceki araştırmaların sonuçlarıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Gençtürk (2009), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yaptığı çalışmasının sonucunda öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin yeterli seviyede olmadığını tespit etmiştir. Demirkaya (2009), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin coğrafi bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin uygulanan testten aldıkları puanların ortalaması 17,20 çıkmıştır. Katılımcıların % 65'inin aldıkları puanların ortalamanın altında olduğu belirlenmiştir. Cross (1987), üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi düzeylerini incelediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığını tespit etmiştir. MC. Kinney ve diğerleri (1988), yaptıkları araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin Dünya coğrafyası hakkındaki bilgilerinin oldukça kötü bir seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Wood ve diğerleri (1988), üniversite öğrencilerinin lokasyon bilgi düzeylerini inceledikleri araştırmanın sonucunda öğrencilerin lokasyon bilgi düzeylerinin düşük bir seviyede olduğunu

tespit etmişlerdir. Bein (1990), üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin özellikle yerleri isimlendirme konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Eve ve diğerleri (1994), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmanın sonucunda öğrencilerin sorulan soruların neredeyse yarısına doğru cevap verdiklerini tespit etmişlerdir. Thomas (2001), coğrafya öğretmen adaylarının coğrafi bilgi düzeylerini ölçmeye çalıştığı araştırmasının sonucunda öğretmen adaylarının coğrafi bilgi düzeylerinin genel olarak yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sieverston (2005), üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi düzeylerini incelediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgi seviyelerinin istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Oigara (2006), üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgilerinin düşük düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Dylan (2011), üniversite öğrencilerinin coğrafi okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda katılımcıların puan ortalaması % 65 olarak hesaplanmıştır. Coğrafya dersi almayla coğrafi okuryazarlık arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. ABD Ulusal Coğrafya Kurumu'nun Roper (2002), adlı araştırma şirketine yaptırdığı çalışmada yetişkinlerin coğrafi bilgi düzeylerini tespit etmeye çalıştığı araştırmanın sonucunda ABD'li genç yetişkinlerden yaşı 18-24 arası olanların Dünya haritasıyla ilgili olan sorulardaki performansı 7,9 çıkmıştır. Hardwick (2000), cinsiyet farklılığının coğrafya performansı üzerindeki etkisini incelediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin coğrafi bilgi seviyesinin yeterli düzeyde olmadığını tespit etmiştir. Nolan (2002), yetişkinlerin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelediği araştırma sonucunda üst düzey eğitim alan yetişkinleri ortalamasının (17,94) alt düzey eğitim alan yetişkinlere (16,38) göre daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Chiodo (1993), öğretmen adayları ve ortaokul öğrencileri üzerinde yürüttüğü zihin haritaları ile ilgili çalışmasının sonucunda ortaokul öğrencilerinin çizdikleri haritalar ile öğretmen adaylarının çizdikleri haritalar arasında çok da fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Trygestad (1997), ilköğretim 6. sınıf, lise 9. ve 12. Sınıfların coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin üst düzey coğrafi düşünme

becerisine sahip olmadıklarını tespit edilmiştir. Yukarıda sonuçları özetlenerek verilen araştırmaların bu sonuçları bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Yapılan diğer bazı çalışmalarda ise farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Tuna (2013), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada Türkiye’deki üniversitelerde lisans eğitimi almakta olan öğrencilerin coğrafi okuryazarlık düzeylerinin azımsanmayacak oranda iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Whinship (2004), üniversite öğrencilerinin coğrafi bilgi düzeyini ve bunu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı araştırmanın sonucunda edilen sonuçların “iyi” düzeyde olduğu belirlenmiştir. Mhishi (2013), Zimbabve’de üniversite öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini incelediği araştırmasının sonucunda öğrencilerin coğrafi okuryazarlık düzeyinin genel olarak yüksek düzeyde olduğunu ve öğrencilerin ortalamada % 82 düzeyinde başarılı olduklarını tespit etmiştir. Coğrafya okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmaların tümüne bakıldığında coğrafya okuryazarlığını etkileyen birçok farklı unsurun olduğu söylenebilir. Bireylerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin düşük veya yüksek düzeyde olmasını etkileyen sebeplerin çok yönlü araştırılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

2. Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyeti ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Cinsiyetin coğrafya okuryazarlığı konusunda belirleyici bir fark yaratmadığı söylenebilir. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bein (1990), Torrens (2001), ve Le Vaseure (1999), yaptıkları araştırmalarda cinsiyetin coğrafya okuryazarlığı konusunda belirleyici bir faktör olmadığını belirtmişlerdir. Kitchin (1996), yaptığı araştırma sonucunda kadın ve erkekler arasında farklılıklara ulaşmış ancak kadın ve erkeklere benzer coğrafi eğitimler ve mekânsal davranış tarzları verildiğinde aralarındaki bilişsel harita bilgisi ve yetenek farklılıklarının azaltılabileceğini belirtmektedir. Trygestad (1997), Wood ve diğ, (1988), NAEP (1994), Chiodo (1993), Whinship (2004), Cross (1987), Thomas (2001), National Geographic Roper Survey (2002), Oigara (2006), Eve ve diğerleri (1994), Hardwick ve diğerleri (2000), Nolan (2002), Dylan (2011), Gençtürk (2009), Tuna (2013) ve Demirkaya (2013), yaptıkları araştırmalarda erkeklerin kadınlardan daha başarılı olduklarını tespit

etmişlerdir. Buna karşın MC. Kinney ve diğerleri (1998), yaptıkları araştırmalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı performans sergilediklerini tespit etmişlerdir. Daha önce yapılan çalışmalarda genelde birbirinden farklı şehirlerde ve ülkelerde yaşamını sürdüren farklı sosyo-ekonomik düzeyde olan katılımcılar üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyi cinsiyet açısından farklı sonuçların ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir. Bu araştırmada ise aynı şehirde ve sosyo-ekonomik düzey açısından birbirine yakın olduğu düşünülen öğrenciler seçilmiştir. Araştırma yapılan öğrencilerin yaşlarının da küçük olması bağımsız hareket etme, gezme vb. faaliyetlerinin sınırlı olmasının da bu sonucun çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

3. Bireyin yaşadığı yerleşim biriminin tüm yaşamında etkili izler bıraktığı kabul edilen bir durumdur. Bu belirleyici faktör göz önüne alınarak öğrencilerin yaşadıkları yerleşim biriminin coğrafya okuryazarlığı üzerinde etkisi olup olmadığı araştırmaya eklenmiştir. Bu araştırmadaki bulgulardan hareketle kentten kırsal kesime doğru gidildikçe öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyinin düştüğü tespit edilmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kasabada öğrenim gören öğrencilerle, il merkezinde ve ilçelerde öğrenim gören öğrencilerin, köylerde öğrenim gören öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Kasabada, ilçe merkezinde ve il merkezinde ikamet eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin köylerde ikamet eden öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen ulusal ve uluslararası çalışmalar mevcuttur. Gençtürk (2009), özellikle ilköğretim döneminde kırsal kesimde yaşayan öğretmen adayları ile kent merkezinde yaşayanların coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Oigara (2006), ortaöğretim döneminde öğrencinin yaşadığı yerleşim biriminin coğrafya okuryazarlık puanları üzerinde farklı sonuçların ortaya çıkmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Cin (2008), kırsal bölge öğrencilerinin

doğayla daha fazla ilişki içerisinde olmalarının olumlu sonuçları olduğunu ifade etmektedir. Torrens (2001), Donovan (1993), Cin ve Yazıcı (2002), çocukların sahip olduğu coğrafi bilgilerin kaynağının büyük ölçüde yaşadıkları coğrafi ortamla olan ilişkilerine bağlı olduğunu belirtmektedirler. NAEP (1994), tarafından yapılmış olan araştırma sonucunda da 4. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim birimi türünün öğrencilerin coğrafi bilgilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer araştırma sonuçlarının aksine Whinship (2004), ortaöğretim döneminde ikamet edilen yerleşim biriminin coğrafya okuryazarlığını belirleyici bir şekilde etkilemediğini söylemektedir.

4. Anne ve babanın eğitim düzeyinin öğrencilerin coğrafya okuryazarlığı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan testlerin sonucunda annelerin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin de orantılı bir şekilde arttığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde babanın eğitim düzeyi ile ilgili de benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Anneleri ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin, anneleri okuryazar olmayan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin anneleri lise ve üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Anneleri lise mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin anneleri üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Babaları lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları okuryazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Babaları lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları ilkokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Babaları lise mezunu ve üniversite mezunu olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin babaları ortaokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan çıkan bu sonucu daha önce yapılan diğer araştırmalar desteklemektedir. Öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak okul başarısını arttıran

faktörler üzerinde yapılan araştırmalar okul başarısı üzerinde okul-aile dayanışmasının önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Çelenk, 2009). Gençtürk (2009), ebeveynlerin eğitim durumunun öğrenciye olan etkisi konusunda farklı sonuçlara ulaşmıştır. Anne ve babası okuryazar olmayan öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık ortalama puanlarının anne ve babası lisans ve üzeri eğitim almış olanlara göre daha yüksek olduğunu ve aradaki farkın da anlamlı olduğunu belirlemiştir. Eve ve arkadaşları (1994), öğrenci üzerinde babanın eğitim durumunun annenin eğitim durumundan az da olsa daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşmışlardır. NAEP'in (1994), yaptığı araştırmada ailenin eğitim seviyesi ile öğrenci başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Varışlı (2009), anne ve babanın eğitim seviyesinin öğrencinin çevre ile ilgili bilgi düzeyini olumlu etkilediğini belirtmektedir.

5. Bu araştırmada daha önceki araştırmalarda etkisi ölçülen seyahat değişkeninin coğrafya okuryazarlığı üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayısı değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara bakıldığında 4'ten fazla il ziyaret eden öğrencilerin 1 ya da 2 ili, 2 ya da 3 ili, 3 ya da 4 ili ziyaret eden ve yaşadığı yerin dışına hiç çıkmayan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşadığı yerin dışına hiç çıkmayan öğrencilerin 1 ya da 2 ili, 2 ya da 3 ili, 3 ya da 4 ili ve 4'ten fazla il ziyaret eden öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar öğrencilerin ziyaret ettikleri il sayısı arttıkça coğrafya okuryazarlık düzeylerinin de orantılı bir şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Daha önce yapılan araştırmaların bir kısmında seyahat deneyiminin coğrafya okuryazarlığını etkilemede belirleyici yerinin olduğunu savunan araştırmaların yanı sıra seyahat deneyiminin coğrafya okuryazarlığı konusunda önemli bir yerinin olmadığını belirten araştırmacılar da bulunmaktadır. Cross (1987), Eve ve diğerleri (1994), seyahat deneyimi ile coğrafya okuryazarlığı arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Demirkaya (2009), 5-6 ve üstünde il ziyaret eden öğrencilerin diğer öğrencilere göre coğrafya okuryazarlığı testinden daha yüksek

puan aldıklarını belirlemiş ancak anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bein (1990), Nolan (2002), Winship (2004) ve Oigara (2006), seyahat deneyiminin coğrafya okuryazarlığını olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Yurt dışında yapılan araştırmalarda genelde seyahat edilen ülkelerin sayısı üzerinde durulmuştur. Ülkemizde sosyo-ekonomik şartlar düşünüldüğünde bu araştırmada “ziyaret edilen il sayısı” üzerinden ölçme yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse yarısı 1 ile 3 arasında il ziyaret etmişlerdir. Bu durumun da öğrencilerin coğrafi algılarını olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

6. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerin akademik başarılarının coğrafya okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisine bakıldığı zaman akademik başarıları fazla olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin de aynı şekilde arttığı olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler ders notu ortalaması açısından duruma bakıldığında da benzer sonuçların çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin genel not ortalaması değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerden genel not ortalaması 2-3 arası, 3-4 arası ve 4-5 arası olanların, genel not ortalaması 1-2 arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Genel not ortalaması 2-3 arası olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeyleri genel not ortalaması 1-2 arası olanlara göre daha yüksektir. Aynı öğrencilerin genel not ortalaması 3-4 arası olan ve 4-5 arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Genel not ortalaması 3-4 arası, olan öğrencilerin genel not ortalaması 1-2 arası, 2-3 arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu, ancak genel not ortalaması 4-5 arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Genel not ortalaması 4-5 arası olan öğrencilerin genel not ortalaması 1-2 arası, 2-3 arası ve 3-4 arası olan öğrencilere göre coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal bilgiler not ortalaması değişkeni ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler ders notu ortalaması 3-4 arası ve 4-5 arası olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders

notu ortalaması 1-2 arası olan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde sosyal bilgiler ders notu ortalaması 3-4 ve 4-5 arası olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders notu ortalaması 2-3 arası olan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler ders notu ortalaması 4-5 olan öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sosyal bilgiler ders notu ortalaması 3-4 arası olan öğrencilerden daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan çıkan bu sonucu destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır. Dylan (2011), Eve ve diğerleri (1994), akademik ortalaması yüksek olan öğrencilerin daha iyi sonuç elde ettiklerini tespit etmişlerdir. Gençtürk (2009), ise yapmış olduğu araştırmada akademik başarının coğrafya okuryazarlığı konusunda belirleyici bir faktör olmadığını belirtmektedir. Bu yönüyle iki araştırmanın sonuçları birbirinden farklılık göstermektedir. Demirkaya (2009), yaptığı araştırmada dikkat çekici başka bir sonuca ulaşmış, not ortalaması düşük olan öğretmen adaylarının en yüksek ortalamayı elde ettiklerini tespit etmiştir.

7. Coğrafya okuryazarlığı ile ilgili yapılan daha önceki araştırmalarda öğrenim görülen sınıf mevcudu değişken olarak alınmamıştır. Bu araştırmada dikkate alınan bu değişkene göre elde edilen sonuçlarda sınıf mevcudu 0 ile 20 arasında değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sınıf mevcudu 21 ile 30 ve 31 üzeri arasında değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf mevcudu 21 ile 30 arasında değişen öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin sınıf mevcudu 31 ve üzeri değişen sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan çıkan bu sonucu olumlu ya da olumsuz yönde destekleyebilecek herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

8. Öğrencilerin yazılı, görsel ve işitsel medya kaynaklarını takip etmeleri ile coğrafya okuryazarlık puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Televizyonun ve internetin günlük yaşamında yoğun bir şekilde yer aldığı öğrencilerin okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu, yazılı medya kaynaklarını

daha az takip eden öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş ve ilgi düzeyleri de dikkate alındığında coğrafi içeriğe sahip olmayan yayınların ilgilerini çektiği bilinmektedir. Medya kaynaklarını kullanmanın belirleyiciliği konusunda araştırmacılar birbirinden farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Gençtürk (2009), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının televizyon, internet, radyo, gazete gibi medya kaynaklarını takip etme sıklığı ile coğrafya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir. Torrens (2001), gazete okumanın veya radyo dinlemenin coğrafi okuryazarlığa dayalı bilgileri artırmada belirleyici bir yerinin olmadığını, ancak televizyon izlemenin coğrafi okuryazarlığa olumlu katkıları olduğunu belirtmiştir. Cross (1987), öğrencilerin kitle iletişim araçlarını çok fazla kullanmadıklarını tespit etmiştir. Nolan (2002), ise kitap, gazete, dergi ve televizyon gibi medya kaynaklarının coğrafya okuryazarlığına katkıları olduğunu belirtmiştir. Sievertson (2005) ve Donovan (1993), televizyon izlemenin coğrafi bilgiyi artırmada önemli bir yerinin olmadığını ancak gazete okumanın olumlu katkı sağladığını belirtmektedir. Demirkaya (2009), medya araçlarını kullanmanın coğrafya okuryazarlık becerisini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Günümüzde en yaygın medya kaynağı olarak bilinen televizyonun araştırmaya katılan öğrenciler tarafından çok sık bir biçimde kullanıldığı bunun yanında hızla yaygınlaşan internetin de kullanım sıklığının arttığı bilinmektedir. Donovan (1993), ve Torrens (2001), internet kullanımının coğrafya okuryazarlığını geliştirme noktasında etkili olduğunu belirtmektedirler. Oigara (2006), gazete, internet, televizyon haberleri gibi farklı kaynakların coğrafi bilgi edinmede etkili olduğunu tespit etmiştir. Bu olumlu sonuçların dışına farklı sonuçlara ulaşan araştırmacılarda bulunmaktadır. Whinship (2004), medya kaynaklarını düzenli kullananlar arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bunun sebebi olarak sosyo-ekonomik gelişmişlik ve bilişim teknolojisinin ilgi çekici düzeyde gelişmesi gösterilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlarından yola çıkılarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Ders kitapları öğrenciler için derse hazırlık aşamasında ve dersin işlenişi sırasında temel başvuru kaynağıdır. Öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında birincil derecede öneme haizdir. Ders kitaplarındaki içeriklerin işlenecek konuya uygunluğu öğrencilerin kazanımlara ulaşmasını kolaylaştırıcı etkiye sahiptir. Araştırma konusunu oluşturan coğrafya okuryazarlığı açısından sosyal bilgiler dersi kazanımlarına bakıldığında coğrafya okuryazarlığı ile ilgili en fazla kazanımın 6. sınıf düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. 5. ve 7. sınıf düzeyindeki kazanımların coğrafya okuryazarlığı açısından yeterli sayıda olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersin yer alan içerik ve kazanımların coğrafya okuryazarlığı açısından zenginleştirilmesinin öğrencilerin coğrafya okuryazarlık yeteneğinin geliştirilmesi sürecinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı sosyal bilgiler ders programına coğrafya okuryazarlığına yönelik daha fazla içerik, kazanımlar ve etkinliklerin eklenmesinin olumlu sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir.

2. Ülkemizde ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilere yönelik coğrafya okuryazarlığı konusunda herhangi bir çalışmanın yapılmadığı bilinmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların ortaöğretim düzeyinden her sınıfla ilgili yapılacak coğrafya okuryazarlık çalışmaları için farklı ölçeklerin geliştirilmesi ülkemizdeki coğrafya okuryazarlık durumunu daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

3. Öğretmenler öğrencilere sorumluluk verirken onların coğrafya okuryazarlıklarının becerilerinin gelişmesine fayda sağlayabilecek araştırma ve proje ödevleri verebilirler.

4. Coğrafya okuryazarlığı konusunda farkındalık yaratmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “coğrafya okuryazarlığı” yarışması düzenlenip öğrencilere “Coğrafya Okuryazarlık Ödülü” adı altında ödül verilebilir.

5. Ebeveynlerin coğrafya okuryazarlık bilincinin artırılmasına yönelik bilgilendirici broşürler hazırlanabilir. Ebeveynlerinde öğrencileriyle birlikte katılabileceği farklı etkinlikler yapılabilir.

6. Coğrafi okuryazarlığı geliştirmeye yönelik coğrafya ile ilgili farklı içerik ve yayınlara sahip televizyon ve belgesel programları, internet siteleri ve ilgi çekici radyo programları hazırlanabilir. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin ilgisini çekebilecek eğlendirirken öğreten dergiler hazırlanabilir.

7. Öğrencilerdeki merak duygusunun giderilmesinde ve derste öğretilen kitabi bilgilerin dışında kendi yakın çevrelerinde veya farklı bölgelere yapılacak olan kısa süreli seyahatler veya geziler öğrencilerin coğrafi bilgilerinin artmasında ve yaşadıkları şehirleri veya ülkeyi tanımalarında olumlu katkılar sunacaktır. Bu seyahatler aynı zamanda öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin artırılmasında etkili olabilir. Bu amaçla öğrencilerin coğrafi bilgilerini artırma amaçlı seyahatler veya kısa süreli geziler düzenlenebilir.

8. Bir ders programı ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın eğitim öğretim verilecek ortam aynı şekilde iyi hazırlanmamışsa istenilen hedeflere ulaşılma şansı o kadar düşük kalacaktır. Okulun fiziki yapısı, sınıf sayısı, öğretmen sayısı, okuldaki materyal sayısına kadar birçok faktör okul hayatını birebir etkilemektedir. Öğrenim görülen sınıflardaki öğrenci mevcutları da çok önemli bir yere sahiptir. Öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda yapılan öğretim faaliyetinin daha sağlıklı sonuçlar doğurduğu yapılan birçok bilimsel çalışmada ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada sınıf mevcudu düşük olan sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizdeki öğrenci sayısı ve okul sayısı göz önüne alındığında sağlıklı eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılması için sınıf mevcutlarının düşürülmesinin her anlamda daha sağlıklı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Sınıf mevcutlarının düşürülmesinin öğrencilerin coğrafya okuryazarlık düzeylerinin artmasında olumlu etki yaratacağı söylenebilir.

9. Özellikle ilkokul düzeyindeki öğrencilere yönelik olarak harita okuryazarlığı, ve yer yön tayin etme gibi etkinliklere dayalı çalışmalarının yapılması öğrencilerin bu konudaki düzeylerini ortaya koyma açısından önemli bulguların elde edilmesine olanak sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Altınbilek, M. S. ve Sanalan, V. A. (2005). Coğrafya Okuryazarlığı I: Giriş. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:13, 341-357.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 7, No. 17, 9-26.
- Aslantürk, Z. (1999). *Araştırma Metot ve Teknikleri*, İstanbul: Emre Matbaası.
- Ata, N. (2007). *İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin “Kendimi Tanıyorum Ünitesi” ndeki Kazanımların Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Atalay, İ. (1994). *Genel Fiziki Coğrafya*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Aydın, A. (2005). *Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi: Ümraniye Örneği*. (Yayımlanmamış YL Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma (6. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baloğlu, N ve Karadağ, E. (2008). Öğretmen Yetkinliğinin Tarihsel Gelişimi ve Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği: Türk Kültürüne Uyarlama, Dil Geçerliliği ve Faktör Yapısının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı. 56, 571-606.
- Bascom, J. (2011). Geographic Literacy and Moral Formation Among University Students, *Review of International Geographical Education*, Vol. 1, No. 2, 92-112.
- Bawden, D. (2001). Information and Digital Literacies; A Review of Concepts, *Journal of Documentation*, LVII (2), 218-59.
- Bein, F. L. (1990). Baseline Geography Competency Test: Administered in Indiana Universities, *Journal of Geography*, 89 (6), 260-266.
- Bilgili, A. S. (2009). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Bliss, S. (2005). Geographically Literate Person, October 26, 2013, from <http://www.bls.gov/opub/ooq/2005/spring/art01.pdf>.

- Bromley, K. (1995). Developing Geographic Literacy. *Social Studies And Young Learner*. 8,(2). 1-3.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı (7. Baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş ve Çakmak, K. E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cin, M. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaşadıkları Yere Göre Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarındaki Farklılıklar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 185- 190.
- Cin, M. ve Yazıcı, H. (2002). The Influence of Direct Experience Experience on Children's Ideas about the Formation of Natural Scenery. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 11(1), p. 5-14.
- Chiodo, J. J. (1993). Mental Maps: Preservice Teachers' Awareness of The World, *Journal of Geography*, 92 (3), 10-117.
- Chiodo, J. J. (1997). Improving the Cognitive Development of Students' Mental Maps of the World, *Journal of Geography*, 96 (3), 153-163.
- Cross, J. A. (1987). Factors Associated with Students' Place Location Knowledge, *Journal of Geography*, March-April, 59-63.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş, Trabzon: Celepler Matbaacılık*.
- Daley, R. (2003). *No Geographer Left Behind A Policy Guide to Geography Education and the No Child Left Behind Act of 2001*. March 03, 2013, from www.aag.org/galleries/education.../nclb.pdf.
- Demirkaya, H. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlığı Burdur Örneği*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dylan, P. (2011). *Pathway to Ignorance: An Analysis of Geography in American Education and a Survey of Geographic Literacy among Undergraduate College Students. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. University of Florida.
- Dikmenli, Y. (2013). Geographic literacy perception scale (GLPS) validity and reliability study. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)Vol. 4(1), pp. 1-15*.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, İstanbul: MEB Basımevi.

- Doğanay, H. (1999). *Coğrafyaya Giriş*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri* (5. Baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Donovan, I. (1993). Geographic Literacy and Ignorance: A Survey of Dublin Adults and School Children. *Geographical Viewpoint*, (21), 73-92.
- Downs, R. M., Liben, L. S., & Daggs, D. G. (1988). *On Education and Geographers: The Role of Cognitive Developmental Theory in Geographic Education*. *Annals of the Association of American Geographers*, 74 (4), 680-700.
- Edelson, D. C. (2012). *Geo-Education: Preparation for 21st-Century Decisions*. February 11, 2013, from <http://education.nationalgeographic.com>.
- Edelson, D.C. (2009). *Geographic Literacy in U.S. by 2025*. Retrieved October 11, 2013, from <http://www.esri.com/news/arcnews/spring09articles/geographic-literacy.html>.
- Edwards, J. (2012). Geographic Literacy and Defoe's Complete Englishmen: Mere Bookcases v. Walking Maps. *Journal for Eighteenth-Century Studies*, 35 (3), 325-341.
- Erden, M. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretim*, Ankara: Alkım Yayınları.
- Eve, R. A., Price, B., & Counts, M. (1994). Geographic Illiteracy Among College Students. *Youth&Society*, 25 (3), 408-427.
- Gençtürk, E. (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Geography Education Standards Project. (1994). *Geography for Life: National Geographic Standards 1994*. Washington, DC: National Geographic Society. Washington D.C.
- Göçen, C. (2011). *12. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Gritzner, C. F. (2002). 'What Is Where, Why There, and Why Care? *Journal of Geography*, 101(1), 38-40.
- Gritzner, C. F. (2003). Why Geography?. *Journal of Geography*, 102(2), 90-91.
- Gollledge, R. G. (2002). The Nature of Geographic Knowledge, *Annals of the*

- Association of American Geographers*, 92(1), 1-14.
- Güneş, F. (1997). Okur-yazarlık Kavramı ve Düzeyleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı. 27, 499-507.
- Haas, M. E. (1989). Teaching Geography in The Elementary School. Retrieved February 22, 2013, from *Eric Clearing*.
- Hardwick, S. W., Bean, L.L., Alexander, K. A., & Shelley, F. M. (2000). Gender vs. Sex Differences: Factors Affecting Performance in Geographic Education. *Journal of Geography*, 99 (6), 238-244.
- Hertig, P & Reinfried, S. (2011). [Geographical Education: How Human-Environment-Society. March 2,0 2013, from http://www.eolss. net.](http://www.eolss.net)
- Hinde, E., Sharon E., Osborn P., Ekiss, G.O & Ronald I. Dorn. (2011). Geographic Literacy in the United States: Challenges and Opportunities in the NCLB Era (Ed: Gary S. Elbow, David J. Rutherford and Christopher Shearer). 51-56. Washington.
- What is geo-literacy.* (n.d). Retrieved. August 28,2013,<http://education.nationalgeographic.com/education/media/what-is-geo-literacy>.
- [Http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=okuryazar.\(b.t\)](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=okuryazar.(b.t)). 12 Ocak 2013. www.tdk.gov.tr.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (5. Baskı)*. Ankara: Asil Yayın Değitim.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (16. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karabağ, S. (1998). Coğrafya Öğretiminde Anahtar Sorular ve Kavramlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı.2, 25-41.
- Keçe, M. (2009). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarihsel Okuryazarlık Durumlarının Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Keeling, D, J. (2003). *Global Ignorance – Geographic Illiteracy*, October 23, 2014, from www.wku.edu/echo.

- Kinney, M. C, Warren, C. and Others. (1988). *Preservice Elementary Education Majors' Knowledge of World Geography*. Retrieved June 12, 2013, from <http://files.eric.ed.gov>.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling, Third Edition*. New York: The Guilford Press.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretimi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kitchin, R. M. (1996). Are There Sex Differences in Geographic Knowledge and Understanding? *The Geographical Journal*, Vol. 162, No. 3, pp. 273-286.
- Le Vasseur, M. L. (1999). Students' Knowledge of Geography and Geography Careers. *The Geographical Journal*, Vol. 98, No. 6, pp. 265-527.
- Lohman, D. A. (2011). *Geographic Literacy, Objectives, and Active Learning in Geography*. 10.02.2013, United States Military Academy, West Point, NY Retrieved from usm.edu/cfe/Literature/Lohman_11.pdf.
- Manfield, D. (n.d). *How To Help Children Become Geographically Literate*. September 11, 2012 from <http://www.cgeducation.ca>.
- MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. ve 7. Sınıflar Öğretim Programı. Ankara.
- MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. 10 Ekim 2013, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>.
- Mhishi, M., Pedzisai E & Edward M. (2013). Geographic Literacy and World Knowledge amongst Open Distance Learning Students in Zimbabwe. *Greener Journal of Educational Research*, Vol. 3 (7), pp. 301-309.
- NAEP Geography Consensus Project. (2002). *Geography Framework for the 1994 and 2001 National Assessment of Educational Progress National Assessment Governing Board*. U.S. Department of Education: Washington, DC.
- National Education Process. (1994). Geography Report Card. National Assessment of Educational Progress, Princeton, Washington DC.
- National Geographic Roper. (2002). Global Geographic Literacy Survey. Prepared by Roper ASW for: National Geographic Education Foundation. Washington D.C.

- National Geographic Roper Public Affairs. (2006). Geographic Literacy Prepared by Roper ASW for: National Geographic Education Foundation. Washington D.C.
- Nishimoto, S. (2012). *Evaluating Mental Maps*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Oregon: Oregon Üniversitesi.
- Nolan, R. E. (2002). Geo-Literacy: How Well Adults Understand the World in Which They Live. *Adult Basic Education*, 12 (3), 134-144.
- Oigara, J. (2006). *A Multi-Method Study of Background Experiences Influencing Levels of Geographic Literacy*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Thesis Binghamton University. Binghamton.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel Değişim Surecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi. *Bilgi Dünyası*, Sayı. 11 (1) 101-121.
- Özgüven, İ. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Öztürk, C. (2007). Coğrafya: Gelişimi, İçeriği, Eğitimi. S. Karabağ ve S. Şahin, (Ed.), Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi (1-51). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk, M ve Alkış, S. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya ile İlgili Algılamaları, Sayı 8, (3), 782-797, 11 Nisan 2013 <http://ilkogretim-online.org.tr/vol8s3m13.pdf>.
- Rogers, L. (1997). *Geographic Literacy Through Children's Literature*, Colorado: Teacher Ideas Pres.
- Rogers, L., & Bromley, K. (1995). Developing Geographic Literacy: An Annotated List of Children's Literature. *Social Studies And The Young Learner*. (Pull-out feature) 8 (2), 1-3.
- Rosenberg, M. (2006). Geographic Illiteracy Led Us To Be Hoodwinked Into War, Retrieved February 01, 2013, from <http://www.suntimes.com/output/otherviews/cst-edt-ref181.html>.
- Şahin, S. (2003). Coğrafya Öğretiminde Beş Temel Konu. Eğitim Bilimleri Kongresi: 15-18 Ekim 2003 XII. Antalya.
- Saarinen, T.F. & MacCabe, C. L. (1995). World Patterns of Geographic Literacy Based on Sketch Map Quality. *Professional Geographers*, 47(2), 196-204.

- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış, B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (3)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sagay, N. (2007). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretimi: Problemler- Öneriler*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Schoenfeldt, M. (2001). Geographic Literacy and Young Learners. *The Educational Forum*, 66, 26-31.
- Seçer, İ. (2013). *SSPS ve LREL İle Pratik Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sieverston, M. (2005). *Is Geography Knowledge Improving? A Study of Current Geographic Knowledge Among United States College Geography Students*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Delta State University, Cleveland Mississippi.
- Snavey, L. & Nastassia. C. (1997). The Information Literacy Debate. *The Journal of Academic Librarianship*, XXIII(1), 9-13.
- Sönmez, V. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Stoltman, J. P. (1991). Teaching Geography at School and Home, Retrieved, September 22, 2013, from eric.ed.gov.
- Swanton, P. (2011). Geographic Literacy in Natural England, Retrieved October 11, 2013, from <http://www.naturalengland.org.uk>.
- Terzi, C. I. (2008). *İlköğretim I. Kademe Fen ve Teknoloji Dersini Yürüten Sınıf Öğretmenleri İle II. Kademe Fen ve Teknoloji Dersini Yürüten Fen Bilgisi (Fen ve Teknoloji) Öğretmenlerinin Fen Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Sonuçların Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Tesar, J. E. (2010). The Impact of a Geographic Information System on Middle School Students' Geographic Literacy and Historical Empathy. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ohio University. Ohio
- Thomas, P. G. (2001). *An Analysis of The Geographic Knowledge of Preservice Teachers at Selected Midwestern Universities*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kansas State University. Kansas.

- Torrens, P. M. (2001). Where in The World? Exploring The Factors Driving Place Location Knowledge Among Secondary Level Students in Dublin, Ireland. *Journal of Geography*, 100 (2), 49-60.
- Trygestad, J. (1997). *Students' Conceptual Thinking In Geography*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Minnesota.
- Tuna, F. (2013). Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Coğrafi Okuryazarlık Düzeyleri: Mevcut Durum Analizi ve Öneriler, *Türkiye Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi*, İstanbul. S. 929.
- Tuncel, H. (2002). Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12(2), 83-103.
- Varışlı, T. (2009). *Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığının Değerlendirilmesinde Sosyodemografik Değişkenlerin Rolü*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Whinship, J. M. (2004). *Geographic Literacy and World Knowledge Among Undergraduate College Students*. (Master of Science in Geography). Virginia Polytechnic Institute and State University. Virginia.
- Wood, W. R., Eicher, C., Webster, L., & Gullickson, A. (1988). Geographical Knowledge of University Elementary Education Reports. Majors. The University of South Dakota. Retrieved October 15, 2013, from <http://eric.ed.gov/ED:299213>.

Ek 1: Coğrafya Okuryazarlık Testi Pilot Uygulama

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Sevgili öğrenciler;

Bu araştırma, sizlerin Coğrafya okuryazarlık düzeyinizi belirlemek ve bunu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak için yapılmaktadır. Bu araştırmadan elde edilecek veriler bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır. Adınızı soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Aşağıda kişisel bilgilerinizi ve coğrafya okuryazarlık becerinizi değerlendiren 2 bölüm yer almaktadır.

I.Bölümde; Kişisel bilgilerinize ait 9 madde,

II.Bölümde; Coğrafya okuryazarlığınızı ölçme amacıyla hazırlanan 41 soru yer almaktadır.

Hüseyin EROL
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

(Sorularda size uyan seçeneğin yanındaki kutuya (X) işareti koyarak cevabınızı belirtiniz)

1- Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()

2- Yaşadığınız yerleşim birimi :

Köy (), Kasaba (), İlçe (), İl ()

3- Ebeveynlerinizin eğitim durumu :

	Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Anne:	()	()	()	()	()
Baba:	()	()	()	()	()

4- Türkiye’de ziyaret ettiğiniz il sayısı :

1-2 ()

2-3 ()

3-4 ()

4’ten fazla ()

Yaşadığım yerin ilin dışına hiç çıkmadım ()

5- Ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri aşağıdaki hangi kaynakları kullanarak takip ediyorsunuz?

		Hergün	Haftada 5-10 kez	Haftada 1-2 kez	Ayda 1-2 kez	Hiçbir zaman
5.1	Televizyon					
5.2	İnternet					
5.3	Gazete					
5.4	Radyo					
5.5	Çeşitli Dergiler					

Diğer (Lütfen belirtiniz).....

- 6- Genel Not Ortalamanız:**
1. 1-2 arası ()
 2. 2-3 arası ()
 3. 3-4 arası ()
 4. 4-5 arası ()

- 7- Sosyal Bilgiler Dersindeki Not Ortalamanız:**
1. 1-2 arası ()
 2. 2-3 arası ()
 3. 3-4 arası ()
 4. 4-5 arası ()

8- Aşağıda yer alan bilgi ve becerilerden hangisi sizce daha önceliklidir?

		Kesinlikle önemli	Önemli	Biraz önemli	Hiç önemli değil
8.1	Yabancı dil bilmek				
8.2	Bilgisayar kullanmak				
8.3	Ülkelerin yerini bilmek				
8.4	Doğal kaynakları öğrenmek				
8.5	Farklı yerlerdeki insan ve kültürlerle ilgili bilgili olmak				

Diğer (Lütfen belirtiniz).....

9- Coğrafi bilgilerinizi artırmak için aşağıdakilerden hangisini veya hangilerini ne sıklıkla yaparsınız?

		Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Bazen	Hiçbir zaman
9.1	Televizyon izlerim					
9.2	Dergileri takip ederim					
9.3	Belgesel izlerim					
9.4	Gezilere katılırım					
9.5	İnterneti kullanırım					
9.6	Ders Kitabından					
9.7	Öğretmenlerimden					
9.8	Anne ve Babamdan					

Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

II. BÖLÜM

Soruların doğru cevabını daire içine alınız.

1- I. Ülkemizin en gelişmiş ilidir
II. Ülkemizde nüfus yoğunluğu en fazla olan ildir
Yukarıda bazı özellikleri verilen ilimiz **harita 1'de** kaç numarayla gösterilmiştir?

A) 1 B) 5 C) 7 D) 8

2- Ülkemizi ziyarete gelen bir turist sırasıyla Efes-Kapadokya-Anıtkabir-Hasankeyf'i ziyaret etmek istemektedir. Bu turist sırasıyla **harita 1'de** hangi numaraları ziyaret etmelidir?

A) 1-2-3-4 B) 2-8-3-5
C) 10-4-3-5 D) 4-5-6-7

3- **Harita 1'de** yaşadığınız ilin üzerine çarpı işareti koyduktan sonra bu ilin kuzey, güney, doğu ve batısında bulunan komşularını aşağıda belirtilen yerlere yazınız?

Doğu (.....) Batı (.....)
Güney (.....) Kuzey (.....)

4- Anadolu'nun kapılarını Türklere açan Malazgirt Meydan Savaşı Muş ilimizin Malazgirt ilçesinde yapılmıştır. **Harita 1'de** bu savaşın yapıldığı ilimiz hangi numarayla gösterilmiştir?

A) 5 B) 6 C) 7 D) 8

5- **Harita 1'de** 7, 8, 9 ve 10 numaralarıyla gösterilen şehirlerimiz hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir.

	7	8	9	10
A) Bursa	Konya	Mersin	İzmir	
B) Konya	Ankara	Adana	Aydın	
C) Ankara	Kayseri	Adana	Aydın	
D) Bursa	Konya	Adana	İzmir	

6- Ülkemizde bazı yerlerin nüfusu yılın belirli dönemlerinde artış göstermektedir. **Harita 2'de** numaralandırılmış yerlerden hangisinin nüfusu tarım işlerinde çalışanların yoğun göçleri nedeniyle yaz aylarında artış göstermektedir?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

HARİTA 1

7- Tarım ürünlerine dayalı üretim yapan bazı kuruluşlar hammaddeye yakın yerlere fabrikalarını kurarlar. Siz bir yatırımcı olsaydınız zeytin ve zeytin ürünleriyle ilgili fabrika açmak isteseydiniz. Bu fabrikayı **harita 2’de** kaç numaralı yerde açmanız uygun olurdu?

- A) 1 B) 2 C) 9 D) 10

8- Ülkemizde nüfus yoğunluğu dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Aşağıda verilen illerden hangisinin nüfus yoğunluğu diğerlerine göre daha azdır?

- A) Diyarbakır B) Afyonkarahisar
C) Tunceli D) Bursa

9-**Harita 2’de** ülkemizin bazı komşuları harflerle belirtilmiştir. Bunlardan D, E ve F harfleriyle gösterilen komşularımız hangileridir?

	D	E	F
A)	Bulgaristan	Irak	Gürcistan
B)	Yunanistan	Ermenistan	İran
C)	Suriye	İran	Irak
D)	Bulgaristan	Gürcistan	İran

10- Son aylarda iç karışıklıkların yaşandığı ülkemizin sınır komşusu olan ülke **harita 2’de** hangi harfle gösterilmiştir?

- A) B B) E C) F D) A

11- Kuzey yarım kürede güneyden kuzeye gidildikçe hava sıcaklığı düşmektedir. **Harita 2’de** kış mevsiminde 1, 2, 3 ve 4 numaralarıyla gösterilen yerlerden hangisinde sıcaklık en yüksek ölçülür?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

12- **Harita 2’de** 5 numaralı yerde en fazla görülebilecek doğal afet aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Kuraklık B) Heyelan
C) Orman yangını D) Erozyon

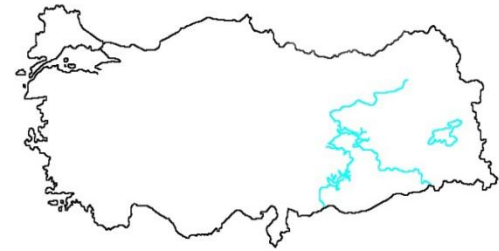
13- Türkiye’nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı’nın bulunduğu yer **harita 2’de** kaç numarayla gösterilmiştir?

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7

HARİTA 2

14- Aşağıdaki haritada ülkemizin güneydoğusundan geçen iki büyük ırmak gösterilmiştir. Bu ırmaklar hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) Kızılırmak- Yeşilırmak
B) Fırat- Göksu
C) Fırat –Dicle
D) Seyhan- Ceyhan

15- Aşağıdaki harita üzerinde 3 numarayla gösterilen dağ sırası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kuzey Anadolu Dağları
- B) İç Anadolu Dağları
- C) Güney Doğu Toroslar
- D) Batı Toroslar

16- Her yıl milyonlarca turisti kendisine çeken Piramitler (1), Eyfel Kulesi (2), Tac Mahal'in (3) bulundukları ülkeler aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

1	2	3
A) Mısır	Fransa	Pakistan
B) Suriye	İngiltere	Çin
C) Mısır	Fransa	Hindistan
D) Hindistan	Almanya	Afganistan

17- Hint Okyanusunun aşağıdaki kıtalardan hangisine kıyısı yoktur?

- A) Avrupa
- B) Asya
- C) Okyanusya
- D) Afrika

18- Cebelitarık Boğazının kuzeyinde ve güneyinde yer alan kıtalar hangi seçenekte doğru olarak gösterilmiştir?

Kuzey	Güney
A) Avrupa	Asya
B) Asya	Avrupa
C) Okyanusya	Antarktika
D) Avrupa	Afrika

19- Üç dinin kutsal şehri olan Kudüs aşağıdaki ülkelerden hangisinde yer alır?

- A) Ürdün
- B) İsrail
- C) Mısır
- D) Suriye

20- Öğretmeni Ayşe'ye "Türklerin ilk ortaya çıkış yeri olan ve ilk Türk devletlerinin kurulduğu yerlerle ilgili bir araştırma ödevi vermiştir. Ayşe bu ödevini yaparken aşağıdaki kıtalardan hangisinin haritasını çizerek ödevine eklemelidir?

- A) Avrupa
- B) Okyanusya
- C) Afrika
- D) Asya

21- Orta Asya'dan çıkartılan petrol ve doğalgazın Avrupa'ya taşınması istenirse aşağıdaki ülkelerden hangisi kullanılırsa **en az** maliyetli ve en kısa yol olur?

- A) Irak
- B) Rusya
- C) Türkiye
- D) Çin

22- Ali'nin Sosyal Bilgiler öğretmeni dünyadaki ülkeleri ekonomik olarak sınıflandırırken; gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve geri kalmış ülkeler olarak belirtmiştir. Öğretmen gelişmekte olan ülkelere aşağıdakilerden hangisini örnek olarak **gösteremez**?

- A) İtalya
- B) Türkiye
- C) Bulgaristan
- D) Azerbaycan

23- Aşağıda verilen haritalarla ilgili verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

1

2

- A) I Numaralı haritanın ölçeği II numaralı haritadan daha büyüktür
- B) II Numaralı haritada ayrıntı daha fazladır
- C) II Numaralı harita kağıt üzerinde daha fazla yer kaplar
- D) II Numaralı haritanın ölçeği I numaralı haritadan daha büyüktür

24- Temmuz ayında kayak yapmak isteyen bir kişi aşağıdaki ülkelerden hangisine gitmelidir?

- A) İngiltere
- B) ABD
- C) Danimarka
- D) Arjantin

25- Son 40 yıldır ülke olarak üye olmaya çalıştığımız uluslararası topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) NATO
- B) Birleşmiş Milletler
- C) Avrupa Birliği
- D) İslam Konferansı Örgütü

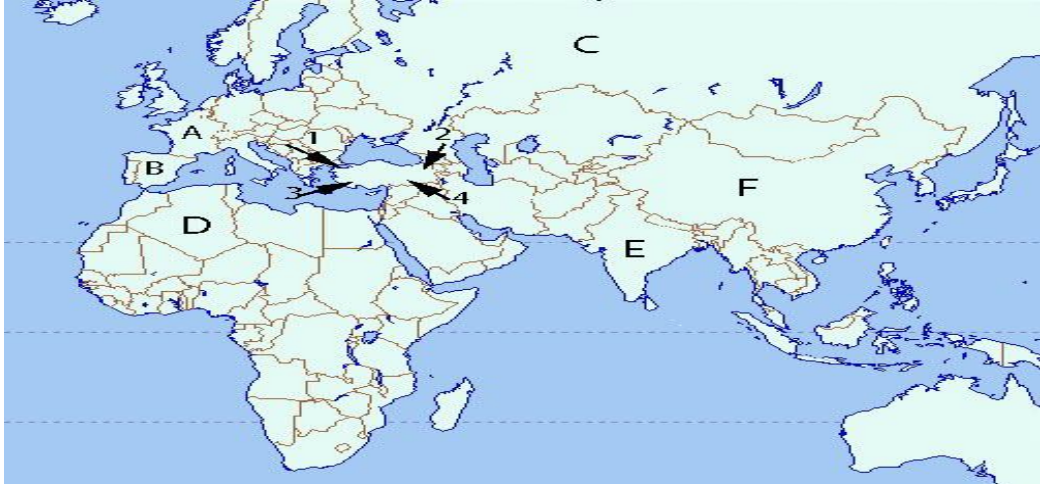
26- Aşağıdaki ülkelerden hangisi yıl boyunca güneş enerjisinden **daha az** faydalanabilir?

- A) İspanya
- B) İsveç
- C) İran
- D) Türkiye

27- Ulaşım faaliyetinin yapılmasını olumlu veya olumsuz etkileyen sebeplerden biride yer şekilleridir. Aşağıdaki seçeneklerde verilen illerimizden hangisinde yerşekillerinin ulaşım faaliyetini olumsuz etkisinden **da az** bahsedilebilir?

- A) Hakkari
- B) Bingöl
- C) Artvin
- D) Konya

HARİTA 3

29- Hava durumunu izleyen Berk spikerin “Balkanlardan gelen soğuk hava dalgası ülkemizde sıcaklığı önemli ölçüde azaltacak” cümlesini duyup harita üzerinde Balkanları bulmak istemiştir. Berk **harita 3**’te hangi rakamın bulunduğu yere bakmalıdır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

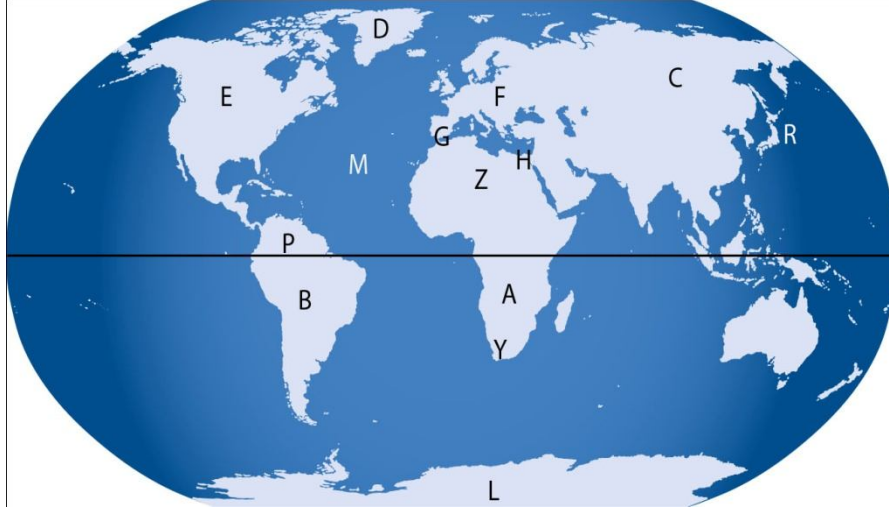
30- **Harita 3**’te B ve C harfleriyle gösterilen ülkeler aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

B	C
A) İtalya	İngiltere
B) Portekiz	Türkiye
C) İspanya	Rusya
D) Rusya	Fransa

31- **Harita 3**’te Dünyanın nüfusu en kalabalık 2 ülkesi gösterilmiştir. Bu ülkeler hangi seçenekte doğru gösterilmiştir?

A) Çin	ABD
B) Almanya	Hindistan
C) Hindistan	Çin
D) Brezilya	Afganistan

HARİTA 4

32-**Harita 4'te** verilen kıtalardan hangisinin **tamamı** kuzey yarımkürede bulunmaktadır?

- A) Avrupa B) Okyanusya
C) Afrika D) Güney Amerika

33- **Harita 4'te** “**M**” harfiyle gösterilen yer aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyük Okyanus
B) Akdeniz
C) Çin Denizi
D) Atlas Okyanusu

34- Dünyada teknoloji konusunda lider ülkeler arasında yer alan, Asya kıtasında bulunan ve II. Dünya Savaşında atom bombasıyla büyük zarar gören Japonya **harita 4'te** hangi harfle gösterilmiştir?

- A) E B) R C) Y D) F

35- Hindistan'dan İngiltere'ye doğru yola çıkan bir gemi aşağıdaki yollardan hangisini kullanırsa **en kısa sürede** yolculuğunu tamamlar? (**Harita 4'ten faydalanabilirsiniz**)

- A) Hint Okyanusu-Kızıldeniz-Akdeniz-Cebelitarık Boğazı-Atlas Okyanusu
B) Hint Okyanusu-Büyük Okyanus-Cebelitarık Boğazı-Atlas Okyanusu-Akdeniz
C) Hint Okyanusu-Büyük Okyanus-Cebelitarık Boğazı-Atlas Okyanusu
D) Büyük Okyanus- Hint Okyanusu-Kızıldeniz-Atlas Okyanusu-Cebelitarık Boğazı

36- **Harita 4'te** Kızıldeniz'i Akdeniz'e bağlayan Suveyş Kanalı'nın bulunduğu yer hangi harfle gösterilmiştir?

- A) G B) F C) Z D) H

37- **Harita 4'te** A, C ve F harfleriyle gösterilen kıtalar hangi seçenekte doğru bir şekilde verilmiştir?

A	C	F
A) Afrika	Asya	Avrupa
B) Asya	Avrupa	Antarktika
C) Avrupa	Asya	Afrika
D) Afrika	Asya	Okyanusya

- 38- I. Dünyanın akciğerleri olarak bilinirler
II. Ekvatorial bölgede bulunurlar
III. Dünya'nın en sık ormanları olarak bilinirler

Yukarıda özellikleri verilen Amazon ormanlarının bulunduğu yer **harita 4'te** hangi harfle gösterilmiştir?

- A) Y B) P C) A D) Z

39- **Harita 4'te** aynı anda farklı mevsimlerin yaşandığı ülkeler hangi seçenekte doğru bir şekilde gösterilmiştir?

- A) Almanya- Türkiye
B) Fransa- İtalya
C) Avustralya- Kanada
D) Çin- Hindistan

40- Yaz tatiline **harita 4** üzerindeki "F" harfinden başlayan bir öğrenci tatilinin diğer kısmında Dünya'nın en büyük çölü olan Sahra Çölünü ziyaret etmek istemekte daha sonra Ümit Burnunu görmek istemektedir. Bu öğrenci Dünya haritası üzerinde sırasıyla hangi harflerin bulunduğu yerlere gitmelidir?

- A) F-H B) Z-Y
C) Y-Z D) A-C

EK 2: Coğrafya Okuryazarlık Testi Asıl Uygulama

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Sevgili öğrenciler;

Bu araştırma, sizlerin Coğrafya okuryazarlık düzeyinizi belirlemek ve bunu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak için yapılmaktadır. Bu araştırmadan elde edilecek veriler bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır. Adınızı soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Aşağıda kişisel bilgilerinizi ve coğrafya okuryazarlık becerinizi değerlendiren 2 bölüm yer almaktadır.

I.Bölümde; Kişisel bilgilerinize ait 9 madde,

II.Bölümde; Coğrafya okuryazarlığınızı ölçme amacıyla hazırlanan 29 soru yer almaktadır.

Hüseyin EROL
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

(Sorularda size uyan seçeneğin yanındaki kutuya (X) işareti koyarak cevabınızı belirtiniz)

1- Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()

2- Yaşadığınız yerleşim birimi :

Köy (), Kasaba (), İlçe (), İl ()

3- Ebeveynlerinizin eğitim durumu :

	Okuryazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Anne:	()	()	()	()	()
Baba:	()	()	()	()	()

4- Türkiye’de ziyaret ettiğiniz il sayısı :

1-2 ()

2-3 ()

3-4 ()

4’ten fazla ()

Yaşadığım yerin ilin dışına hiç çıkmadım ()

5- Ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeleri aşağıdaki hangi kaynakları kullanarak takip ediyorsunuz?

		Hergün	Haftada 5-10 kez	Haftada 1-2 kez	Ayda 1-2 kez	Hiçbir zaman
5.1	Televizyon					
5.2	İnternet					
5.3	Gazete					
5.4	Radyo					
5.5	Çeşitli Dergiler					

Diğer (Lütfen belirtiniz).....

6- Genel Not Ortalamanız:

1. 1-2 arası ()

2. 2-3 arası ()

3. 3-4 arası ()

4. 4-5 arası ()

7- Sosyal Bilgiler Dersindeki Not Ortalamanız:

1. 1-2 arası ()

2. 2-3 arası ()

3. 3-4 arası ()

4. 4-5 arası ()

8- Aşağıda yer alan bilgi ve becerilerden hangisi sizce daha önceliklidir?

		Kesinlikle önemli	Önemli	Biraz önemli	Hiç önemli değil
8.1	Yabancı dil bilmek				
8.2	Bilgisayar kullanmak				
8.3	Ülkelerin yerini bilmek				
8.4	Doğal kaynakları öğrenmek				
8.5	Farklı yerlerdeki insan ve kültürlerle ilgili bilgili olmak				

Diğer (Lütfen belirtiniz).....

9- Coğrafi bilgilerinizi artırmak için aşağıdakilerden hangisini veya hangilerini ne sıklıkla yaparsınız?

		Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Bazen	Hiçbir zaman
9.1	Televizyon izlerim					
9.2	Dergileri takip ederim					
9.3	Belgesel izlerim					
9.4	Gezilere katılırım					
9.5	İnterneti kullanırım					
9.6	Ders Kitabından					
9.7	Öğretmenlerimden					
9.8	Anne ve Babamdan					

Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

II. BÖLÜM

Soruların doğru cevabını daire içine alınız.

1- Ülkemizi ziyarete gelen bir turist sırasıyla Efes-Kapadokya-Anıtkabir-Hasankeyf'i ziyaret etmek istemektedir. Bu turist sırasıyla **harita 1**'de hangi numaraları ziyaret etmelidir?

- A) 1-2-3-4 B) 2-8-3-5
C) 10-4-3-5 D) 4-5-6-7

HARİTA 1

2-Harita 1'de yaşadığınız ilin üzerine çarpı işareti koyduktan sonra bu ilin kuzey, güney, doğu ve batısında bulunan komşularını aşağıda belirtilen yerlere yazınız?

Doğu (.....) Batı (.....)
Güney (.....) Kuzey (.....)

3- **Harita 1**'de 7, 8, 9 ve 10 numaralarıyla gösterilen şehirlerimiz hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir.

7	8	9	10
A) Bursa	Konya	Mersin	İzmir
B) Konya	Ankara	Adana	Aydın
C) Ankara	Kayseri	Adana	Aydın
D) Bursa	Konya	Adana	İzmir

HARİTA2

4-Ülkemizde bazı yerlerin nüfusu yılın belirli dönemlerinde artış göstermektedir. **Harita 2**'de numaralandırılmış yerlerden hangisinin nüfusu tarım işlerinde çalışanların yoğun göçleri nedeniyle yaz aylarında artış göstermektedir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

5- Ülkemizde nüfus yoğunluğu dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Aşağıda verilen illerden hangisinin nüfus yoğunluğu diğerlerine göre daha azdır?

- A) Diyarbakır B) Afyonkarahisar
C) Tunceli D) Bursa

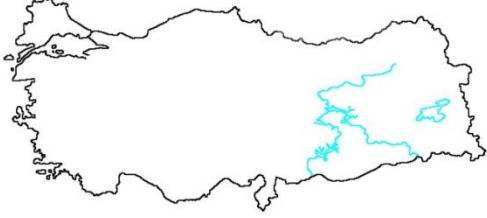
6- **Harita 2**'de ülkemizin bazı komşuları harflerle belirtilmiştir. Bunlardan D, E ve F harfleriyle gösterilen komşularımız hangileridir?

D	E	F
A) Bulgaristan	Irak	Gürcistan
B) Yunanistan	Ermenistan	İran
C) Suriye	İran	Irak
D) Bulgaristan	Gürcistan	İran

7- Son aylarda iç karışıklıkların yaşandığı ülkemizin sınır komşusu olan ülke **harita 2**'de hangi harfle gösterilmiştir?

- A) B B) E C) F D) A

8-Aşağıdaki haritada ülkemizin güneydoğusundan geçen iki büyük ırmak gösterilmiştir. Bu ırmaklar hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) Kızılırmak- Yeşilırmak
- B) Fırat- Göksu
- C) Fırat –Dicle
- D) Seyhan- Ceyhan

9-Aşağıdaki harita üzerinde 3 numarayla gösterilen dağ sırası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kuzey Anadolu Dağları
- B) İç Anadolu Dağları
- C) Güney Doğu Toroslar
- D) Batı Toroslar

10- Her yıl milyonlarca turisti kendisine çeken Piramitler (1), Eyfel Kulesi (2), Tac Mahal'in (3) bulundukları ülkeler aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

1	2	3
A) Mısır	Fransa	Pakistan
B) Suriye	İngiltere	Çin
C) Mısır	Fransa	Hindistan
D) Hindistan	Almanya	Afganistan

11- Hint Okyanusunun aşağıdaki kıtalardan hangisine kıyısı yoktur?

- A) Avrupa
- B) Asya
- C) Okyanusya
- D) Afrika

12- Cebelitarık Boğazının kuzeyinde ve güneyinde yer alan kıtalar hangi seçenekte doğru olarak gösterilmiştir?

Kuzey	Güney
A) Avrupa	Asya
B) Asya	Avrupa
C) Okyanusya	Antarktika
D) Avrupa	Afrika

13- Öğretmeni Ayşe'ye "Türklerin ilk ortaya çıkış yeri olan ve ilk Türk devletlerinin kurulduğu yerlerle ilgili bir araştırma ödevi vermiştir. Ayşe bu ödevini yaparken aşağıdaki kıtalardan hangisinin haritasını çizerek ödevine eklemelidir?

- A) Avrupa
- B) Okyanusya
- C) Afrika
- D) Asya

14- Orta Asya'dan çıkartılan petrol ve doğalgazın Avrupa'ya taşınması istenirse aşağıdaki ülkelerden hangisi kullanılırsa **en az** maliyetli ve en kısa yol olur?

- A) Irak
- B) Rusya
- C) Türkiye
- D) Çin

15- Ali'nin Sosyal Bilgiler öğretmeni dünyadaki ülkeleri ekonomik olarak sınıflandırırken; gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve geri kalmış ülkeler olarak belirtmiştir. Öğretmen gelişmekte olan ülkelere aşağıdakilerden hangisini örnek olarak **gösteremez**?

- A) İtalya
- B) Türkiye
- C) Bulgaristan
- D) Azerbaycan

16- Son 40 yıldır ülke olarak üye olmaya çalıştığımız uluslararası topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) NATO
- B) Birleşmiş Milletler
- C) Avrupa Birliği
- D) İslam Konferansı Örgütü

17- Aşağıdaki ülkelerden hangisi yıl boyunca güneş enerjisinden **daha az** faydalanabilir?

- A) İspanya
- B) İsveç
- C) İran
- D) Türkiye

18- Ulaşım faaliyetinin yapılmasını olumlu veya olumsuz etkileyen sebeplerden biride yer şekilleridir. Aşağıdaki seçeneklerde verilen illerimizden hangisinde yerşekillerinin ulaşım faaliyetini olumsuz etkisinden **daha az** bahsedilebilir?

- A) Hakkari
- B) Bingöl
- C) Artvin
- D) Konya

HARİTA 3

19- Hava durumunu izleyen Berk spikerin "Balkanlardan gelen soğuk hava

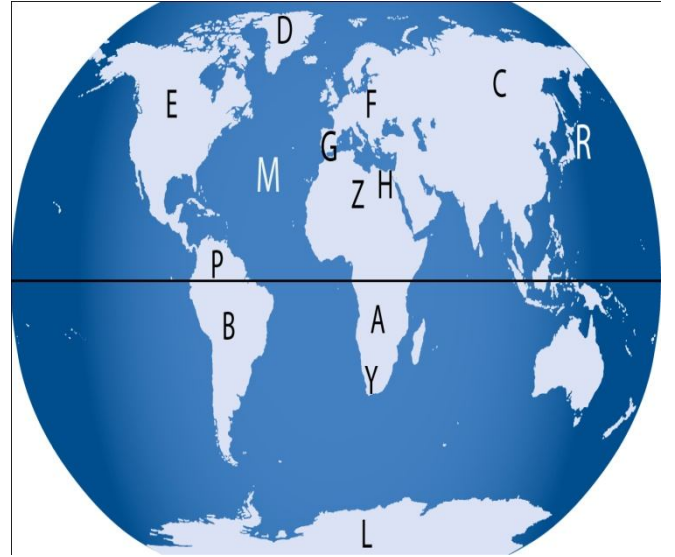
dalgası ülkemizde sıcaklığı önemli ölçüde azaltacak" cümlesini duyup harita üzerinde Balkanları bulmak istemiştir. Berk **harita 3'te** hangi rakamın bulunduğu yere bakmalıdır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

20- **Harita 3'te** B ve C harfleriyle gösterilen ülkeler aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

B	C
A) İtalya	İngiltere
B) Portekiz	Türkiye
C) İspanya	Rusya
D) Rusya	Fransa

HARİTA 4

21-**Harita 4'te** verilen kıtalardan hangisinin **tamamı** kuzey yarımkürede bulunmaktadır?

- A) Avrupa
- B) Okyanusya
- C) Afrika
- D) Güney Amerika

22- **Harita 4'te** "M" harfiyle gösterilen yer aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Büyük Okyanus
- B) Akdeniz
- C) Çin Denizi
- D) Atlas Okyanusu

23- Dünyada teknoloji konusunda lider ülkeler arasında yer alan, Asya kıtasında bulunan ve II. Dünya Savaşında atom bombasıyla büyük zarar gören Japonya **harita 4'te** hangi harfle gösterilmiştir?

A) E B) R C) Y D) F

24- Hindistan'dan İngiltere'ye doğru yola çıkan bir gemi aşağıdaki yollardan hangisini kullanırsa en kısa sürede yolculuğunu tamamlar? (**Harita 4'ten faydalanabilirsiniz**)

- A) HintOkyanusu-Kızıldeniz-Akdeniz-Cebelitarık Boğazı-Atlas Okyanusu
B) Hint Okyanusu-Büyük Okyanus-Cebelitarık Boğazı-Atlas Okyanusu-Akdeniz
C) Hint Okyanusu-Büyük Okyanusu-Cebelitarık Boğazı- Atlas Okyanusu
D) Büyük Okyanus- Hint Okyanusu-Kızıldeniz- Atlas Okyanusu-Cebelitarık Boğazı

25-**Harita 4'te** Kızıldeniz'i Akdeniz'e bağlayan Suveyş Kanalı'nın bulunduğu yer hangi harfle gösterilmiştir?

A) G B) F C) Z D) H

26- **Harita 4'te** A, C ve F harfleriyle gösterilen kıtalar hangi seçenekte doğru bir şekilde verilmiştir?

A	C	F
A) Afrika	Asya	Avrupa
B) Asya	Avrupa	Antarktika
C) Avrupa	Asya	Afrika
D) Afrika	Asya	Okyanusya

27-**Harita 4'te** Dünyanın akciğerleri olarak tanınan ve Dünya'nın en sık ormanları olarak bilinen Amazon Ormanlarının bulunduğu yer hangi harfle gösterilmiştir?

A) Y B) P C) A D) Z

28- **Harita 4'te** aynı anda farklı mevsimlerin yaşandığı ülkeler hangi seçenekte doğru bir şekilde gösterilmiştir?

- A) Almanya- Türkiye
B) Fransa- İtalya
C) Avustralya- Kanada
D) Çin- Hindistan

29-Yaz tatiline **harita 4** üzerindeki "**F**" harfinden başlayan bir öğrenci tatilinin diğer kısmında Dünya'nın en büyük çölü olan Sahra Çölünü ziyaret etmek istemekte daha sonra Ümit Burnunu görmek istemektedir. Bu öğrenci Dünya haritası üzerinde sırasıyla hangi harflerin bulunduğu yerlere gitmelidir?

- A) F-H B) Z-Y
C) Y-Z D) A-C

EK 3: Valilik İzin Belgesi

T.C.
ADİYAMAN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 48278708/150/919868
Konu: Tez Çalışması.

10/05/2013

Sn: Hüseyin EROL
(İMKB Ortaokulu Müdürlüğü - Adıyaman)

İlgi: 09/05/2013 tarihli dilekçeniz.

"Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi" başlıklı tez çalışması için Müdürlüğümüze bağlı ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak hazırladığınız okuryazarlık testinin Müdürlüğümüze bağlı okullarda uygulaması Valilik Makamının 10/05/2013 tarih ve 48278708/150/911169 sayılı Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Ali ÇALIŞIR
Müdür a.
Milli Eğitim Şube Müdürü

EKİ:
- 1 Adet Onay (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile aynıdır.
10 Mayıs 2013
Mustafa YALÇIN
V.H.K.İ.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 87cb-52c1-3216-97cb-b493 kodu ile yapılabilir.

Bilgi İçin : Temel Eğitim Şub.
Telefon : 0(416) 216 11 81 -165
e-posta : adiyamanmem@meb.gov.tr

Adres : İl Milli Eğitim Md. 02100
Fax : (0416) 216 45 70
Wep : adiyaman.meb.gov.tr

EK 4: Araştırmada Yer Alan Okulların Listesi

1- Adıyaman Cumhuriyet İlköğretim Okulu	26- Adıyaman Bölükyayla İlköğretim Okulu
2- Adıyaman Biraralık İlköğretim Okulu	27- Adıyaman Yaylakonak İlköğretim Okulu
3- Adıyaman Cengiz Topel İlköğretim Okulu	28- Hasancık İlköğretim Okulu
4- Adıyaman İMKB İlköğretim Okulu	29- Şambayat Atatürk İlköğretim Okulu
5- Adıyaman Atatürk İlköğretim Okulu	30- Şambayat Merkez İlköğretim Okulu
6- Adıyaman Altınşehir İlköğretim Okulu	31- Atmalı İlköğretim Okulu
7- Adıyaman Öğrenciler İlköğretim Okulu	32- Gölbaşı Mikdat Sümer İlköğretim Okulu
8- Adıyaman Akpınar İlköğretim Okulu	33- Kâhta Kubilay İlköğretim Okulu
9- Adıyaman Tekpınar İlköğretim Okulu	34- Kâhta Hürriyet İlköğretim Okulu
10- Adıyaman Yalankoz İlköğretim Okulu	35- Kâhta Mülk İlköğretim Okulu
11- Adıyaman Zeynep Turgut İlköğretim Okulu	36- Kâhta Salkımbağı İlköğretim Okulu
12- Adıyaman İnönü İlköğretim Okulu	37- Kâhta Körgüden İlköğretim Okulu
13- Adıyaman Gümüşkaya İlköğretim Okulu	38- Kâhta Şehit Abdurrahman Doğan İlköğretim Okulu
14- Adıyaman Elmacık İlköğretim Okulu	39- Çelikhan Barbaros İlköğretim Okulu
15- Adıyaman İndere İlköğretim Okulu	40- Çelikhan Atatürk İlköğretim Okulu
16- Adıyaman Kömür İlköğretim Okulu	41- Tut Kaşlıca İlköğretim Okulu
17- Adıyaman Toptepe İlköğretim Okulu	
18- Adıyaman Çemberlitaş İlköğretim Okulu	
19- Adıyaman Polis Amca İlköğretim Okulu	
20- Adıyaman Karacaoğlan İlköğretim Okulu	
21- Adıyaman Yarmakaya İlköğretim Okulu	
22- Adıyaman Karıcık İlköğretim Okulu	
23- Adıyaman Yunus Emre İlköğretim Okulu	
24- Adıyaman Kuşakkaya İlköğretim Okulu	
25- Adıyaman İncebağ İlköğretim Okulu	

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Hüseyin EROL

Anabilim Dalı: İlköğretim

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Adıyaman 1980

Eğitim

Yüksek Lisans: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim

Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Lisans: Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler
Öğretmenliği

İş/İstihdam

2009-2014 Adıyaman İMKB Ortaokulu (halen bu kurumda çalışmakta)

2005-2009 Adıyaman Büklüm İlköğretim Okulu

2003-2005 Afyonkarahisar Bozhüyük İlköğretim Okulu

2002-2003 Adıyaman Cengiz Topel İlköğretim Okulu

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri

Tübitak Arbis

Alınan Burs ve Ödüller

Teşekkür Belgesi (2008) Veriliş Nedeni: Çalışkanlık

Teşekkür Belgesi (2010) Veriliş Nedeni: Çalışkanlık

Yabancı Dil ve Puanı (KPDS): 59 (2009)